

Фінансується
Європейським Союзом

EU4Culture

Стратегія культурного розвитку Одеси

2025–2035

Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035

Проект реалізований ГО «Зацікавлені» на замовлення ГО «Піксельовані Реальності» у 2024 році у співпраці з Департаментом культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради за підтримки ЄС в рамках проекту EU4Culture, що реалізується Goethe-Institut у партнерстві з Данським інститутом культури, Чеськими Центрами та Французьким Інститутом у Грузії.

Фінансується
Європейським Союзом

EU4Culture

Департамент культури, міжнародного
співробітництва та європейської інтеграції
Одеської міської ради

Документ «Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035» знаходиться у вільному доступі, тому, перш за все, ми звертаємося до широкої аудиторії читачів.

Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035 містить поглиблений опис процесу та результатів досліджень міської культурної сфери, великий обсяг текстів та інфографіки.

Чим цей документ не є?

Це не есе.

Це не маркетинговий план.

Це не промоматеріал.

Це не стратегія окремої організації.

Це не легке читиво.

Надалі з масиву представленої інформації можна робити те, що буде потрібно для тих чи інших цілей — дорожні карти, плани, короткі візії, заявки на грантові конкурси, презентації.

Зміст допоможе обрати найважливіше і найцікавіше для кожного.

Корисного читання!

Зміст

Глосарій	6
Передмова	8
Концепція проєкту.	9

Аналітика

Розділ 1. Бюджет культури	13
1.1. Фінансування культури	14
1.2. Видатки на культуру, туризм, медіа та реставрацію	15
1.3. Розпорядники видатків культури.	16
Розділ 2. Структура та показники	18
Контекст.	19
2.1. Заклади та простори	22
2.2. Людські ресурси.	30
2.3. Міжнародні статуси, партнери	40
2.4. Туризм, аналітична записка	44
Розділ 3. Аналіз стану сфери культури.	54
3.1. Переваги	55
3.2. Настрої	56
3.3. Потреби	57
3.4. Проблеми.	58
3.5. Стейкхолдери Стратегії	62
3.6. SWOT-аналіз.	62

Стратегія

Розділ 4. Бачення майбутнього	65
4.1. Місія.	66
4.2. Візія	67
4.3. Цінності.	68
4.4. Імпакт	69

Розділ 5. Інструменти культурної політики	70
5.1. Інструменти культурної політики та потенціал розвитку	71
5.2. Система культурних індикаторів для міста	72
Розділ 6. Стратегічні напрями та дії	74
6.1. Стратегічні напрями	75
6.2. Дії в рамках стратегічних напрямів.	76
Розділ 7. Фінансова та фандрейзингова стратегія.	86
7.1. Спроможність. Портфоліо. Документація.	87
7.2. Диверсифікація фінансування.	88
7.3. Програми	88
Висновки та наступні кроки	89
Команда.	90

Глосарій

Контекстні трактування деяких термінів

Стейкхолдери культури	Люди, установи, організації, які впливають на стан культурної сфери або зацікавлені у її розвитку.
Стейкхолдери проекту	Люди та організації, оператори та дієвці культурних та креативних індустрій, які брали участь у різних активностях проекту, були залучені до досліджень, зустрічей, обговорень.
Дієвці культури	Представники культурних та креативних індустрій, які безпосередньо виробляють культурну продукцію, надають фахові послуги у сфері культури.
Бенефіціари	Люди, інституції, стан яких може змінитися внаслідок ухвалені стратегії розвитку культурної сфери, ті, хто отримують вигоди від результатів втілення стратегії.
Імпакт	Вплив, соціокультурний та економічний ефект стратегії, який очікується довгостроково у разі виконання заходів.
Місія	Призначення, найвища мета стратегії.
Візія (бачення)	Бажаний образ майбутнього, якого ми досягаємо завдяки виконанню місії.
Культурні інституції	Державні та недержавні організації, що мають визначену направленість діяльності, організаційну структуру, яка може існувати довгостроково і не залежить від окремих осіб.
Державна сфера культури	Інституції та органи управління національного, обласного, міського підпорядкування, комунальні установи. Дієвці культури, працевлаштовані в цих інституціях.

Недержавна сфера культури	Громадські організації, бізнес та фізичні особи, що працюють у сфері культури в приватному секторі економіки.
Культурна політика	Стратегії, програми та заходи для підтримки та розвитку сфери культури та креативних індустрій. Впроваджуються органами міської влади на рівні міста, обласними та державними органами на рівні області та країни.
Постійне населення	Населення, яке постійно мешкає на момент перепису на певній території, враховуючи тимчасово відсутніх, якщо їхня відсутність у місці проживання не перевищувала 12 місяців.
Наявне населення	Населення, яке на момент перепису перебуває на певній території, враховуючи осіб, що тимчасово мешкають (за умови їхньої відсутності у місці проживання не більше ніж 12 місяців).
Внутрішньо переміщена особа (ВПО)	Громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання та яка має право на постійне проживання в Україні з метою уникнення негативних наслідків.
Культурно-креативні індустрії (ККІ)	Види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти й послуги є результатом індивідуальної творчості.

Інновації в культурі	Нові форми культурної діяльності, комунікації та управління культурним процесом, які спрямовані на осмислення та використання досвіду та практики людства 21 століття; інноваційна діяльність у сфері культури — створення нового культурного продукту, форм організації.
Інфраструктура культурна	Сукупність споруд, будівель, систем і служб, необхідних для функціонування культурних установ та забезпечення їх життєдіяльності.
Поліетнічність	Багато етнічних груп, які проживають разом у межах однієї соціальної структури (суспільства) чи то політичної структури (держави).
Мультикультурність	Співіснування на основі поваги та взаємного розуміння представників різних культур; проголошення внеску цих культур до спільного культурного надбання як базової цінності, що забезпечує взаємне культурне збагачення та підвищує креативність суспільства. В основі — ідеї взаємодії та взаємовпливу.
Акселерація	Надання команді, що має ідеї, короткострокової підтримки для масштабування, наприклад: місця, інфраструктури, доступу до обладнання, доступу до знань та технологій, менторства.

Партисипація	Перехід від орієнтації виключно на культурні заклади та проекти до орієнтації на аудиторію, де глядачі, відвідувачі чи користувачі стають співучасниками творчого процесу або навіть співтворцями. Це може включати участь у прийнятті рішень, спільне створення контенту, інтерактивні форми взаємодії з культурними продуктами.
Диверсифікація джерел фінансування	Підхід до фінансування установ та організацій через залучення коштів з різних джерел задля сталої роботи та розвитку. У випадку культурно-креативних індустрій це може бути державне, обласне, міське фінансування, комерційна діяльність, залучення грантів, спільнокошт, спонсорство та меценатство тощо.
Пул талантів або Talent pool	Сукупність професіоналів, митців і креативних особистостей, які мають потенціал для створення інноваційних продуктів і послуг. Залучення, розвиток та утримання талантів у сфері культури та креативності є критично важливим для забезпечення конкурентоспроможності та розвитку нових продуктів і послуг.

Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради (надалі подекуди Департамент культури) — [Виконавчий орган Одеської міської ради](#)

Передмова

Військова агресія РФ проти України оприявила проблему невідповідності базових міфологічних уявлень про Одесу реальному життю та настроям у місті.

Одеса є українським містом, яке проходить етап перезавантаження саморозуміння, очищення від ідеологічних штампів, усвідомлення сили ворожої пропаганди.

« Під час повномасштабного російського вторгнення з 2022 року Одеса відповіла теоретикам тези „Одесса русский город“ потужним спротивом агресору, масовою низовою самоорганізацією самооборони та допомоги біженцям. В перші дні війни російська армія захопила більшу частину Херсонської області та була зупинена під Миколаєвом. Саме потужна оборона Миколаєва не дала можливості підійти до Одеси з суші, внаслідок чого стало очевидним міцне відчуття побратимства між містами. Ще одна лінія солідарності пов'язана з Херсоном, містом, яке опинилося в окупації в перші дні війни, при цьому продемонструвавши надзвичайний рівень готовності опиратись російській владі. Мітинги під українськими прапорами в окупованому місті стали символом відчайдушного спротиву. Стосунки Одеси та Херсону (рівно як і Каховки, Нової Каховки тощо) набувають нових вимірів через потужний потік біженців, велика частина яких залишилися в Одесі. Ці люди роблять реальність окупації частиною живої пам'яті в місті, трансформуючи через це й саме місто »

© Дослідження [«Одеський міський міф: наративи, структура, перспективи розвитку»](#)

« Для післявоєнної відбудови Одеси як одного з українських міст важливо створити умови для запрошення нових мешканців. Нинішній одеський міф містить як ресурс для такого запрошення, так і перешкоди. Одеса завжди була містом переселенців, в якому більшість мешканців не є корінними. Після війни саме цей момент може створювати привабливість відсутністю „скляної стелі“ для приїжджих. Ще в текстах І. Бабеля чи В. Жаботинського ми знаходимо міркування про потенціал асиміляції, який створює Одеса. Хто б не приїхав до Одеси жити, місто „перемелює“ його/її. Сьогоднішнє завдання полягає в тому, щоб використати цей потенціал асиміляції, змінивши саме асиміляційний фрейм (позбавивши Одесу іміджу російського міста, який не є базовим для неї) »

© Есе [«Одеський історичний та культурний міф»](#)

Концепція проєкту

Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035 — рамковий стратегічний документ, що має стати основою подальших культурних політик міста.

Документ є завершальною частиною багатоскладового проєкту «Підтримка реалізації Стратегії культурного розвитку Одеси», в рамках якого створена низка продуктів та досліджень:

- [Соціологічне дослідження громадської думки в Одесі щодо культурних потреб містян](#).
- Есе «[Історичний та культурний міф Одеси](#)».
- Цифровий каталог історичних некрополів та поодиноких поховань «[Місця скорботи Одеси](#)».
- Зацифрування найдавнішого в місті цвинтаря з першими козацькими похованнями від 1791 року та створення «[Каталогу хрестів Куяльника](#)».
- Зацифрування колекції з 50 порцелянових предметів муніципального музею приватних колекцій ім. О. В. Блещунова та створення каталогу «[Крихка колекція](#)».
- «[Посібник з облаштування гарних одеських вивісок](#)». Розроблений з метою впорядкування зовнішньої реклами в міському середовищі та збереження архітектурної спадщини міста Одеси.
- «[Довідник зі збереження архітектурної спадщини міста](#)». Містить детальні рекомендації щодо поведінки в історичних міських середовищах, основні нормативно-правові акти у цій сфері, а також інформацію про процедури, пов'язані з охороною культурної спадщини. Одним із ключових моментів, які висвітлюються у довіднику, є внесення історичного центру Одеси до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО у 2023 році.
- Освітній курс «[Про місто](#)»: відеOVERSII 14 офлайн-лекцій з сучасними уявленнями про Одесу.
- Масовий онлайн-курс «[Стратегія культурного розвитку Одеси](#)» на платформі «Зрозуміло».

1. Про документ «Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035»

Робота починалася зі створення Дорожньої карти культурного розвитку Одеси на замовлення Департаменту культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради.

Але в процесі ми змінили концепт — робоча група вийшла на глибший аналіз та розширені пропозиції.

Так з'явилася цілісна стратегія з деталізацією багатьох аспектів.

Розрахований на тривалий життєвий цикл документ пропонує аналіз проблем, бачення майбутнього, стратегічні напрями та дії, які мають інтегруватися у міську культурну політику та загальноміську стратегію. В рамках цієї стратегії будуть прийматися міські бюджетні програми фінансування культури.

На основі документа «Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035» (далі подекуди — Стратегія) міська влада спільно зі стейкхолдерами культури має розробляти Дорожні карти з координаційними складовими по термінах та виконавцях, які необхідно регулярно актуалізовувати, застосовуючи процедури допрацювання за участю зацікавлених груп.

Зі всім тим, мета та цілі проєкту залишилися незмінними.

Метою проєкту є створення основи для прозорості, стратегічної та обґрунтованої фактами культурної діяльності в Одесі з урахуванням викликів часу.

Документ має визначити шляхи перспективного розвитку сфери культури та стати основою для активізації та якісного зростання культурної діяльності в місті.

Згідно з метою визначені цілі:

- Розвиток Одеси як міста для людей, де хочеться жити та куди хочеться повертатися на тлі глобальної та регіональної конкуренції міст за людей.
- Збереження унікальної одеської спадщини.
- Посилення розвитку українського та місцевого культурного продукту.
- Інтеграція у європейський культурний простір.
- Формування спільного бачення у стейкхолдерів культури.

Бенефіціарами Стратегії культурного розвитку Одеси 2025–2035 є одеська громада, дієвці культурних та креативних індустрій, Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради.

Головним фокусом Стратегії є підтримка дієвців, які формують культуру, створюють продукти, надають послуги та наповнюють культурний ландшафт міста.

Проєкт важливий як для експертного середовища, так і для усіх мешканців Одеси — громаді потрібно розуміти філософію культурних змін та вектори руху.

Стратегія спрямована переважно на культурно-креативні індустрії. Зі сфери туризму ми охопили лише деякі напрямки.

Стратегія розроблялася під час повномасштабної військової агресії рф проти України.

Крім пов'язаних з цим труднощів в реалізації проєкту (постійні обстріли міста, руйнування, втрати, повітряні тривоги, проблеми з електропостачанням, вплив спеціалістів, інші обмеження воєнного часу та моральний стан громадян), у громади поставало питання про доречність досліджень та розробки стратегічних планів саме зараз, під час військової агресії.

Наше бачення: ми віримо в нашу Перемогу і вже зараз маємо впроваджувати короткострокові плани, одночасно створюючи підґрунтя для позитивних змін на довгострокову перспективу.

В Україну надходить багато пропозицій від міжнародних фондів та структур для розвитку міст, зокрема, їх культурної інфраструктури. Після Перемоги очікується збільшення таких пропозицій, і перевага за тими, хто має обґрунтовані фактами та дослідженнями стратегічні концепти, що офіційно прийняті міською владою.

2. Методологія досліджень

2.1. Взаємодія зі стейкхолдерами проєкту

Отриманий в результаті цих дій масив інформації є основним джерелом, на яке ми спиралися при створенні документа.

Систематизація даних (див. стор. 33–35)

Створена актуальна контактна база стейкхолдерів, якої досі не існувало в місті. База структурована та розподілена на 9 секторів культурно-креативних індустрій.

Опитування стейкхолдерів

Анкета містила питання про сучасний стан культури та бачення розвитку культурної діяльності в Одесі. Питання стосувались як окремих секторів культури міста, так і культурної сфери в цілому.

Стратегічна сесія «Культурний розвиток Одеси»

Дієвці культурно-креативних індустрій обговорювали та визначали місію культурної політики, бачення майбутнього у сфері культури, пріоритетні напрями розвитку, імпакт.

Обговорення зі стейкхолдерами

На основі вже запропонованих на сесії візії та місії визначили дії та заходи. Обговорили чернетку документа, додали отримані пропозиції до фінальної редакції документа.

Зібрані також відповіді з мотиваціями відмовлень від участі в опитуванні та Стратегічній сесії.

Досліджені нами сектори культури

- Перформативні види мистецтва (театр, танець, балет, оперні та музичні вистави). Аудіальне мистецтво
- Візуальне мистецтво. Дизайн і мода. Ремесла
- Культурна спадщина (матеріальна і нематеріальна спадщина, об'єкти спадщини, археологія, музеї, бібліотеки, архіви)
- Аудіовізуальне мистецтво
- Креативні послуги та простори. ІТ. Медіа
- Література. Публіцистика. Книжкова та видавнича справа (включаючи періодичні видання)
- Архітектура, урбаністика, реставрація
- Влада
- Туризм в'їзний та внутрішній. Індустрія гостинності

Зауважимо, що деякі з секторів потребують глибших досліджень, як-от:

- Мистецька освіта
- Неформальна мистецька та культурна освіта
- Креативні індустрії: ІТ, програмне забезпечення, навчання, розробка відеоігор, цифрове виробництво
- Ремесла (текстиль, кераміка, дерево, метал, скло, графіка)
- Гастрономія, креативний ресторанний бізнес
- Креативні агенції з маркетингу, брендингу
- Дизайн і мода (виробники одягу та інші, хто спеціалізується на модній індустрії та дизайні інтер'єру)
- Вуличні культури

2.2. Кабінетні дослідження

- Збір та аналіз офіційних статистичних даних у сфері культури
- Аналіз чинного законодавства, що регулює сферу культури
- Розробка системи культурних індикаторів для Одеси
Спільно з офісом EU4Culture Україна та за менторства Поліни Городиської розробили систему культурних індикаторів для регулярної оцінки розвитку сфери культури в місті.

2.3. Джерела

Вивчення та використання ряду досліджень та матеріалів:

- 1 Основні державні стратегії у сфері ККІ України.
- 2 Напрацювання українських дослідників з історії культури, політики пам'яті, міфодизайну.
- 3 Напрацювання проекту [Odesa Decolonization](#):
 - Есе щодо репутаційної безпеки Одеси, Пітер Померанцев, 2024
[Odesa: Narrating the City to US Audiences in Order to Enhance "Reputational Security"](#)
 - Історичне дослідження, ГО «Суспільство та історична спадщина», 2024
[Одеський міський міф: наративи, структура, перспективи розвитку](#)
 - Національне соціологічне дослідження, ГО СМС, 2024
[Уявлення про одеський міф](#)
- 4 Дослідження культурної спадщини в рамках RES-POL та консультації з дослідницями програми.
- 5 Проект Стратегії відновлення та розвитку Одеської області.
- 6 Міжнародні кейси.
- 7 Тренінги програми EU4Culture:
 - Тренінг «Культурне підприємство та управління», Люблін, 04–08.09.2023
 - Тренінг з інтернаціоналізації, Люблін, 12–14.09.2023
 - Національна конференція для українських міст мережі проекту EU4Culture, онлайн, 12–13.03.2024
 - Тренінги з культурних індикаторів для українських міст мережі проекту EU4Culture, онлайн, 30.04.2024, 1–2.05.2024
 - Програма менторства від EU4Culture для розробки системи культурних індикаторів міста, 07.2024–09.2024

Матеріали брейншторму від 19.09.2023 лягли в основу [технічного завдання](#) для цього документа.

Аналітика

Розділ 1

Бюджет культури

1.1. Фінансування культури

стор. 14

1.2. Видатки на культуру, туризм, медіа та реставрацію

стор. 15

1.3. Розпорядники видатків культури

стор. 16

Скільки в Одеському регіоні інвестують в культуру? Розділ містить дані щодо доходів, видатків міського та обласного бюджетів, структури виконавців, що залучені до розподілу бюджетних програм культури, туризму, медіа та реставрації культурної спадщини.

Для оцінки використані звіти з виконання міського бюджету, відповіді на запити до державних органів та відкриті дані.

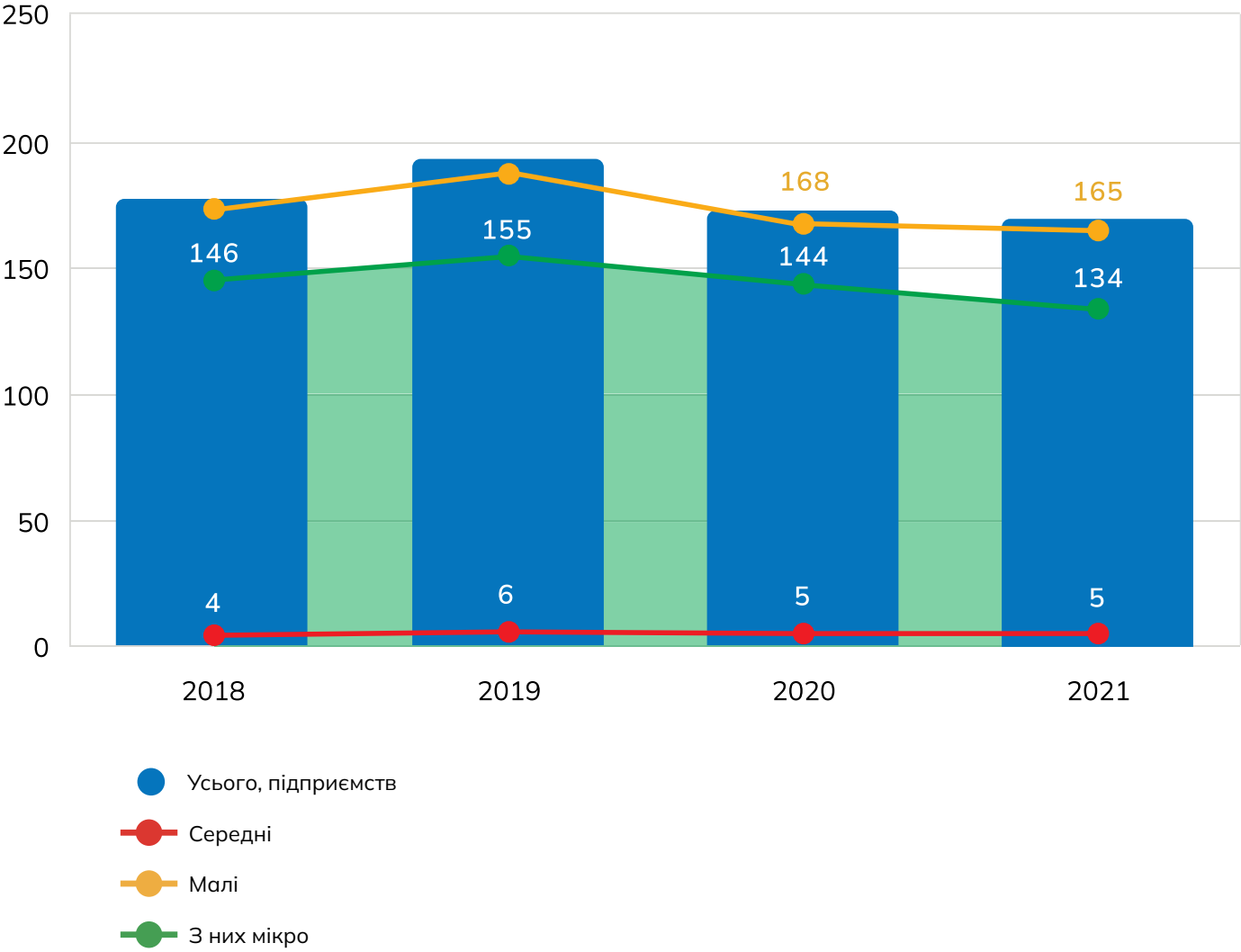
В калькуляції враховані також видатки на управління, освіту, туризм, які в офіційно прийнятому розподілі «КФКВК 0820 Культура та мистецтво» не обліковуються та не відображаються як цілісний напрямок.

1.1. Фінансування культури

1.1.1. Підприємства за напрямками мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, область, одиниці

Динаміка кількості підприємств, платників податків в Одеській області за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за напрямом включає також спорт, розваги, відпочинок та показує, що основними представниками напрямку є мікропідприємства. Дані щодо сплачених податків окремими підприємствами сфери не збираються.

Відсутня інформація щодо кількості ФОП та ГО, що працюють саме у сфері культури в області та місті.

1.1.2. Регіони України у 2022 році за станом здійснення видатків зі зведеного бюджету області за «КФКВК 0820 Культура та мистецтво»

Області	%	грн
Сумська	3,98	494 230,5
Чернігівська	3,91	463 232,6
Херсонська	3,83	265 988,3
Одеська	3,81	1 069 169,2
Кіровоградська	3,66	431 219,1
Хмельницька	3,63	557 332,5
Тернопільська	3,61	437 382,1
Полтавська	3,46	806 803,1
Львівська	3,35	1 174 640,7
Черкаська	3,34	504 783,7

Згідно з висновками аналітичного звіту [ANTS, 2023](#) щодо стану фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів у 2022 році Одеська область належить до регіонів, що витрачають понад 3 % бюджету на культуру, що є високим показником.

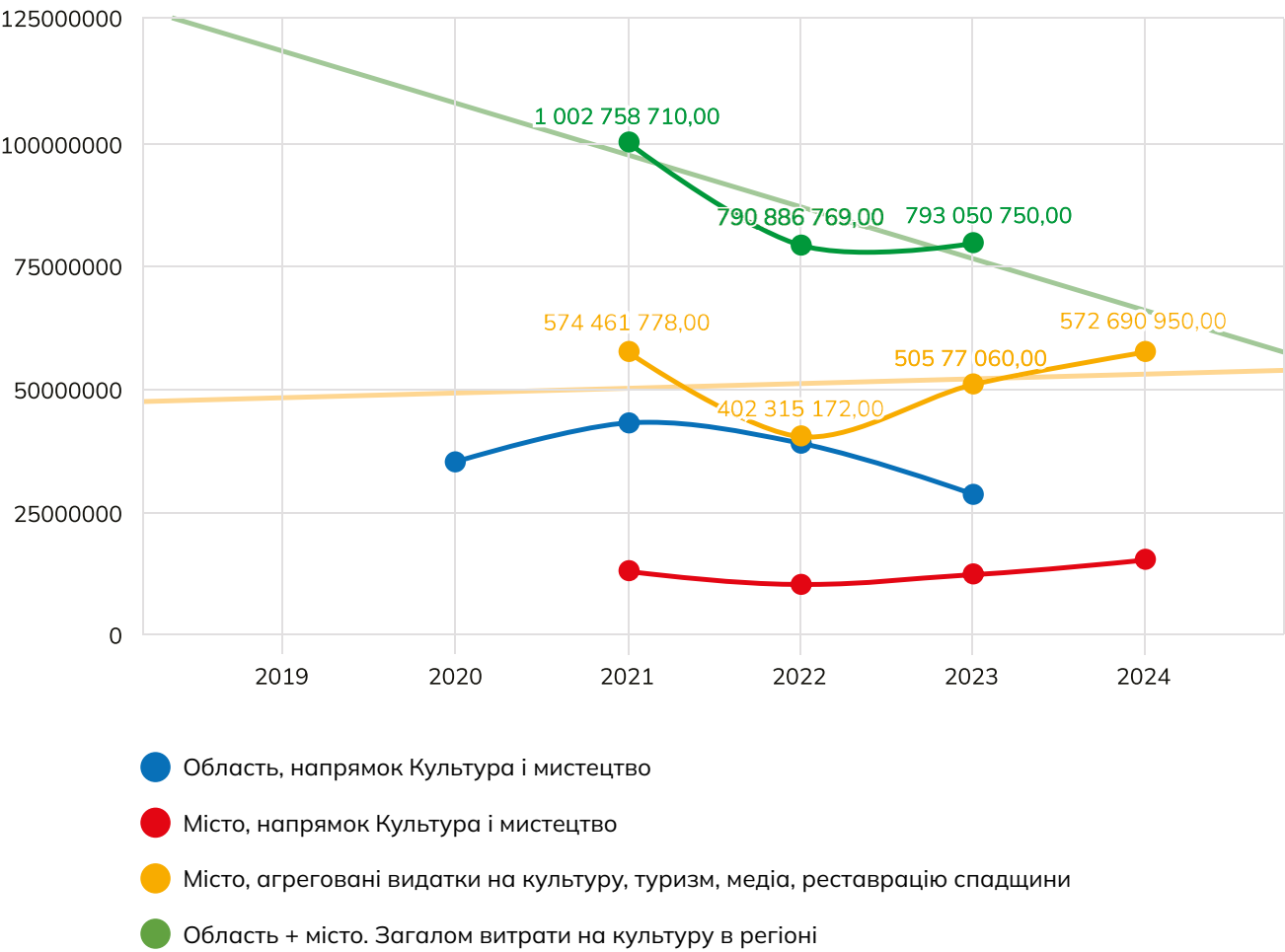
1.1.3. Річні доходи та видатки міського бюджету, видатки обласного бюджету

Місто		Область	
Рік	Отримані доходи	Виконані видатки	Виконані видатки
2019			11 272 261 860
2020			6 206 465 447
2021	11 968 695 178	12 293 474 490	7 103 999 337
2022	12 379 820 678	11 254 917 298	3 969 118 161
2023	13 788 059 913	14 368 868 523	6 075 785 121
2024*	13 289 537 869	13 780 995 939	
В середньому		12 924 564 063	6 925 525 985

* Заплановані

1.2. Видатки на культуру, туризм, медіа та реставрацію

1.2.1. Річні видатки на культуру, туризм, медіа та реставрацію, грн

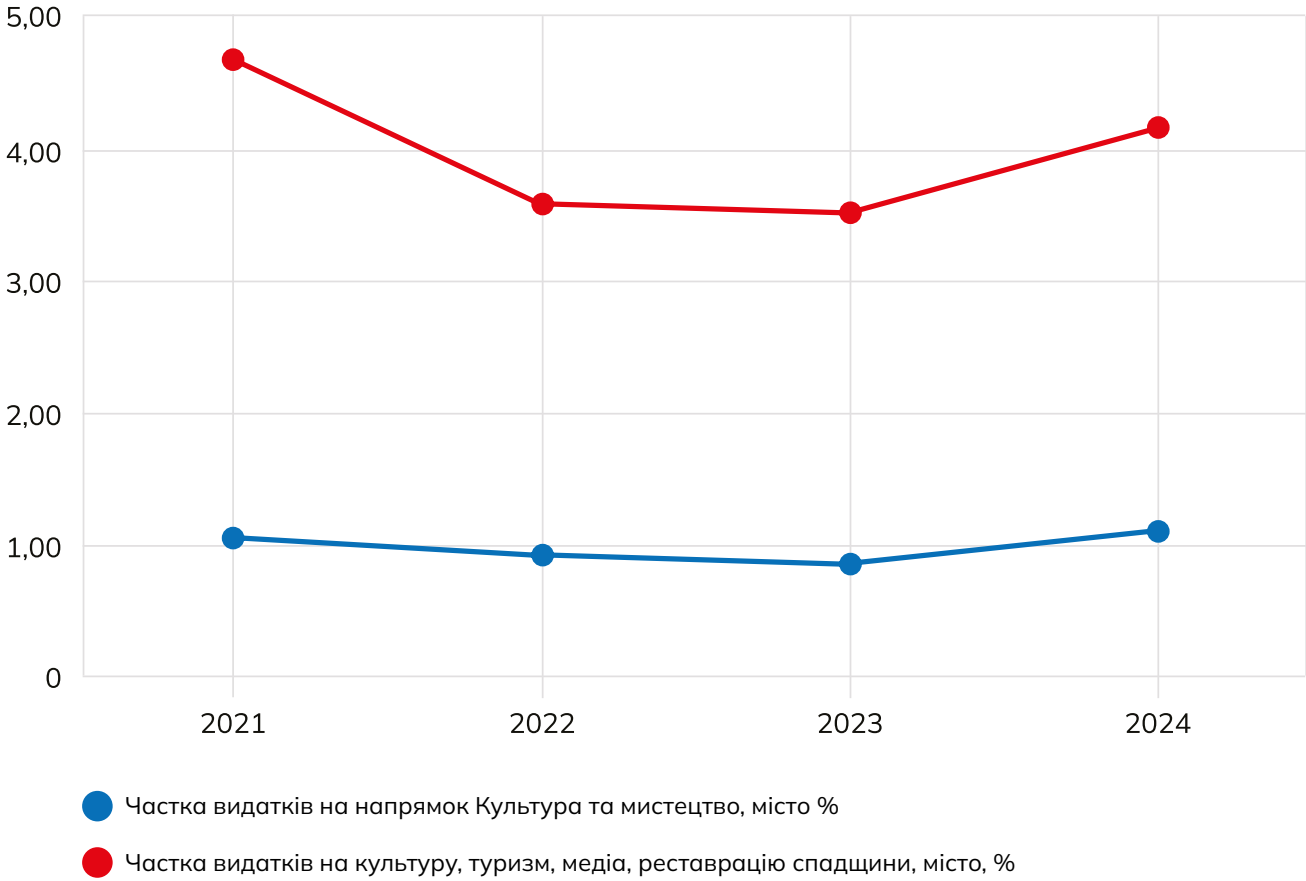
1.2.2. Видатки на напрямки культури, туризму, медіа та реставрацію, місто, % від міського бюджету

Напрям	2021	%	2022	%	2023	%	2024 *	%
Культура та туризм	419 481 344	3,41	359 658 332	3,2	411 367 500	2,86	503 088 700	3,65
Медіа	1 750 994	0,01	2 111 230	0,02	17 995 000	0,13	20 678 500	2,45
Реставрація (та проєктування)	153 229 440	1,25	40 545 610	0,36	76 414 560	0,53	48 923 750	0,96
Разом	574 461 778	4,67	402 315 172	3,57	505 777 060	3,52	572 690 950	7,06

* Заплановані

1.3. Розпорядники видатків культури

1.3.1 Офіційна статистика vs агреговані видатки усіх структур міста на дотичні до культури напрямки, %

1.3.2 Які структури міста є розпорядниками видатків ККІ

Назва	Видатки, грн	
	2022	2023
Виконавчий комітет Одеської міської ради (ОМР)	1 003 886	1 070 000
Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції ОМР (з 2022)	1 010 456	408 478 500
Департамент внутрішньої політики ОМР	89 900	1 819 000
Департамент інформації та цифрових рішень ОМР	2 111 230	17 995 000
Департамент міського господарства ОМР	0	18 461 378
Управління капітального будівництва ОМР	39 594 510	57 953 182
Управління з питань охорони об'єктів культурної спадщини ОМР (до 2022)	951 100	
Департамент міжнародного співробітництва та маркетингу ОМР (до 2022)	286 809	
Департамент культури та туризму ОМР (до 2022)	358 277 737	

1.3.3. Які міські програми проаналізовані

- Міська цільова програма розвитку культури в м. Одесі на 2022–2024 роки
- Міська цільова програма розвитку міжнародного співробітництва та маркетингу на території міста Одеси на 2020–2023 роки
- Міська цільова програма національно-патріотичного виховання дітей та молоді міста Одеси «Я — одесит, патріот України» на 2021–2026 роки
- Міська цільова програма розвитку туризму в м. Одесі на 2021–2023 роки
- Міська цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства міста Одеси на 2021–2023 роки
- Міська цільова програма підтримки інформаційної сфери м. Одеси на 2021–2023 роки
- Міська цільова програма збереження об'єктів культурної спадщини на території Центрального історичного ареалу міста Одеси на 2022–2024 роки
- Міська цільова програма цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, забезпечення пожежної безпеки на території м. Одеси на 2022–2026 роки
- Комплексна програма будівництва і розвитку соціальної та інженерної інфраструктури міста Одеси на 2020–2023 роки
- Комплексна програма будівництва і розвитку соціальної та інженерної інфраструктури міста Одеси на 2020–2023 роки

Розділ 2

Структура та показники

Контекст

стор. 19

2.1. Заклади та простори

стор. 22

2.2. Людські ресурси

стор. 37

2.3. Міжнародні статуси, партнери

стор. 40

2.4. Туризм, аналітична записка

стор. 44

Показники сфери культури та туризму Одеси надаються з погляду наявних активів та відкритих відомостей про них, які були отримані під час кабінетного дослідження.

Ми розглянули: структуру людських ресурсів, культурних активів та інфраструктури; пул талантів, команд і колективів; напрацьовані партнерства та мережі; отримані статуси.

Окремо у форматі аналітичної записки надана довідка по сфері туризму з фокусом на культурно-пізнавальну та рекреаційну складові.

Контекст

Розташування

Місто-порт Одеса розташоване на південному заході країни на узбережжі Чорного моря. Одеса — ключове місто України, що є важливим транспортним, логістичним, індустріальним, науковим, культурним і рекреаційним центром та має стратегічне значення для регіону та країни. Основа економіки — транспортні перевезення, машинобудівна, хімічна, нафтопереробна, харчова та легка промисловості.

Завдяки використанню автомобільних, залізничних та водних шляхів, місто ефективно пов'язує країни Європи та Азії з іншими регіонами, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі й економічного зростання України. Стратегічне значення для країни підвищується внаслідок розташування міста на перетині кількох важливих міжнародних транспортних коридорів.

Територія та адміністративний устрій

Площа Одеської міської територіальної громади становить 162,42 км². Протяжність берегової лінії в межах міста становить 31,5 км, 10,5 км з яких зайняті портом, військовими та іншими стратегічними підприємствами.

Мапа Одеського району

Від 17 липня 2020 року згідно Постанови ВРУ № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів» змінився адміністративно-територіальний устрій міста та області. Одеський район з адміністративним центром у місті Одеса охоплює території 22 громад.

[Перелік територіальних громад
Одеського району](#)

Досвід згуртованості

На початку повномасштабної агресії РФ проти України в Одесі одразу виник потужний волонтерський рух. За лічені дні були залучені всі важливі ланцюжки взаємодії, яка допомагала забезпечити захист від потенційного вторгнення ворога. Містяни об'єдналися на волонтерських засадах, аби будувати барикади, годувати зайнятих на важких роботах, забезпечували медикаментами усіх, хто потребував допомоги та комплектували захисне спорядження для воїнів ТРО і добровольців. Це був прояв великого піднесення в страшні часи невизначеності.

Значною мірою цей досвід згуртованості проти російської агресії вплинув на подальше ставлення одеситів до того, яким вони хочуть бачити своє місто у майбутньому.

Своєю чергою, жителі інших міст України побачили одеситів проукраїнськи налаштованими, готовими захищати країну та місто від зазіхань з боку путінської Росії.

За цей час місто пережило кілька потужних хвиль біженців та зміни складу постійного населення — з одного боку, з Одеси їхали містяни, з другого боку, до Одеси переїжджали жителі інших міст України, аби втекти від загрози ворожої окупації.

Місто сформувало щонайменше п'ять військових бригад. Одеські шпиталі приймали значну кількість поранених захисників.

Одним з найважливіших завдань для одеситів стало збереження цінних пам'ятників. Серед них скульптура Лаокоона, Левів у Міському саду та біля Воронцовського палацу, а також пам'ятник Дюку де Рішельє. Саме укриття Дюка мішками з піском стало символом воєнної Одеси на світовому рівні, символом українців, що піклуються про свою культуру та спадщину навіть під загрозою обстрілів. Це запустило потужний рух по всій країні. Вже влітку та восени 2022 року до закриття пам'ятників у захисні коробки долучились громадські організації та міжнародні фонди. Скульптури були зацифровані до закриття і пізніше викладені як моделі у відкритий доступ.

Безпека

Одеса входить до рейтингу найнебезпечніших міст України за кількістю обстрілів. За даними air-alarms.in.ua з 24.02.2022 по 30.07.2024 року за 888 днів в Одесі та області тривоги лунали 1613 раз, а ЗМІ повідомляли про вибухи 275 разів. Середня тривалість повітряної тривоги за цей період сягала 00:59:50, найдовша тривала 07:36:16. За днями тижня тривоги розподілені відносно рівномірно, а частіше за все ставалися щосередини о 12:00. За проміжками часу найчастіше тривоги відбувалися в робочий час з 12:00 по 18:00.

У період блекаутів з жовтня 2022 по березень 2023 року одеські бібліотеки та заклади культури влаштували на своїх майданчиках «Пункти Незламності» та забезпечували містян можливістю зарядити свої гаджети, почитати книги, поспілкуватися та навіть випити гарячу каву або чай.

В місті, як і по всій країні, виникла необхідність враховувати такі чинники як повітряні тривоги та обстріли, що впливає на всі сфери людської діяльності, у тому числі на планування майбутніх та реалізацію вже запланованих культурних проєктів.

За чинними правилами безпеки не можна оголошувати місце проведення подій заздалегідь, а локація повинна мати бомбосховище або знаходитись у бомбосховищі, що вміщатиме усіх відвідувачів та персонал.

Втім, у місті не вистачає бомбосховищ, що розташовані поблизу або всередині закладів культурного дозвілля: у бібліотеках, музеях, концертних майданчиках, (кіно)театрах, художніх галереях, культурних центрах, коворкінгах тощо. Укриття вміщують малу кількість людей, мають використовуватися усіма людьми поблизу, не зручні та не обладнані, особливо в зимовий сезон. В більшості випадків час переходу до бомбосховища перевищує швидкість прильоту балістики.

Спадщина під загрозою

Для історичного середовища Одеси характерна висока щільність забудови, тому зона ураження і масштаби руйнувань є значними. Історична забудова довкола епіцентрів вибуху зазнала ушкоджень внаслідок дії вибухової хвилі та падіння уламків, у багатьох прилеглих будинках є структурні зміни та тріщини, пошкоджені конструкції та покриття дахів. Значних пошкоджень зазнали віконні та дверні заповнення, елементи декоративного оздоблення фасадів та інтер'єрів.

Примітка: відповідно до звіту ініціативи НЕМО моніторинг спадщини заради відновлення

106 пошкоджених
російськими обстрілами
пам'яток архітектури

Розбите та вибите скло віконних прорізів / Пошкодження столярних заповнень (вікон, дверей) / Пошкодження інтер'єрів / Пошкодження експозицій музею / Руйнування декоративних елементів / Зруйнована та пошкоджена покрівля / Пошкодження опорних стін / Обвалення декоративного оздоблення стелі / Пошкодження горища / Пошкодження фасаду / Зруйновані та обвалені балкони / Деформація дерев'яних рам / Пошкодження світлового ліхтаря / Тріщини на стінах / Пошкодження металевих огорожень / Пошкодження кам'яного цоколю / Пошкодження брами проїзду / Обвалення тинькового шару / Пошкодження елементів архітектурного декорування / Загроза подальшого обвалення

~20 зазнали
значних
пошкоджень

- ★ Місця ракетних ударів і вибухів збитих ракет
- Контури найбільш пошкоджених об'єктів культурної спадщини
- 1 Найбільш пошкоджені об'єкти
- 15 Пошкоджені об'єкти

Об’єкт Всесвітньої спадщини «Історичний центр Одеси»

В Одесі понад 1500 будівель, споруд, ландшафтних об’єктів є пам’ятками культурної спадщини національного та міського значення. 25 січня 2023 р. історичний центр Одеси було включено у список Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО під загрозою.

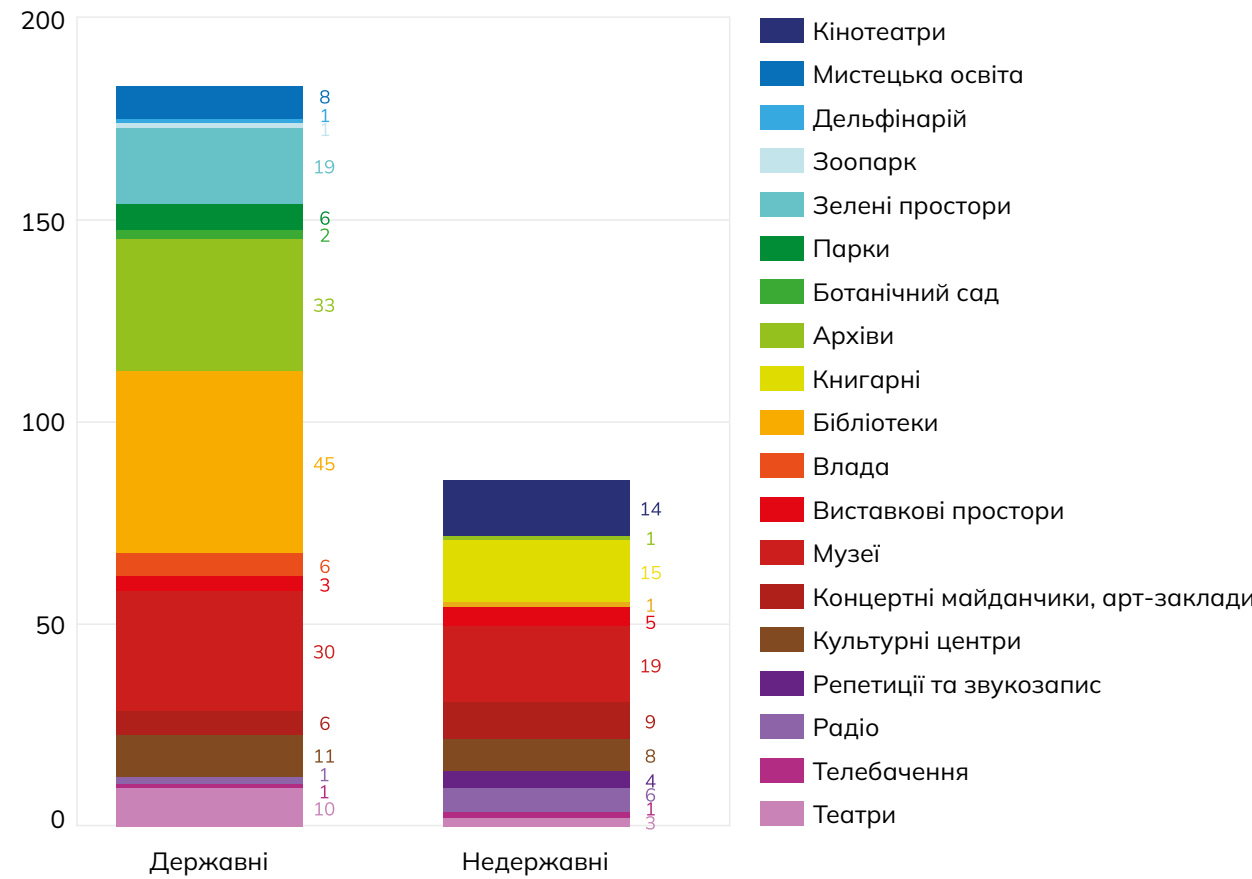

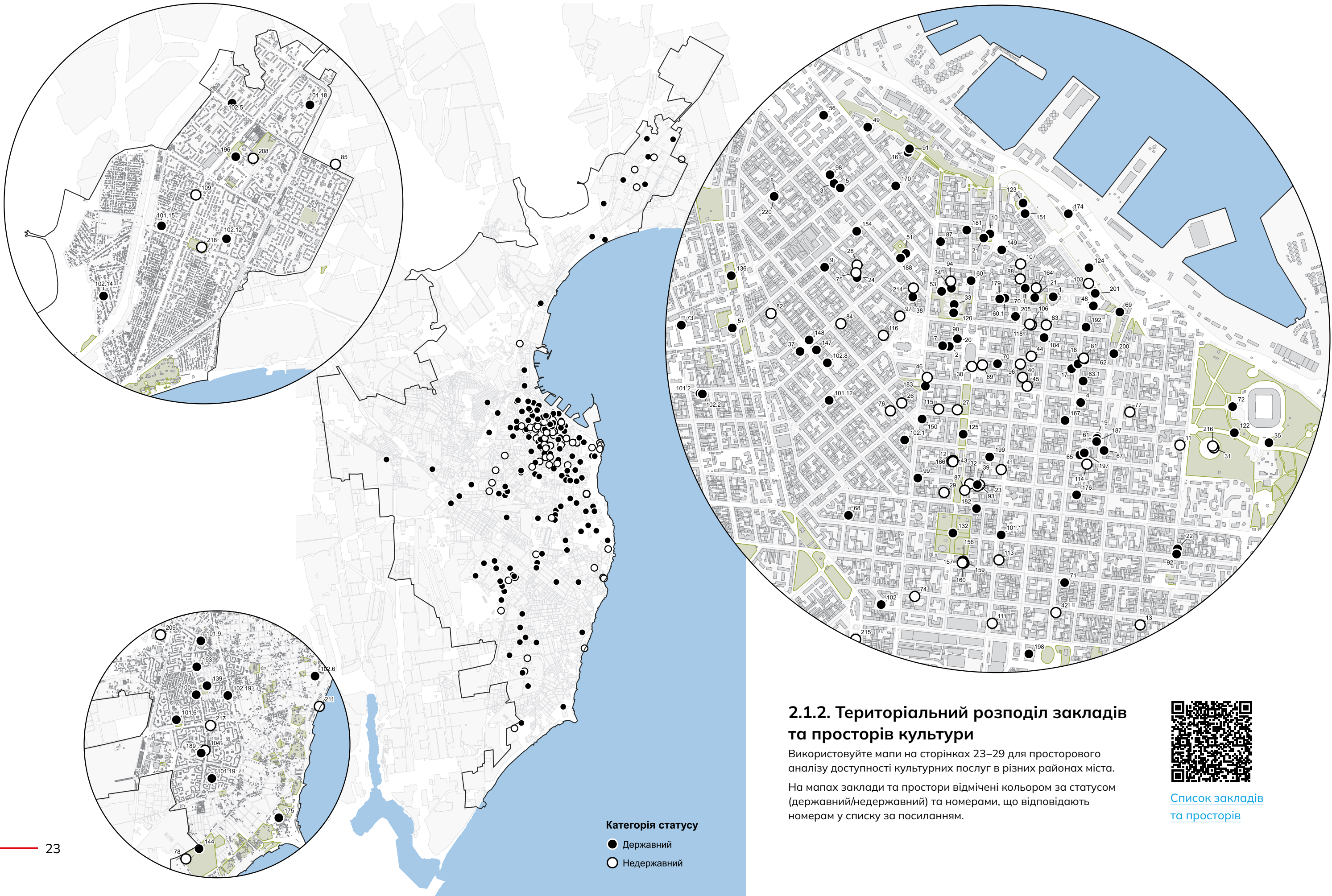
2.1. Заклади та простори

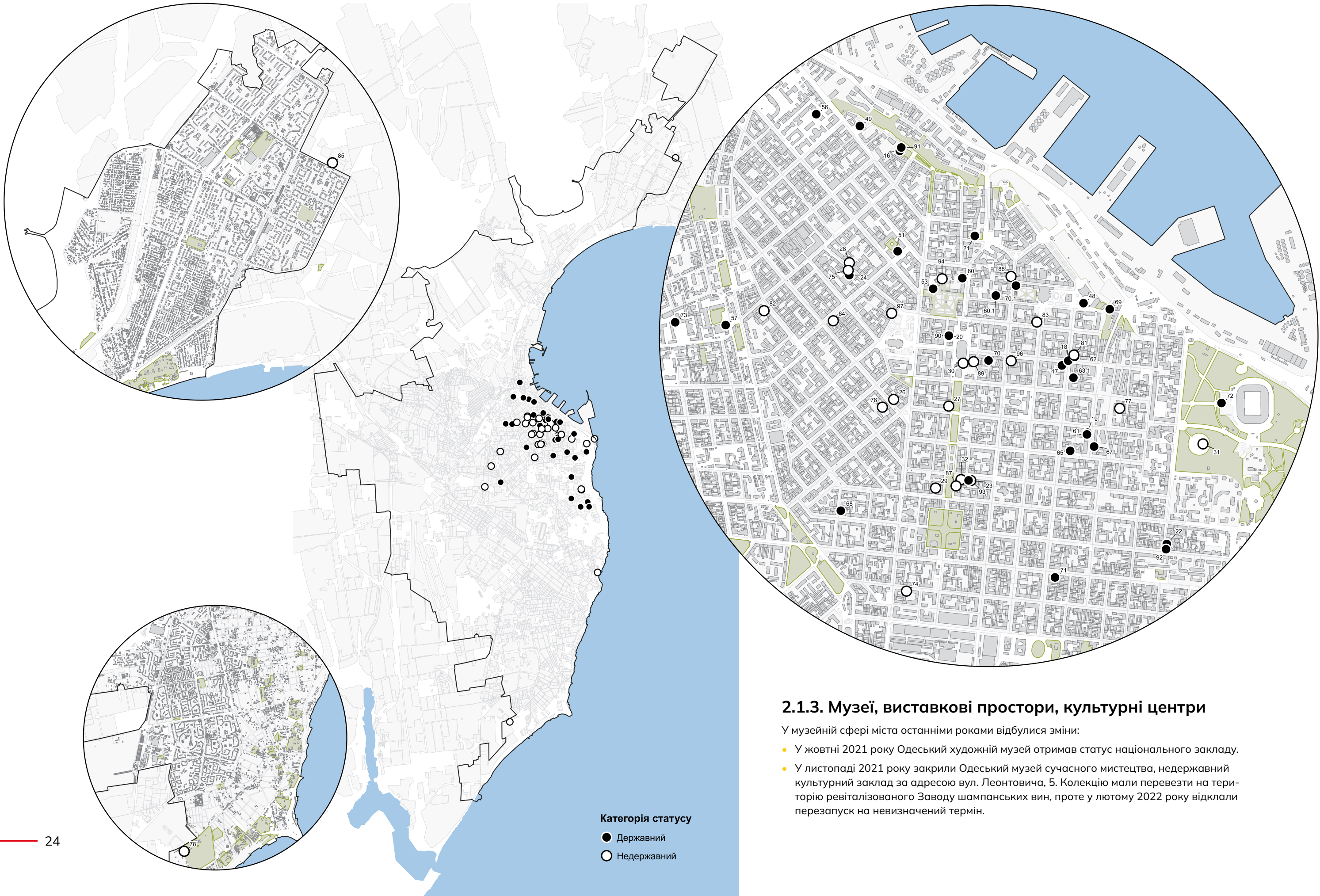
2.1.1. Державні та недержавні заклади культури

На території міста працюють 29 закладів вищої освіти, 13 театрів включно з оперою, філармонією, цирком, 49 музеїв, 18 кінотеатрів включно з кіностудією, 46 бібліотек, 15 книгарень, 34 архіви, а також виставкові простори, концертні майданчики та культурні центри.

В місті розташовано понад 28 громадських скверів, садів та парків, серед яких 6 парків природно-заповідного фонду.

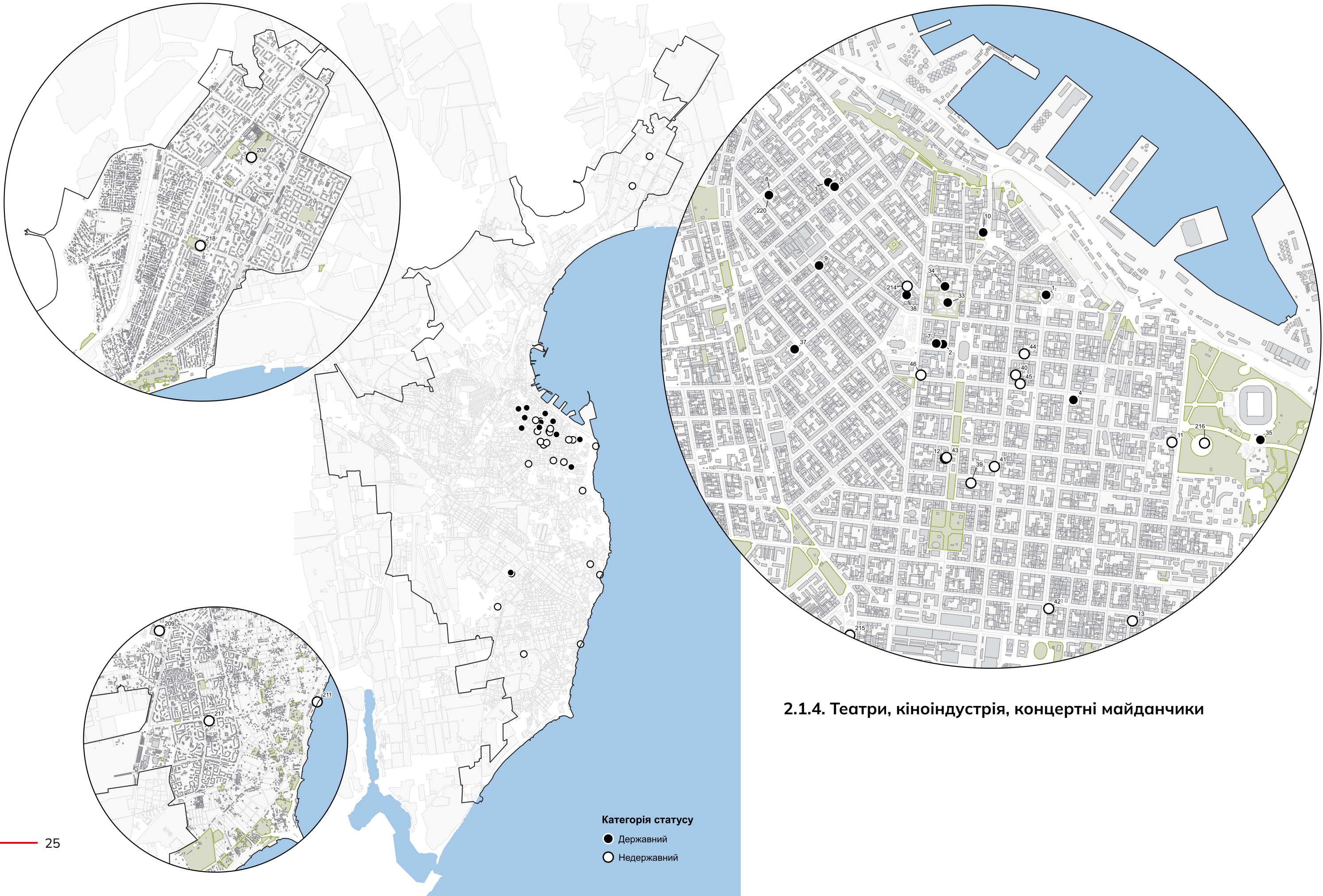

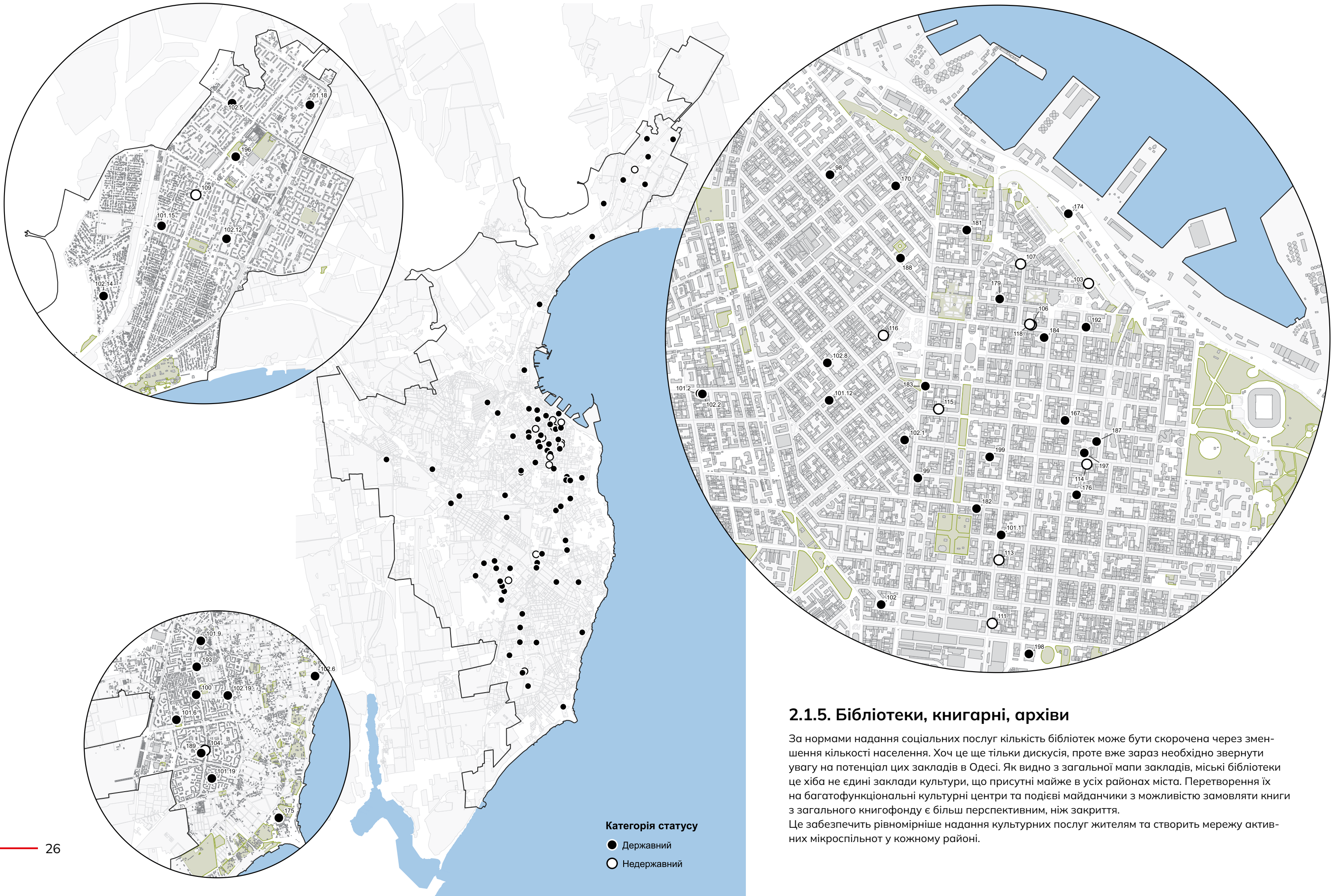

2.1.3. Музеї, виставкові простори, культурні центри

У музейній сфері міста останніми роками відбулися зміни:

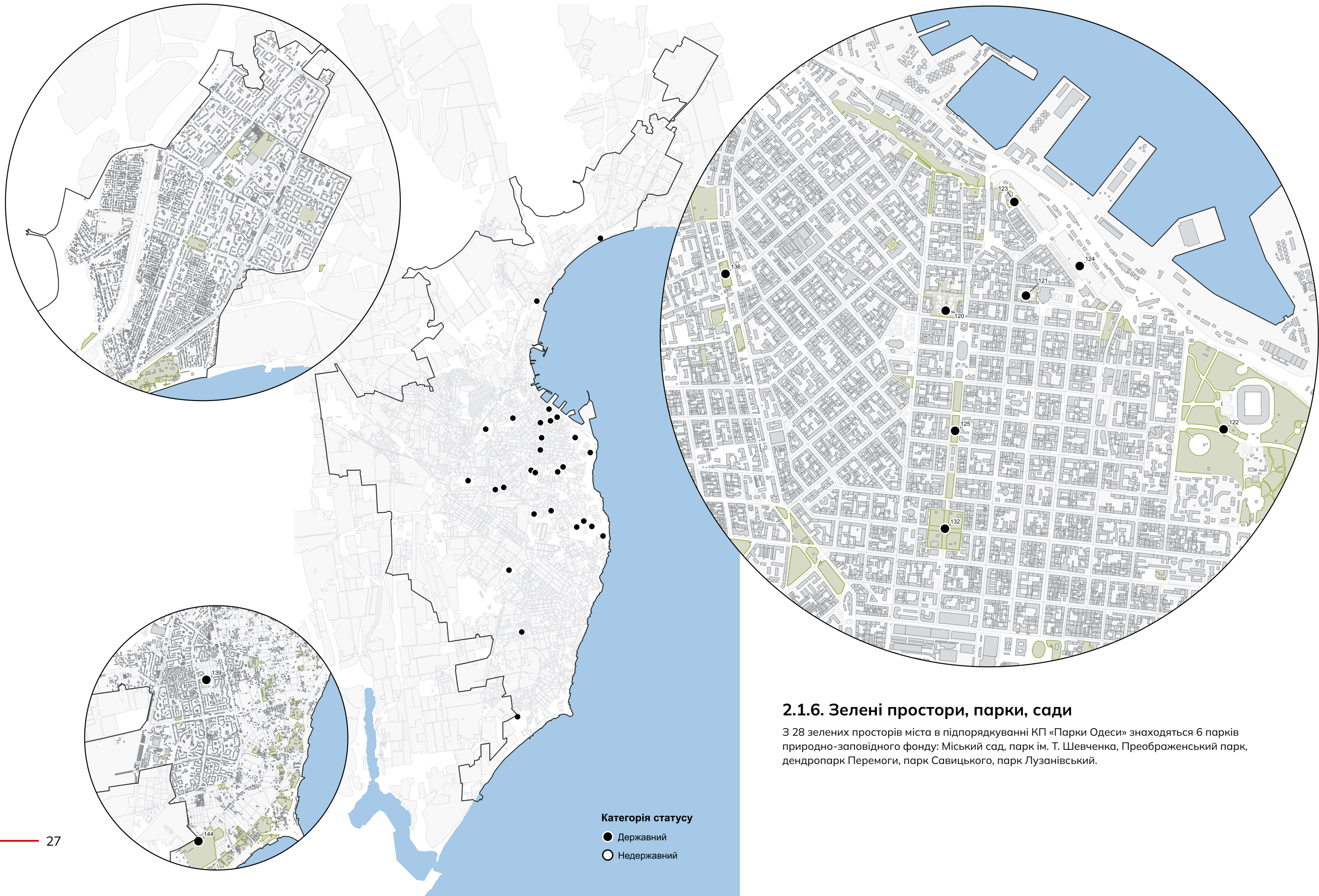
- У жовтні 2021 року Одеський художній музей отримав статус національного закладу.
- У листопаді 2021 року закрили Одеський музей сучасного мистецтва, недержавний культурний заклад за адресою вул. Леонтовича, 5. Колекцію мали перевезти на територію ревіталізованого Заводу шампанських вин, проте у лютому 2022 року відклали перезапуск на невизначений термін.

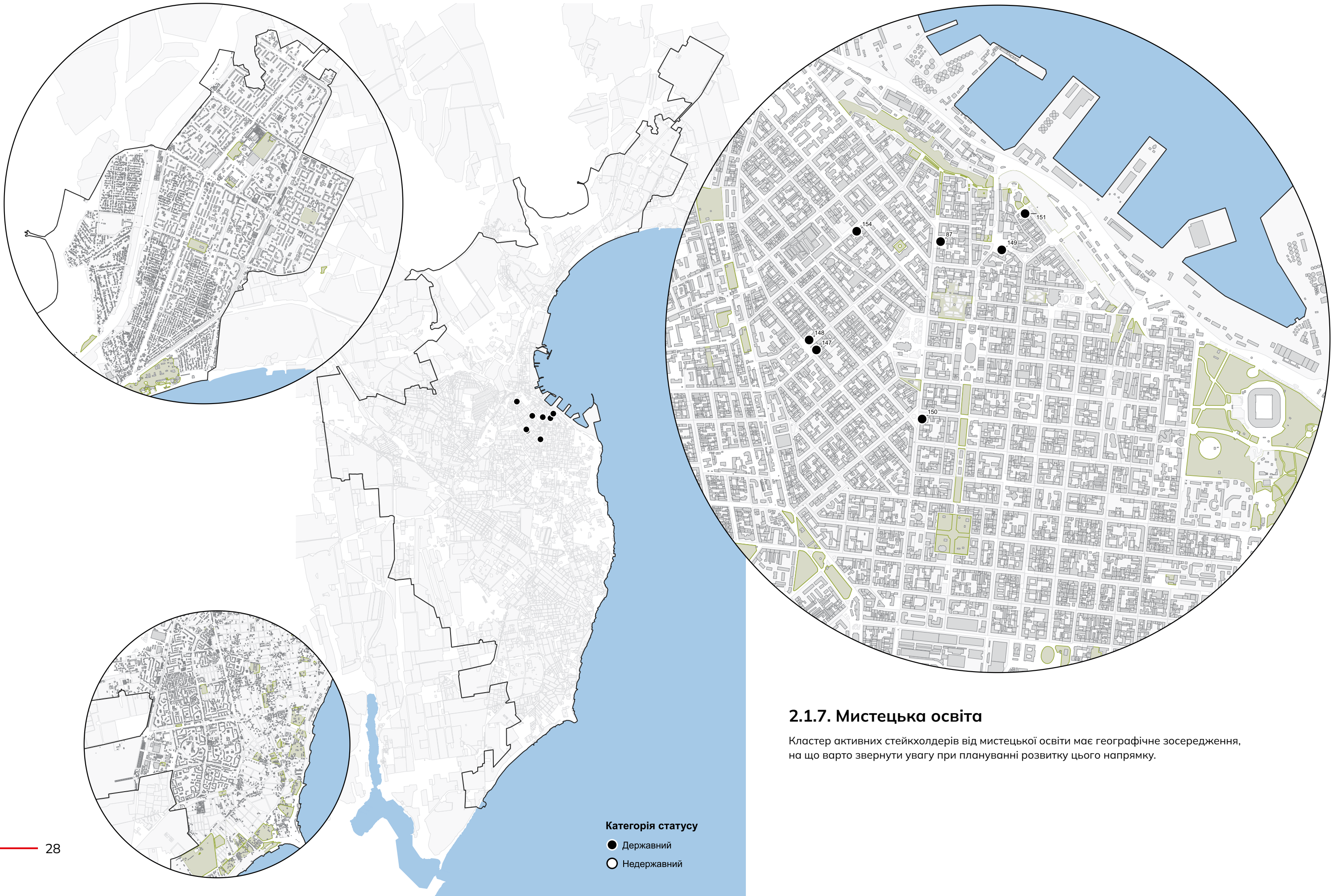
2.1.5. Бібліотеки, книгарні, архіви

За нормами надання соціальних послуг кількість бібліотек може бути скорочена через зменшення кількості населення. Хоч це ще тільки дискусія, проте вже зараз необхідно звернути увагу на потенціал цих закладів в Одесі. Як видно з загальної мапи закладів, міські бібліотеки це хіба не єдині заклади культури, що присутні майже в усіх районах міста. Перетворення їх на багатофункціональні культурні центри та подієві майданчики з можливістю замовляти книги з загального книгофонду є більш перспективним, ніж закриття. Це забезпечить рівномірніше надання культурних послуг жителям та створить мережу активних мікроспільнот у кожному районі.

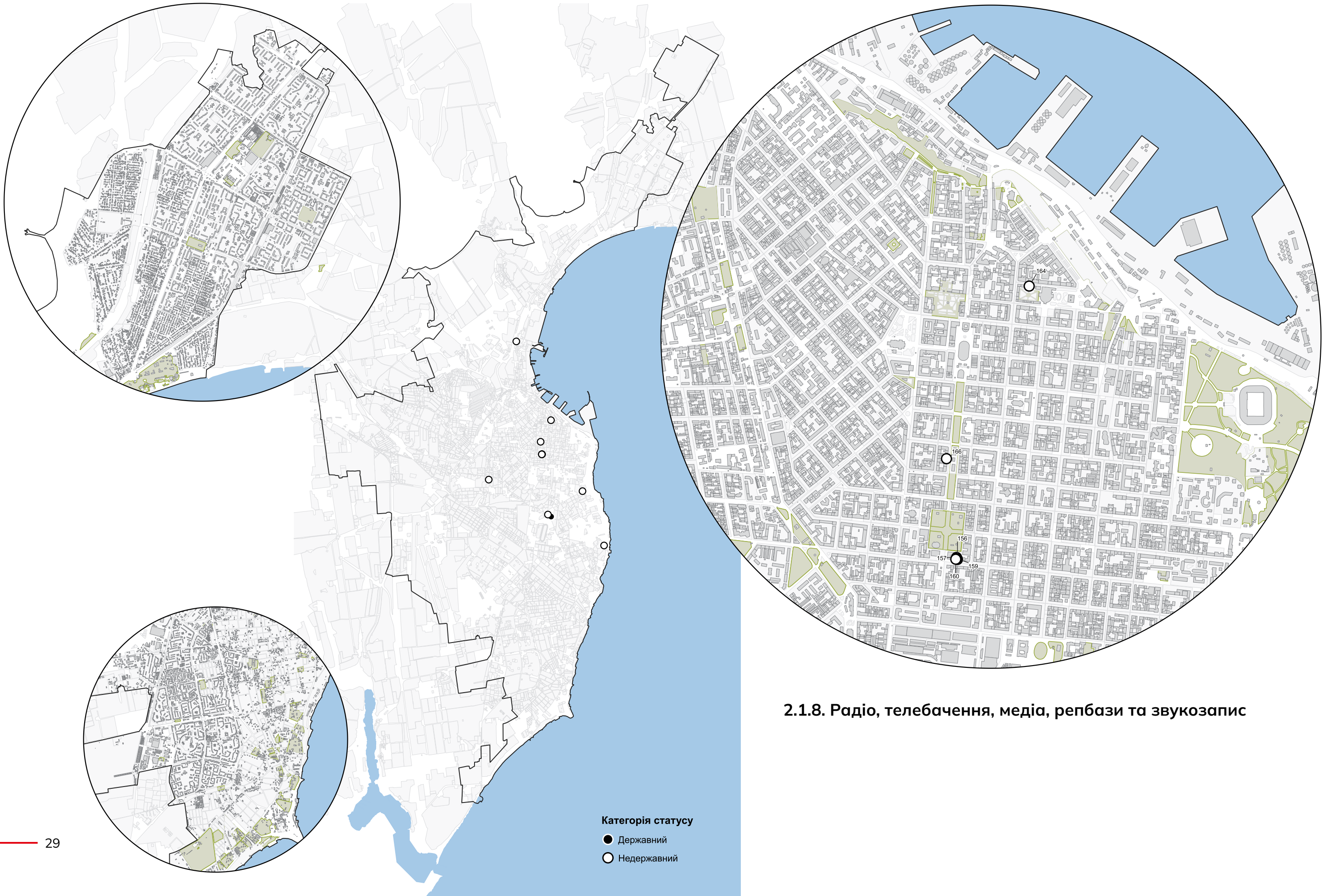
2.1.6. Зелені простори, парки, сади

З 28 зелених просторів міста в підпорядкуванні КП «Парки Одеси» знаходяться 6 парків природно-заповідного фонду: Міський сад, парк ім. Т. Шевченка, Преображенський парк, дендропарк Перемоги, парк Савицького, парк Лузанівський.

2.1.7. Мистецька освіта

Кластер активних стейкхолдерів від мистецької освіти має географічне зосередження, на що варто звернути увагу при плануванні розвитку цього напрямку.

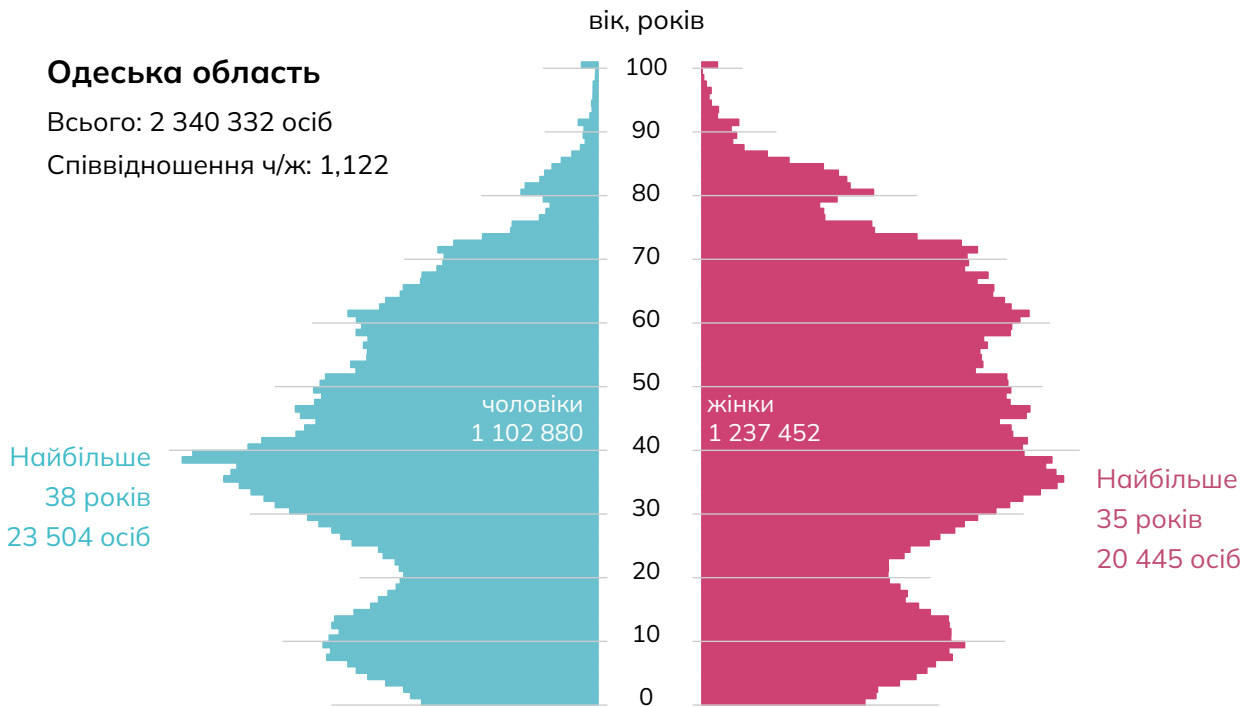
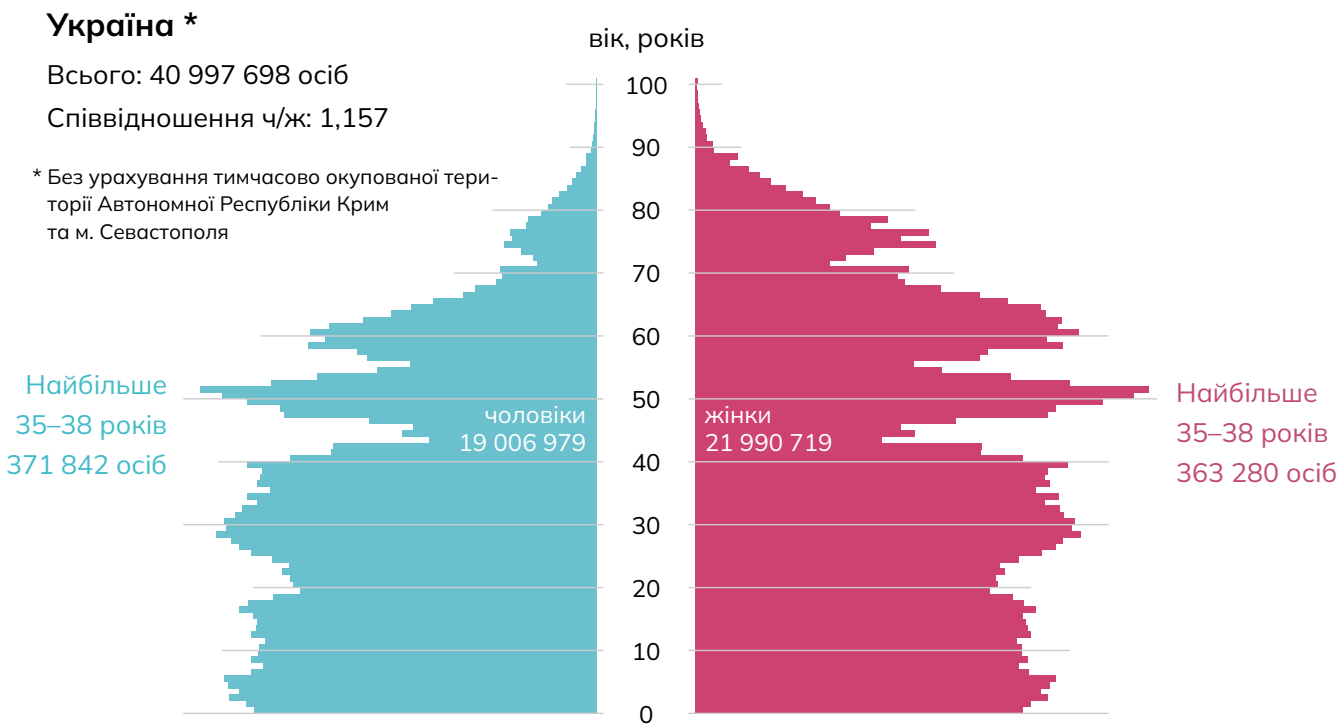

2.1.8. Радіо, телебачення, медіа, репбази та звукозапис

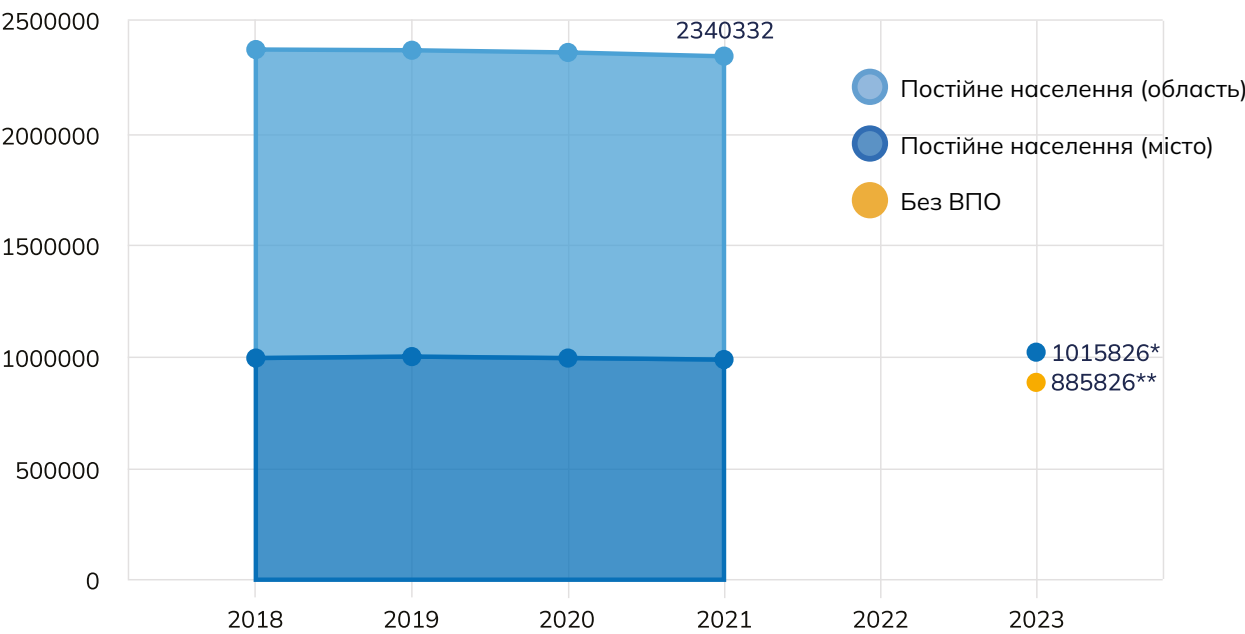
2.2. Людські ресурси

2.2.1. Населення

2.2.1.1. Вікова структура населення, 01.01.2022

2.2.1.2. Постійне населення. Область та місто

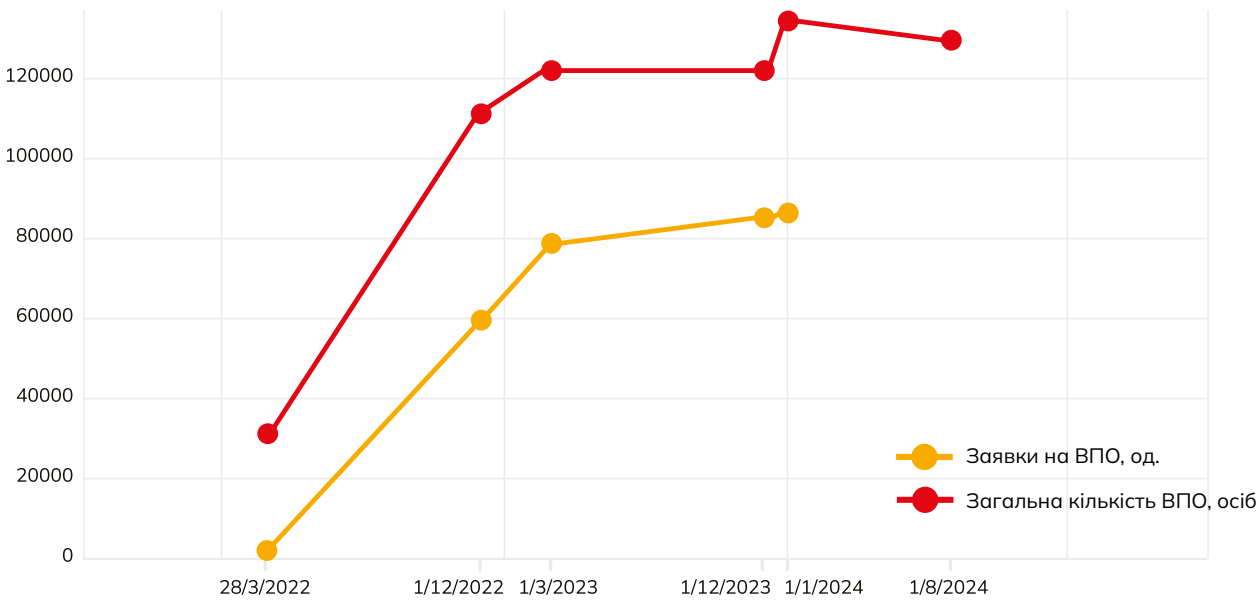

З початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, дані не оновлюються.

* За даними наведеними у Берліні, 2024 на Ukraine Recovery Conference.

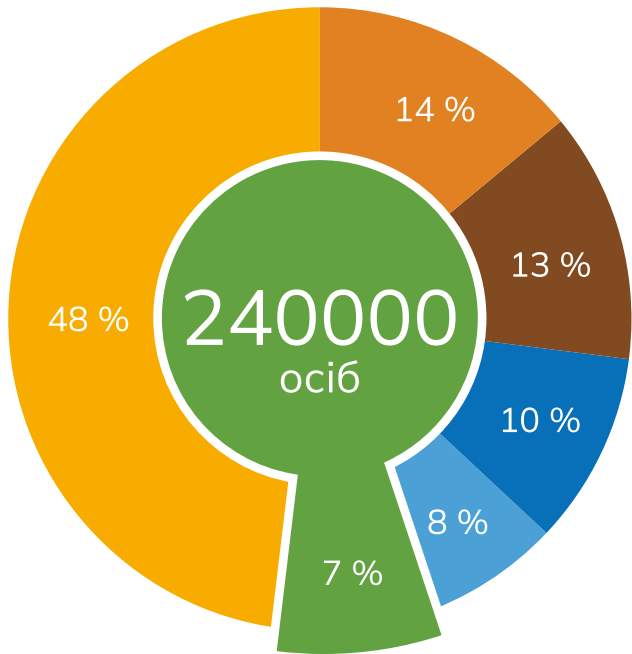
** Без 130000 внутрішньо-переміщених осіб зареєстрованих у місті.

Чисельність ВПО. Місто

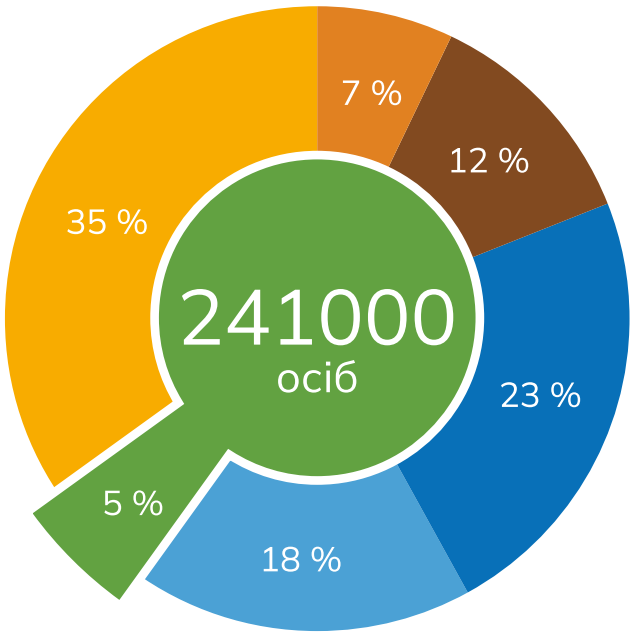
2.2.1.3. Чисельність та динаміка внутрішньо переміщених осіб, 2023

Чисельність ВПО, область

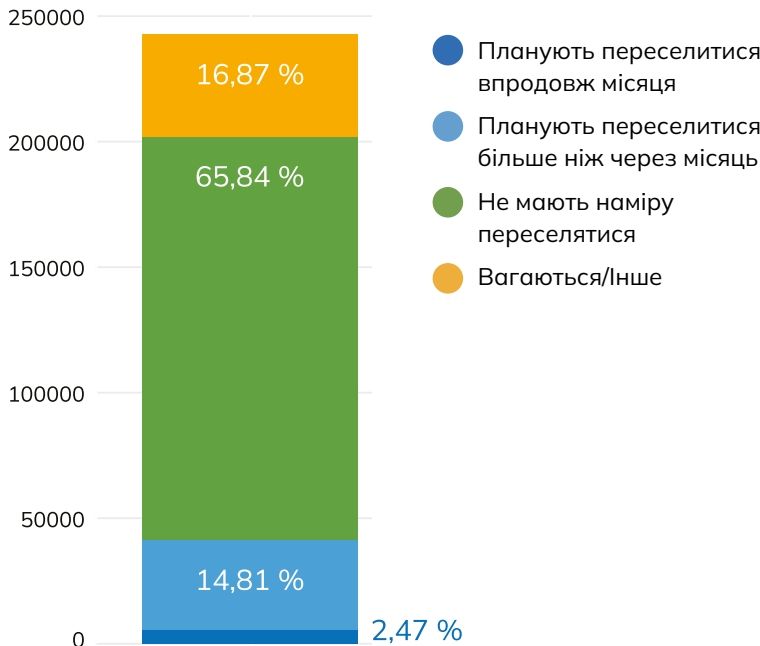

Дніпропетровська область Харківська область м. Київ Київська область Одеська область Інші

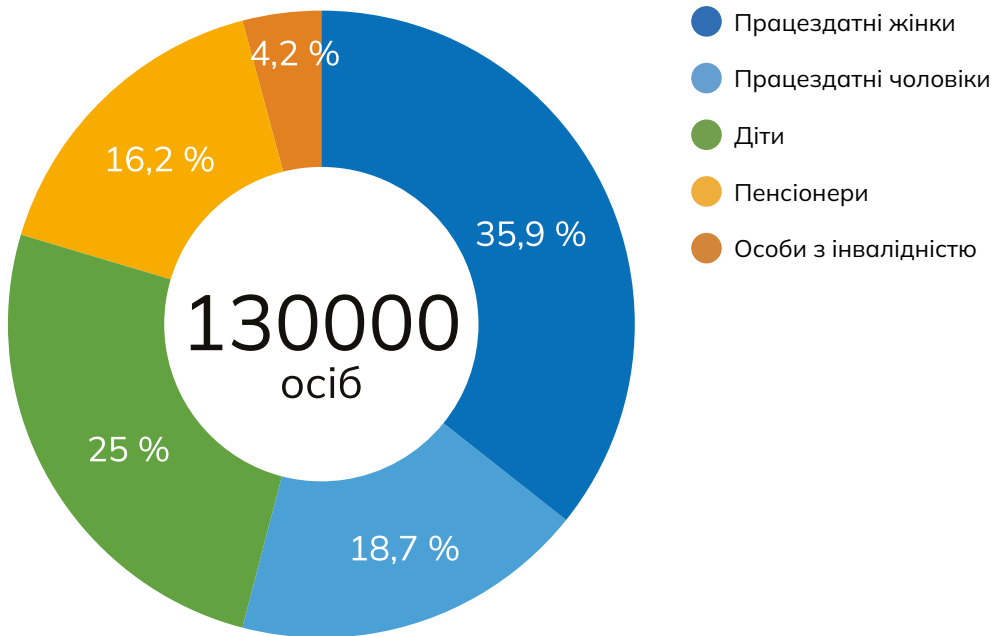
Оцінка чисельності осіб, що повернулися, область

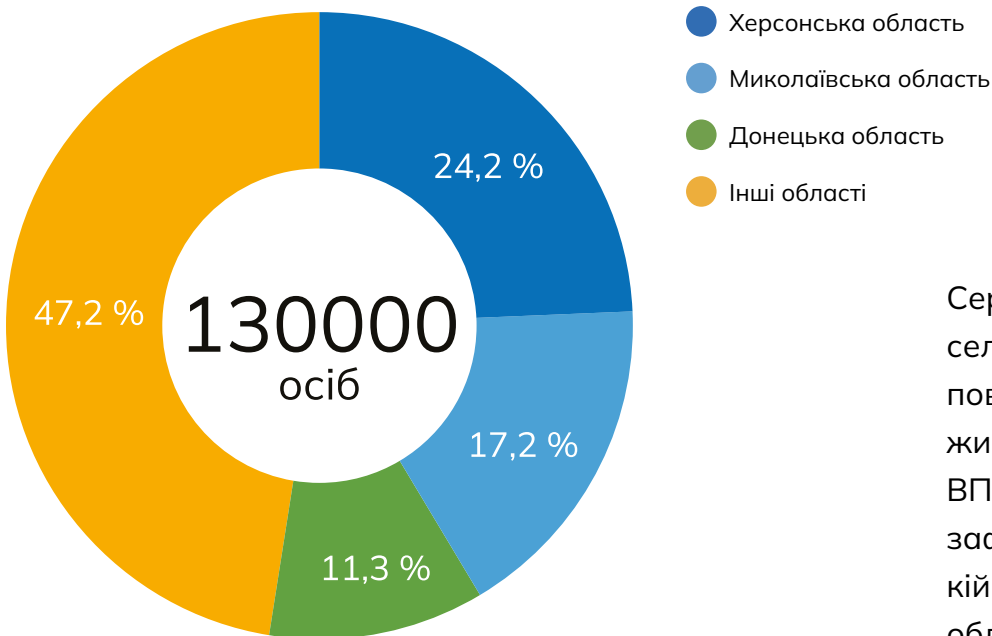
Наміри ВПО щодо переміщення у найближчій перспективі, область

Демографічний склад внутрішньо переміщених осіб

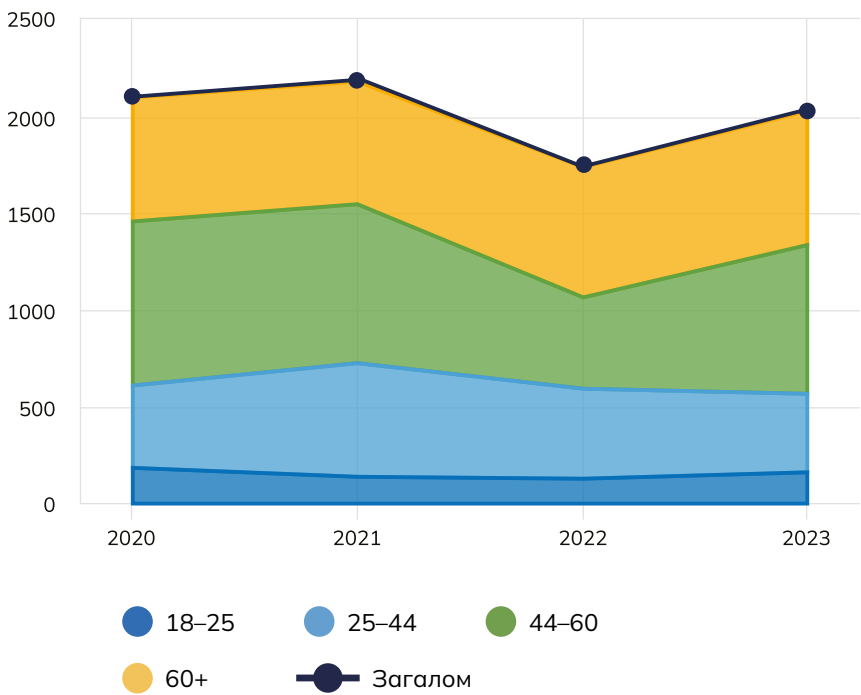
Області, з яких переїжджають до Одеси

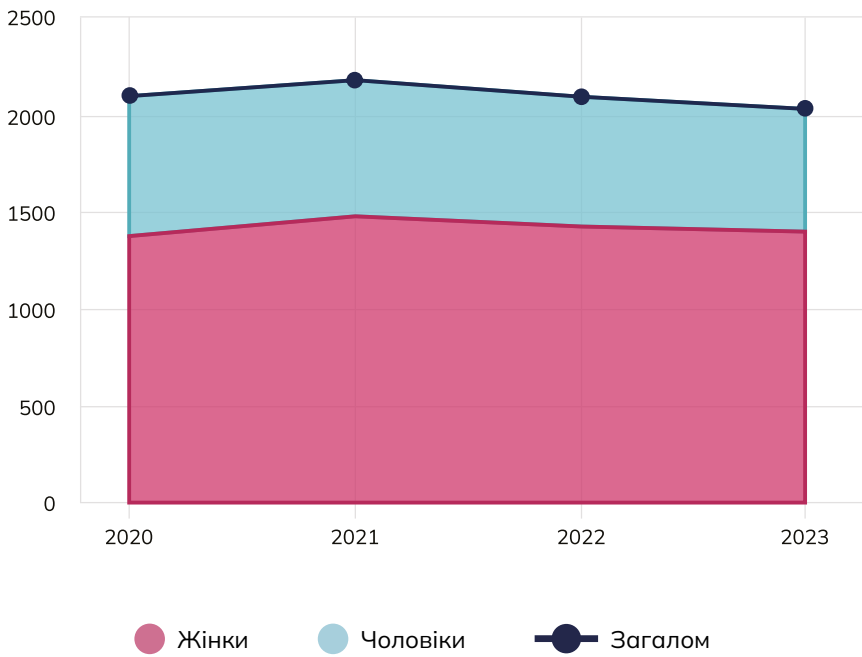
Серед ВПО, що обмірковують переселення, 85 % розглядають варіант повернення до звичного місця проживання до війни. Найбільші частки ВПО, що мають намір інтегруватися, зафіксовано в Київській (27 %), Одеській (24 %) і Дніпропетровській (21 %) областях.

2.2.2. Працевлаштовані особи в державній сфері культури в Одеській області

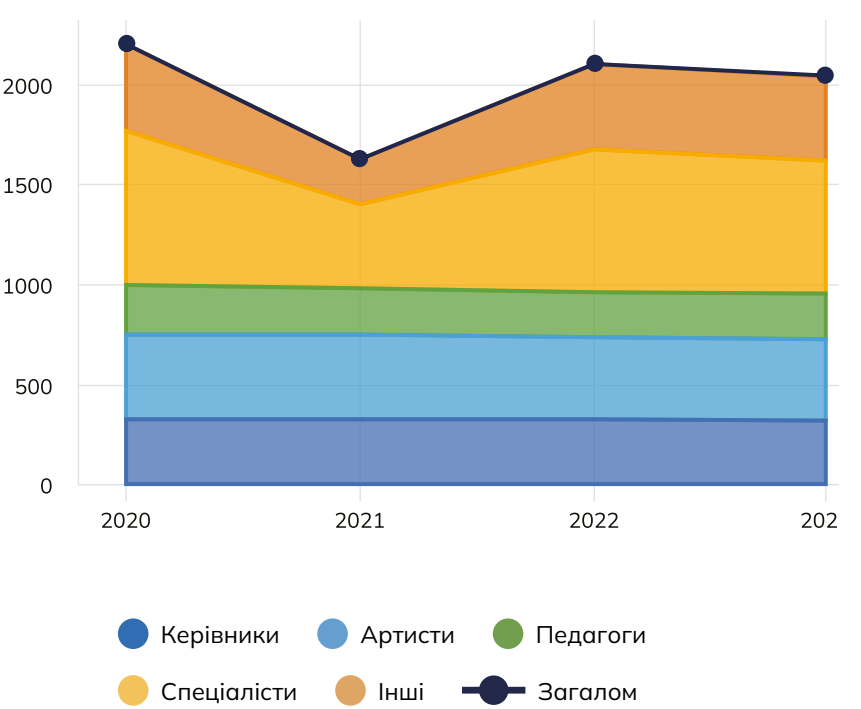
За віком

За статтю

За посадою

Ми аналізуємо дані про область, тому що вони включають, серед інших, увесь персонал одеських закладів культури обласного підпорядкування, наприклад, деякі театри, музеї, бібліотеки, філармонію. Агреговані дані про місто не подаються у відкритих джерелах відокремлено.

В Одеській області у державній сфері культури працює 2028 осіб.

Від максимального рівня 2021 року загальна кількість працевлаштованих скоротилась на 145 осіб. У порівнянні з 2020 роком керівний персонал скоротився у 2023 на 3 особи до 320 осіб, чисельність артистичного персоналу зменшилася на 17 осіб до 401 працівника, педагогічний склад зменшився на 21 особу до 229, а штат спеціалістів скоротився на 16 осіб до 658.

Працевлаштованих у закладах культури жінок більше (у пропорції близько 70/30), ніж чоловіків у весь період часу. Загальна кількість жінок збільшилася на 20 осіб до 1398. Кількість чоловіків зменшилася на 85 осіб до 630, що можна пояснити мобілізацією у зв'язку з веденням військових дій.

2.2.3. Дослідження секторів культури Одеси

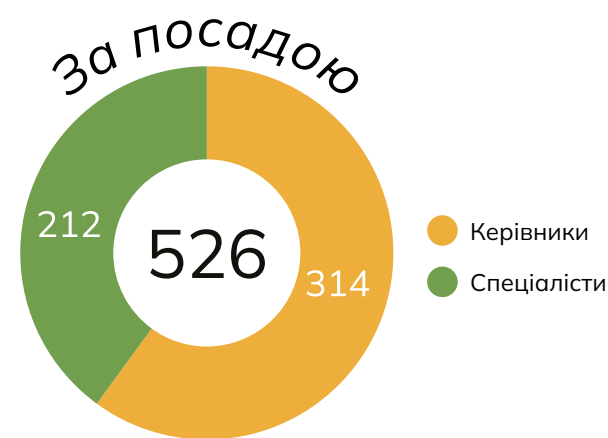
2.2.3.1. База даних дієвців культури

Щоб зрозуміти структуру та склад дієвців культури в Одесі, нами створена актуальна контактна база з 526 осіб, якої досі не існувало в місті. Це дозволяє побачити дані, які зазвичай не потрапляють у державну статистику та порівняти їх з розподілом людських ресурсів характерних для області. База структурована та розподілена на 9 секторів культурно-креативних індустрій визначених у концепції документа ([див. стор. 10](#)).

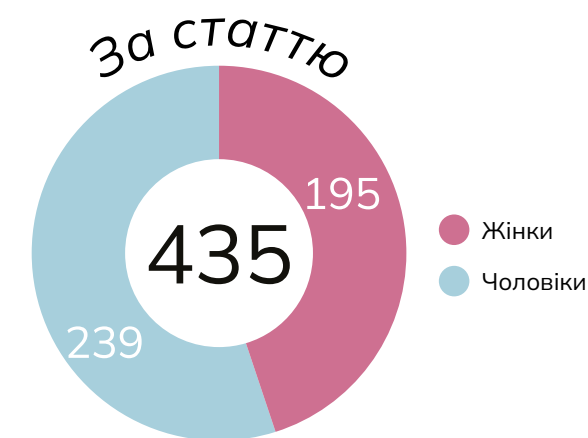
Дієвці культури Одеси включають людей зайнятих у державній, недержавній сферах та фізичних осіб

У базі даних 30,8 % дієвців культури працюють у державній сфері, 37,1 % — у недержавній, а 31,7 % — це фізичні особи, які не належать до конкретних організацій або є незалежними митцями. Частина представників державної сфери працюють в закладах обласного підпорядкування. Офіційної інформації щодо недержавної сфери в Одесі немає.

У державній сфері області лише 15,78 % осіб займають керівні посади (320 осіб). У базі даних дієвців культури Одеси 59,7 % (314 осіб) складають керівники та лідери організацій державної та недержавної сфер. Третина, або близько 100 осіб — керівники державних закладів. Це свідчить про те, що дані наших досліджень репрезентативно відображають думку топменеджменту, який відповідає за розвиток культури в місті та області.

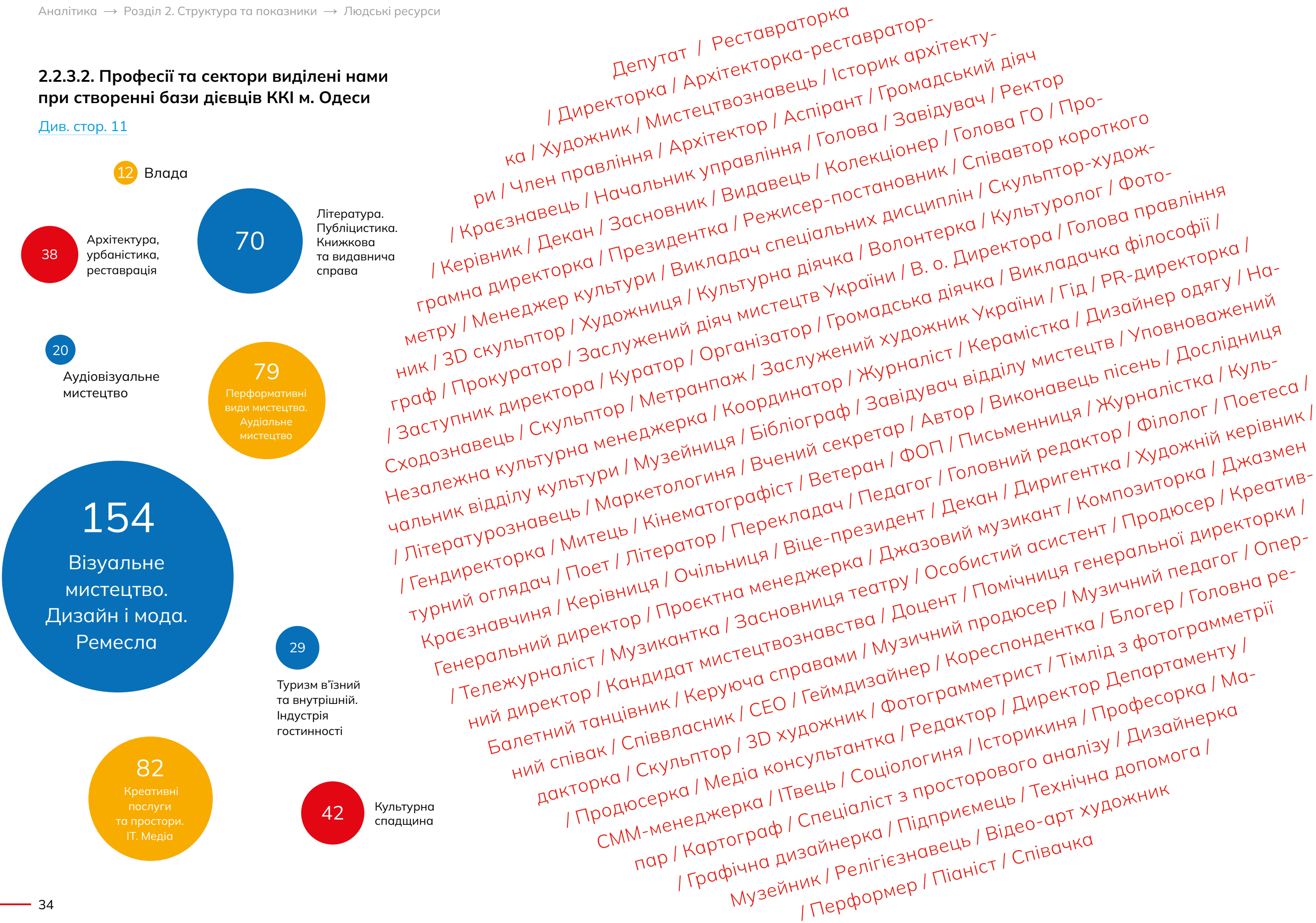
У базі даних визначено стать 195 жінок і 239 чоловіків. Хоча в державній сфері області жінки переважають у пропорції 70 до 30, в нашій базі чоловіків 55,3%. Серед управлінців чоловіків налічується 120, а жінок — 103. Серед спеціалістів чоловіків — 118, а жінок — 94.

Дисбаланс помітний у державній сфері, де серед керівників чоловіків та жінок 50/50, що суттєво відрізняється від 70/30, характерних для всієї сфери в області. Більшість жінок працює спеціалістами та не займає керівних посад, що підкреслює перегин у розподілі ролей між статями.

Кількість чоловіків на керівних посадах в недержавній сфері в Одесі також перевищує кількість жінок.

2.2.3.2. Професії та сектори виділені нами при створенні бази дівців ККІ м. Одеси

Див. стор. 11

2.2.3.3. Опитування стейкхолдерів культури

- Анкета містила 35 питань про:
- сучасний стан культури в Одесі;
 - проблеми, які заважають розвитку;
 - способи їх подолання;
 - бачення розвитку культурної діяльності на наступні 10 років.

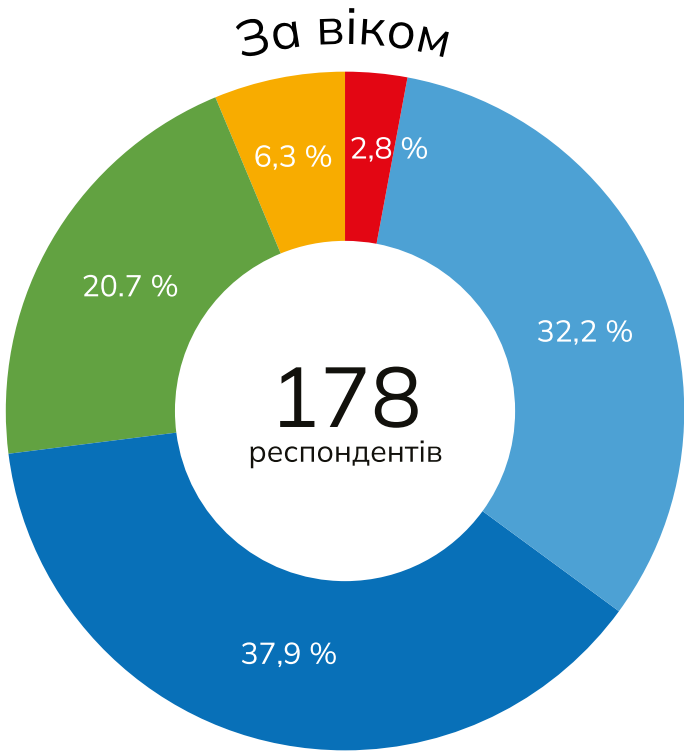
Узагальнений портрет

51,3 років

Керівник установи
Засновник проєкту

- Менеджмент культури та організація заходів
- Музика
- Література та письменство
- Журналістика та медіа
- Візуальне мистецтво
- Архітектура та дизайн
- Інші професії

- Молодь (14–24 роки)
- Дорослі (25–44 роки)
- Середній вік (45–60 років)
- Третій вік (60–75 років)
- Четвертий вік (75–90 років)

2.2.3.4. Стратегічна сесія

До участі у Стратегічній сесії «Культурний розвиток Одеси» було запрошено персонально 255 осіб. Участь взяли 105 осіб. Сесія проводилась у форматі фасилітованого обговорення у двох потоках по секторах згідно з напрямками діяльності учасників.

- Перформативні види мистецтва (театр, танець, балет, оперні та музичні вистави). Аудіальне мистецтво
- Візуальне мистецтво. Дизайн і мода. Ремесла
- Культурна спадщина (матеріальна і нематеріальна спадщина, об'єкти спадщини, археологія, музеї, бібліотеки, архіви)
- Креативні послуги та простори. ІТ. Медіа
- Література. Публіцистика. Книжкова та видавнича справа (включаючи періодичні видання)
- Архітектура, урбаністика, реставрація
- Влада
- Туризм в'їзний та внутрішній. Індустрія гостинності

2.2.3.5. Напрями, що недостатньо розвинуті в місті, на думку стейкхолдерів

Найбільше число опитаних (%) вважає недостатньо представленими в місті, перш за все, кінематографічний кластер, цифровий кластер, кластер креативних індустрій, фольклорний та народний кластер культури.

Також відмічалось, що одеські видавництва зосереджені, в основному, на публікації творів місцевих авторів, що важливо для підтримки регіональної літератури та краєзнавства. Проте серед них немає великих гравців книжкового ринку, як-от «ArtHuss», «Vivat», «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га», «Видавництво Старого Лева», які видають світову літературу.

Додамо, що випуск книжкової продукції в Одесі з 2019 по 2023 роки зазнав значного спаду. У 2019 році було надруковано 24416 книг, але у 2020 їхня кількість знизилася на 28,73% до 18967 одиниць. Вже у 2022 році відбулося різке падіння до 9691 одиниці. Загалом, за період з 2019 по 2022 роки кількість надрукованих книг зменшилася на 14725 одиниць на рік.

За даними дослідження Українського інституту книги, станом на серпень 2023 року в Україні працюють 247 книгарень. Найбільша кількість книжкових крамниць розташована у Києві — 66, тоді як найменша у Житомирі — лише 4. В Одесі відзначили 9 книгарень, а вже під час нашого дослідження ми виявили 15 крамниць.

Додаткові корисні дані

Онлайн-медіа, що створюють контент про культуру

- 1 [Інформаційний портал Одещини «Думська»](#)
- 2 [Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення»](#)
- 3 [Odessa Online](#)
- 4 [Одеський сайт про культурно-громадське життя міста «Культурометр»](#)
- 5 [Одеське Життя](#)
- 6 [UCI Online](#)
- 7 [Odessa Journal](#)
- 8 [Інтент](#)
- 9 [Море людей](#)
- 10 [Маяк](#)
- 11 [048.ua](#)

Блоги та сторінки організацій ККІ

- 1 [Zeon Mental Center](#)
- 2 [Одеса / Українська волонтерська служба](#)
- 3 [Минуле майбутнє мистецтво](#)
- 4 [Odesa Decolonization](#)
- 5 [З'їж книгу](#)
- 6 [ГО «Піксельовані Реальності»](#)
- 7 [Школа культури сусідства](#)
- 8 [Кочова бібліотека Курінь](#)
- 9 [Drink and draw Odesa](#)
- 10 [Дорогоцінний пластик](#)

Цифрові каталоги культурної спадщини

Зацифрована рухома та нерухома спадщина Одеси

- 1 [Каталог колекції, та архів фондів Одеський національний художній музей](#)
- 2 [Каталог колекції Музей сучасного мистецтва Одеси](#)
- 3 [Каталог порцеляни «Крихка колекція» у 3D Одеський муніципальний музей особистих колекцій імені О. В. Блещунова](#)
- 4 [Каталог хрестів Куяльника ГО «Піксельовані Реальності»](#)
- 5 [Скарби України, цифрова колекція книжкових пам'яток Одеська Національна Наукова Бібліотека](#)
- 6 [Місця скорботи Одеса, каталог історичних поховань та місць терору ГО «Суспільство та історична спадщина»](#)
- 7 [Символи Одеси в 3D — відкрита база моделей для комерційного та некомерційного використання Odesa Business Club](#)
- 8 [Архітектура Одеси, каталог найцікавіших будівель з фотофіксацією ГО «Архітектура Одеси»](#)

Фестивалі

Разові та багаторічні події, фестивалі, що проходили в Одесі за останні п'ять років

1	Одеська Гуморина
2	Фестиваль середньовічної культури «Порохова вежа»
3	Вишиванковий фестиваль
4	Фестиваль Комедіада
5	Фестиваль духових оркестрів «Весняна Одеса»
6	Фестиваль «Наш Утьосов»
7	Міжнародний фестиваль степу
8	Фестиваль «Руде місто»
9	Одеський міжнародний Корнійчуковський фестиваль дитячої літератури
10	Муніципальний фестиваль-конкурс дитячого мистецтва «Я люблю тебе, Україно»
11	Міський фестиваль-конкурс хореографічного мистецтва «На крилах Терпсихори»
12	Відкритий міський фестиваль-конкурс «Співоча юність Одеси»

13	Фестиваль мистецтв «Діти — дітям» — «Одеський Хоро-Вод»
14	Музичний фестиваль імені Ігоря Ганькевича «Пікейні жилети»
15	Міжнародний фестиваль органної музики
16	Odesa Photo Days Festival та фестиваль сучасної культури ПОРУЧ
17	Українська книга на Одещині
18	Книголюб
19	Одеський міжнародний кінофестиваль
20	Міжнародний фестиваль скрипкової музики «Золоті скрипки Одеси»
21	Міжнародний музичний фестиваль «Odessa Classic»
22	International Literature Festival Odesa
23	Книжковий фестиваль «Зелена хвиля»
24	Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини Docudays UA
25	Фестиваль одеських дворів

26	Фестиваль ідей
27	Odesa Wine Week
28	Такі да, смачно!
29	Хочу до Одеси!
30	Фестиваль німого кіно та сучасної музики «Німі ночі»
31	Festival of Modern Art Two Days and Two Nights of New Music
32	Міжнародний фестиваль мистецтв «Оksamитовий сезон в Одеській опері»
33	Міжнародний фестиваль «Зимовий променад в Одеській Опері»
34	Black Sea Music Fest
35	Всеукраїнський відкритий джазовий фестиваль-конкурс «BLACK AND WHITE MUSIC» ДМШ № 1
36	Odesa Jazz Festival
37	Фестиваль театрів «Молоко»
38	Фестиваль Театр.PRO
39	Книжковий фестиваль «Букфест»

40	Фестиваль піщаних скульптур Odesa Sand Fest
41	Міжнародний фестиваль яхт Yacht Fest

За два роки повномасштабної агресії Одесу залишили та досі не повернулися в місто усі міжнародні фестивалі. Серед них: міжнародний музичний фестиваль Odessa Classic, міжнародний фестиваль скрипкової музики «Золоті скрипки Одеси», Одеський міжнародний кінофестиваль, International Literature Festival Odesa. Припинив свою діяльність книжковий фестиваль «Зелена хвиля», що був заснований у 1996 році. Всі ці проєкти були об'єктами культурного тяжіння, залучали представників творчих професій з усього світу, а також численну аудиторію одеситів і гостей міста.

Професійні об'єднання

1	Одеська обласна організація Національної спілки художників України
2	Одеська обласна організація Національної спілки письменників України
3	Одеська регіональна організація Національної спілки журналістів України
4	Одеська обласна організація Національна спілка архітекторів України
5	Спілка архітекторів України

Творчі колективи

1	Хор Одеського національного академічного театру опери та балету п/у Юрія Кучурівського
2	Хор Одеського академічного театру музичної комедії ім. М. Водяного
3	Студентський хор денного відділення Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
4	Український національний дитячий хор «Перлини Одеси»
5	Зразковий дитячий хор «Забава» п/к Світлани Смірнові
6	Аматорський хор «Співзвуччя» при Одеському будинку-музеї ім. М. К. Реріха
7	Національний одеський філармонійний оркестр п/к Хобарта Ерла
8	Камерний оркестр п/к Ігора Шаврука
9	Оркестр Андрія Чорного
10	Ансамбль народних інструментів «МОЗАЇКА»

11	Комунальна установа «Одеський муніципальний театр духової музики ім. О. Саліка»
12	Оркестр Центру військово-музичного мистецтва ВМС ЗСУ п/к Любомира Сукенника
13	Оркестр Військової академії м. Одеса
14	Ансамбль української музики, пісні і танцю «Чайка»
15	Квартет «Гармонії Світу»
16	Джазове тріо Олексія Петухова
17	Джазове тріо Вадима Бессараба

[Список дієвців культури, організацій та фестивалів](#)

2.3. Міжнародні статуси, партнери

ЮНЕСКО: Об'єкт Всесвітньої спадщини під загрозою

Процедура включення історичного центру Одеси до списку ЮНЕСКО Всесвітньої культурної спадщини за прискореною процедурою була ініційована Міністерством культури й інформаційної політики у серпні 2022 року.

На 18-й позачерговій сесії Комітету Всесвітньої спадщини, що відбулася 24–25 січня 2023 року у Парижі, історичний центр міста був внесений [до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини та до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини під загрозою](#).

Статус об'єкта «Всесвітня спадщина під загрозою» дає додаткові гарантії збереження і цілісності унікальних культурних комплексів, підвищує престиж територій і установ, які ними опікуються, забезпечує пріоритетність у залученні фінансових ресурсів для підтримки об'єктів світової культурної спадщини, у першу чергу, з Фонду Всесвітньої спадщини.

Також статус сприяє організації моніторингу і контролю за станом збереження культурних об'єктів.

[Перелік міжнародних партнерств Одеси](#)

Одеса — місто літератури ЮНЕСКО

Програма ЮНЕСКО «Місто літератури» є частиною Мережі креативних міст, яка була започаткована у 2004 році та наразі складається з 350 креативних міст ЮНЕСКО по всьому світу. Члени мережі зібрані з понад 90 країн і охоплюють сім сфер творчості: ремесла та народне мистецтво, дизайн, кіно, гастрономію, літературу, музику та медіамистецтво.

У жовтні 2019 року Одеса увійшла до Мережі креативних міст ЮНЕСКО та отримала статус [Місто літератури ЮНЕСКО](#). Вклад Одеси у світову літературну спадщину був визнаний як значний, і Одеса стала другим Містом літератури ЮНЕСКО в Україні; раніше цей статус отримав Львів.

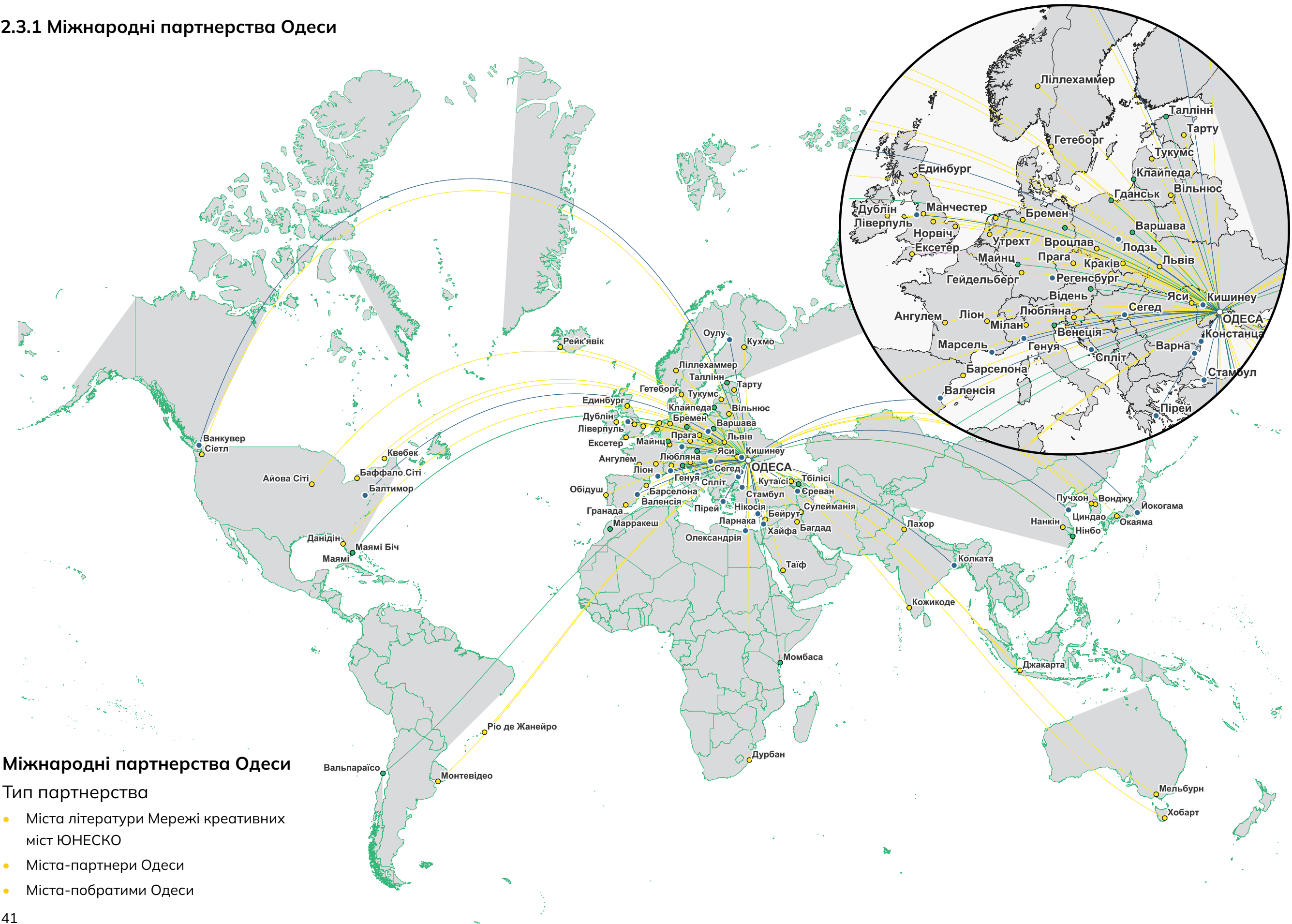
Мережа Міст літератури у своїй роботі, стосунках і діяльності прагне до створення гостинної мережі співпраці, яка відображає різноманіття та багатство мов і літератур світу, сприяє цінності діалогу, свободи слова та вираження поглядів, надає міжнародні можливості, які приносять користь місцевим і національним літературним секторам.

В умовах військової агресії проти України з боку російської федерації такі зв'язки допомагають протистояти в інформаційній війні проти російської пропаганди.

Міста-побратими та міста-партнери

Станом на 2024 рік Одесою укладені угоди про співпрацю, дружбу або партнерство з 23 містами-побратимами та 16 містами-партнерами. Ці угоди надають Одесі можливості для розвитку міжнародної співпраці в галузях економіки, культури, туризму, освіти, спорту тощо.

2.3.1 Міжнародні партнерства Одеси

Міжнародна програма Ради Європи «Інтеркультурні міста»

З 2017 року Одеса є учасником міжнародної програми Ради Європи «Інтеркультурні міста» (Intercultural Cities або ICC) і втілює нову модель управління етнокультурним різноманіттям та інтеркультурною інтеграцією переселенців і національних меншин у суспільне і культурне життя міста.

Програма підтримує міста та регіони в перегляді та адаптації їх політики через міжкультурну призму, а також у розробці комплексних міжкультурних стратегій для управління розмаїттям як переваги для всього суспільства.

Intercultural Cities також є платформою для об'єднання міст і лідерів у всьому світі в спільноту, де ініціативи та практики одного міста аналізуються та поширюються, щоб надихнути інших.

№	Місто	Країна
1	Агадір	Марокко
2	Албуфейра	Португалія
3	Амадора	Португалія
4	Ансан	Республіка Корея
5	Ареццо	Італія
6	Балларат	Австралія
7	Баракальдо	Іспанія
8	Барселона	Іспанія
9	Барселуш	Португалія
10	Барі	Італія

11	Бежа	Португалія
12	Берген	Норвегія
13	Берлін-Нойкельн	Німеччина
14	Більбао	Іспанія
15	Боткирка	Швеція
16	Брага	Португалія
17	Бухарест	Румунія
18	Бурса-Османгазі	Туреччина
19	Колдердейл	Велика Британія

20	Камден	Велика Британія
21	Кампі Бізенціо	Італія
22	Капаннорі	Італія
23	Картахена	Іспанія
24	Казалеккіо ді Рено	Італія
25	Касабланка	Марокко
26	Кашкайш	Португалія
27	Кастельон-де-ла-Плана	Іспанія
28	Шефшауен	Марокко
29	Коїмбра	Португалія
30	Доностія / Сан-Себастьян	Іспанія
31	Драммен	Норвегія
32	Драммондвіль	Канада
33	Дублін	Ірландія
34	Дюделанж	Люксембург
35	Ефес Сельчук	Туреччина
36	Ерланген	Німеччина
37	Еттербек	Бельгія
38	Фламічао	Португалія
39	Фермо	Італія
40	Форлі	Італія

41	Фучеккіо	Італія
42	Фуенлабрада	Іспанія
43	Гатіно	Канада
44	Женева	Швейцарія
45	Генуя	Італія
46	Хетафе	Іспанія
47	Гечо	Іспанія
48	Гваделупе	Мексика
49	Гуро	Республіка Корея
50	Хайфа	Ізраїль
51	Хамамацу	Японія
52	Яніна	Греція
53	Херес-де-ла-Фронтера	Іспанія
54	Йонава	Литва
55	Кенітра	Марокко
56	Краків	Польща
57	Крістіансанд	Норвегія
58	Лараш	Марокко
59	Лідс	Велика Британія
60	Лімасол	Кіпр
61	Лімерик	Ірландія
62	Лісабон	Португалія

63	Лоді	Італія
64	Логроньо	Іспанія
65	Лондон Льюїшем	Велика Британія
66	Лурес	Португалія
67	Люблін	Польща
68	Луцьк	Україна
69	Ліон	Франція
70	Малага	Іспанія
71	Манчестер	Велика Британія
72	Манлеу	Іспанія
73	Марракеш	Марокко
74	Мартіль	Марокко
75	Мекнес	Марокко
76	Мелітополь	Україна
77	Мелтон	Австралія
78	Мессіна	Італія
79	Мехіко Сіті	Мексика
80	Мілан	Італія
81	Модена	Італія
82	Монтесіль- вано	Італія
83	Монреаль	Канада
84	Невшатель	Швейцарія

85	Ноймаркт	Німеччина
86	Новелла	Італія
87	Одеса	Україна
88	Оейрас	Португалія
89	Ольвія	Італія
90	Осло	Норвегія
91	Палермо	Італія
92	Памплона	Іспанія
93	Параньос	Португалія
94	Париж	Франція
95	Парла	Іспанія
96	Парма	Італія
97	Патри	Греція
98	Павлоград	Україна
99	Піццо	Італія
100	Помпеї	Італія
101	Понтедера	Італія
102	Портіман	Португалія
103	Порту	Португалія
104	Рабат	Марокко
105	Равенна	Італія
106	Реджо-Емілія	Італія
107	Репентігнія	Канада
108	Рейк'явік	Ісландія

109	Рига	Латвія
110	Рієка	Хорватія
111	Римускі	Канада
112	Рочестер	США
113	Сабадель	Іспанія
114	Солсбері	Австралія
115	Сал	Іспанія
116	Сан-Джуліа- но-Терме	Італія
117	Санта-Коло- ма-де-Граме- нет	Іспанія
118	Санта-Ма- рія-да-Фейра	Португалія
119	Сантандер	Іспанія
120	Савінья- но-суль-Рубі- коне	Італія
121	Сена-Сен- Дені	Франція
122	Сенігалія	Італія
123	Сетубал	Португалія
124	Шербрук	Канада
125	Ставангер	Норвегія
126	Страсбург	Франція
127	Суми	Україна

128	Танжер	Марокко
129	Тенеріфе	Іспанія
130	Тетуан	Марокко
131	Тронхейм	Норвегія
132	Торіно	Італія
133	Торремолінос	Іспанія
134	Тортоса	Іспанія
135	Об'єднання муніципаліте- тів Терре дей Кастеллі	Італія
136	Валенсія	Іспанія
137	Вальядолід	Іспанія
138	Валетта	Мальта
139	Венеція	Італія
140	Віареджо	Італія
141	Віла Верде	Португалія
142	Вінниця	Україна
143	Візеу	Португалія
144	Вроцлав	Польща
145	Загароло	Італія
146	Капарока	Іспанія

2.4. Туризм, аналітична записка

Ми дослідили дані сфери туризму Одеси, особливо культурно-пізнавальної та рекреаційної складових як економічного драйверу розвитку регіону.

Фокус аналізу — оцінка привабливості міста для туристів 365 днів на рік.

Досліджено портрет гостя, місце Одеси серед інших туристичних регіонів, сезонність, вплив негативних факторів, профіль закладів розміщення та показники туристичного збору.

Джерела

В Україні немає єдиної системи туристичних індикаторів. В записці наведені дані ДАРТ, Одеської міської ради, операторів мобільного зв'язку Київстар та Vodafone, відкритих джерел державної статистики, національного опитування «Уявлення українців про Одесу», 2024. Інформація різних операторів зв'язку може відрізнятися через різну абонентську базу. У зв'язку із військовою агресією рф доступ до нових даних обмежений або відсутній.

2.4.1. Довідка по місту

Одеса — одне з найпопулярніших туристичних міст України, розташоване на березі Чорного моря, **станом на 2024 рік де-факто монополіст у сегменті морського відпочинку**. Місто приваблює відвідувачів своєю природою, неповторною культурною спадщиною, європейською архітектурою, лікувально-рекреаційною складовою, а також різноманітними видами відпочинку та розваг. Одещина характеризується помірно-континентальним кліматом із субтропічними проявами, сприятливим у цілому для рекреаційно-туристичної діяльності.

Місто має розвинуту логістичну розв'язку, залізницю, мережу автобусних маршрутів, в тому числі міжнародних. Одеська область межує з територією Молдови та Румунії, має близьке розташування до Болгарії. До повномасштабної ро-

сійської агресії Одеський морський вокзал приймав великі круїзні лайнери. Найбільше судно з іноземними туристами, яке прийняла Одеса, привезло в місто 2000 гостей. У 2021 році у морському параді до Дня незалежності України в акваторії Одеської затоки взяли участь військові кораблі країн-членів НАТО.

Одеський аеропорт був вагомою складовою міжнародного авіаційного сполучення з перевезення пасажирів і вантажів між різними містами України, країнами Європи, Азії та Африки. З 30 квітня 2022 року, через ракетний обстріл злітно-посадкової смуги, робота аеропорту припинена. З огляду на це активізувався потік міжнародних автобусних та залізничних перевезень, в якому місто відіграє роль важливого логістичного центру.

До 2022 року в Одесі працювало 17 громадських пляжів. 5 із них у 2020 році були відзначені Міжнародною програмою «Блакитний прапор» та увійшли до 15 кращих пляжів України, що відповідають екологічним стандартам. У 2022 році через мінування прибережної смуги відпочинок на пляжах був заборонений. В сезон 2023 року для відвідувачів відкрили лише 6 пляжів. Станом на 12 липня 2024 року для одеситів та гостей міста відкриті 10 пляжів: інклюзивний пляж, пляж True Man Sun of a Beach, два пляжі Red Line, пляж Калетон, Itaka, Ibiza, Зебра, Public Beach Club, Grande Pettine.

Одеса пропонує лікувально-рекреаційні послуги, в місті й поблизу нього знаходяться кліматичні та бальнеологічні курорти. 6 березня 2019 року Законом Верховної Ради України території Куяльницького лиману Одеської області були оголошені курортом державного значення. Мета надання статусу — забезпечення належної охорони та сталого розвитку території курорту.

Попри вищезазначене, потенціал культурного, пізнавального та рекреаційного туризму не розкритий до кінця та зазнає значного впливу сезонності, соціальних, природних катастроф та військової агресії рф проти України.

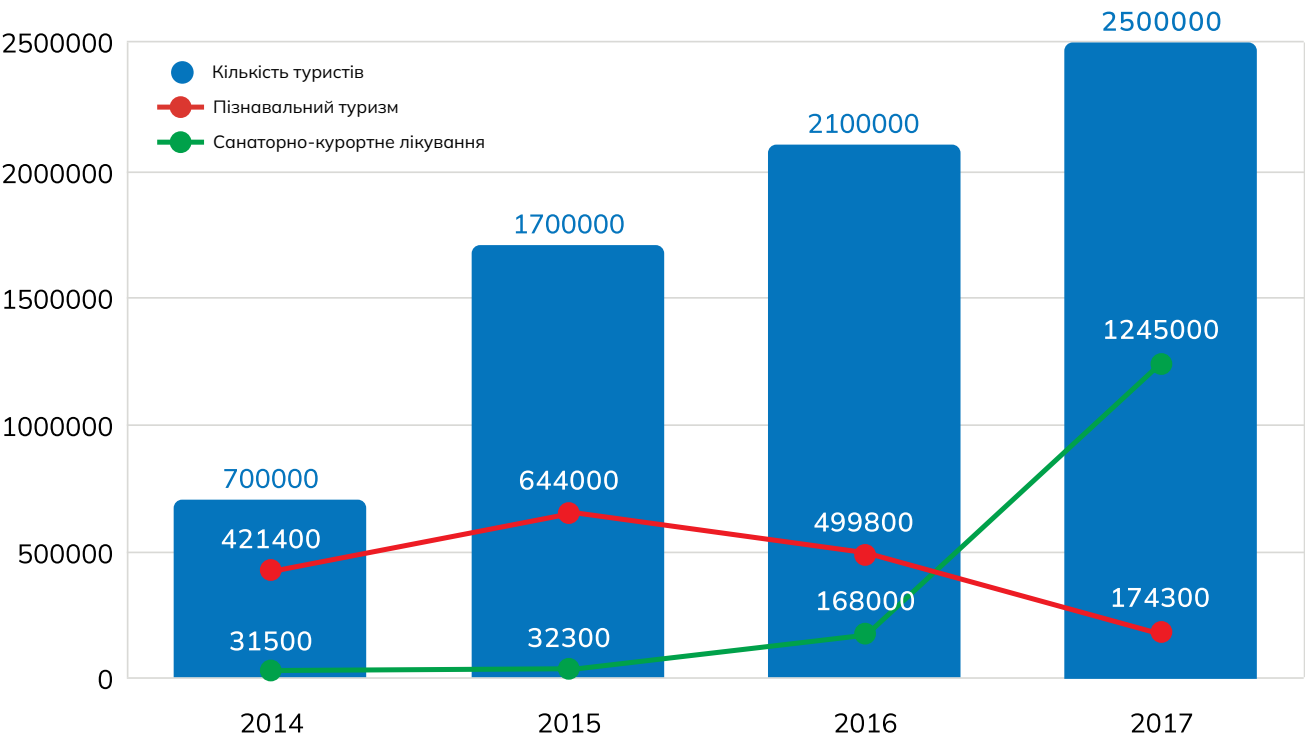
Відповідно до національного опитування **лише 9,2 % респондентів сказали, що бували в Одесі після лютого 2022 року, тоді як до початку військової агресії рф проти України тут бувало 47,9 % респондентів**. Найбільша частка тих, хто ніколи не бував в Одесі, спостерігається серед жителів Західного регіону (42,0 %).

Трохи менша частка у Східному (36,0 %) та Північному (31,0 %) регіонах. Найвищий відсоток респондентів, які відвідували Одесу як до, так і після початку військової агресії РФ проти України, спостерігається у Південному регіоні (31,7 %). **Головною метою останнього перебування в Одесі для 56,7 % респондентів був відпочинок на морі.**

Загальна кількість туристів у 2020 році становила 2 млн осіб. З них 87 % відсотків — внутрішні туристи, що відповідає 1,74 млн осіб та 13 % (260 тисяч осіб) — іноземні.

У 2024 році туристичний потік майже досягнув показників періоду до повномасштабного вторгнення. У липні було зафіксовано різке зростання завантаженості номерного фонду готелів на період вікендів.

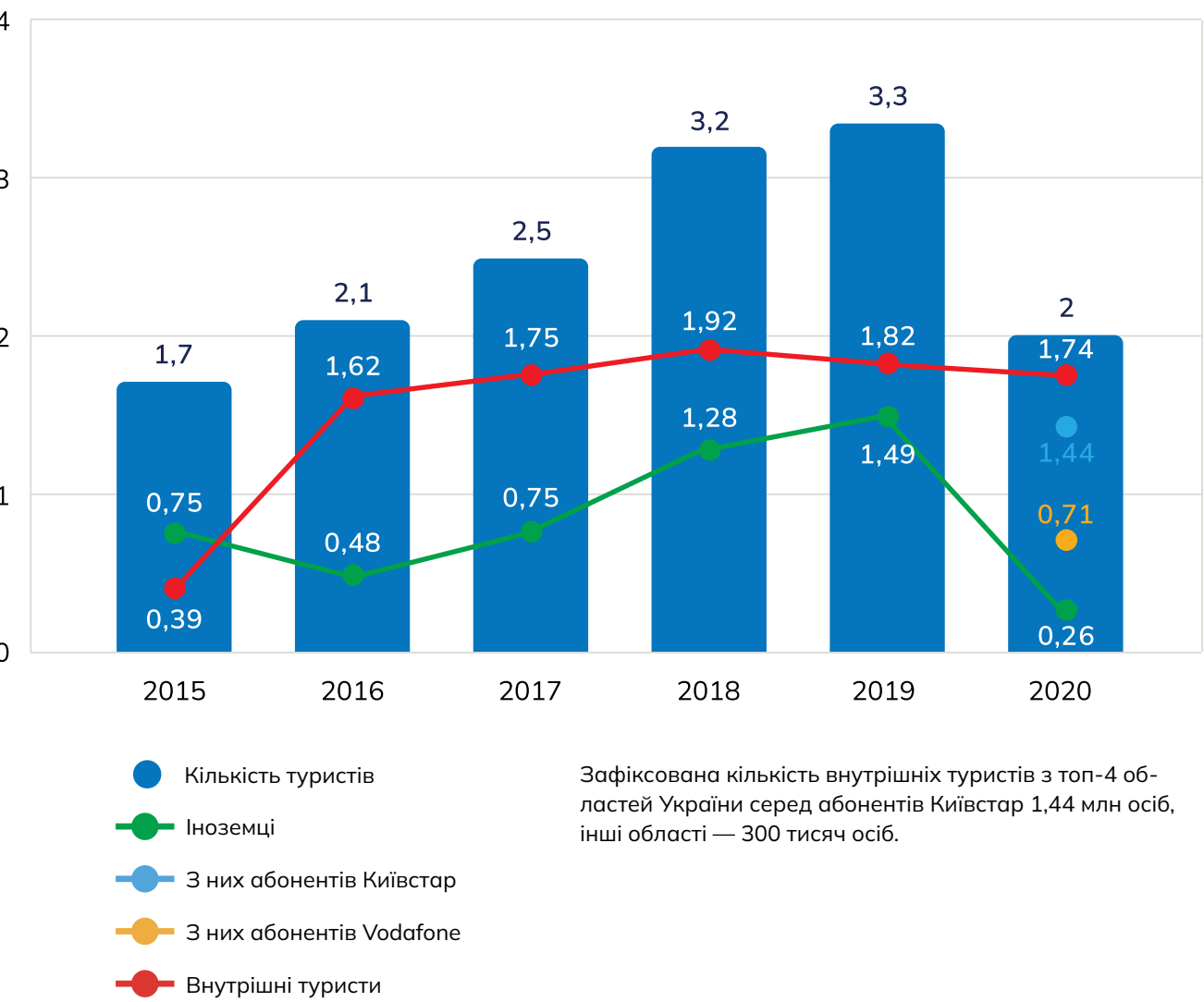
2.4.1.1. Кількість туристів та мета відвідування, місто, осіб

Дані за останні 10 років демонструють високу волатильність туристичних потоків у 2014–2017 рр. У 2015 році 92 % гостей відвідували Одесу з пізнавальними та культурними цілями. Проте надалі потік культурного туризму починає стрімко падати та у 2017 вже складає 25 %. У 2017 році структура внутрішнього туризму зазнала змін після введення в дію безвізового режиму з країнами ЄС, що посприяло збільшенню українців, які віддали перевагу виїзному туризму до країн Європи.

Оздоровчий туризм як мета відвідування виріс з 4,5 % у 2014 році до майже 50 % у 2017. Цьому посприяла впроваджена у 2017 році система спрощення закупівлі санаторно-курортних послуг для осіб з інвалідністю та надання вільного вибору оздоровчого закладу постраждалими учасниками АТО.

2.4.1.2. Структура туристичного потоку Одеси, млн осіб

Зафіксована кількість внутрішніх туристів з топ-4 областей України серед абонентів Київстар 1,44 млн осіб, інші області — 300 тисяч осіб.

2.4.2. Портрет гостя

Згідно з даними операторів зв'язку у 2020-2021 роках **основний потік туристів до Одеси прибував з Київської, Миколаївської, Вінницької, Дніпропетровської, Херсонської та Харківської областей.**

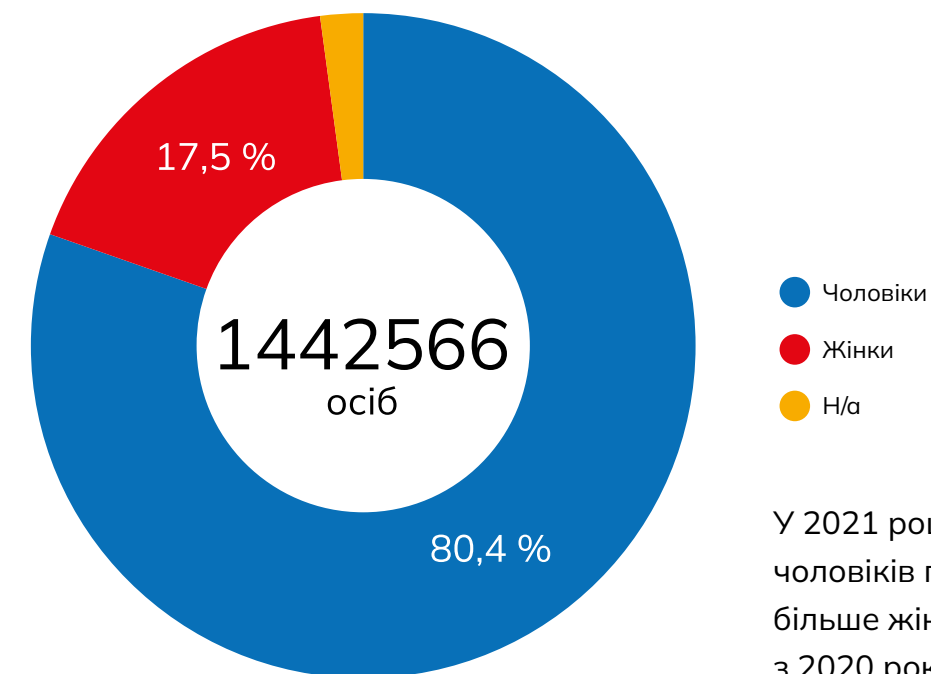
Загальна кількість туристів серед абонентів Київстару у 2020 році склала 1,7 мільйона, з них 1442566 осіб — гості з топ-4 областей походження (далі топ областей). **Переважають туристи віком 30-39 років, з тенденцією до розширення вікового діапазону до 50+ років.** Більшість туристів мають середній та вище середнього рівня доходів (65 %). Частка туристів з високим рівнем доходів становить 25 %. За статтю переважають чоловіки, є незначна тенденція до вирівнювання гендерного балансу.

73 % туристів приїжджали до Одеси один раз. 15 % здійснили дві поїздки. 12 % туристів відвідували Одесу більше ніж 2 рази за 2021 рік. Тривалість відпочинку складала у 2020 році — 6,5 днів, у 2021 році — 6 днів.

Спостерігається зниження середньої тривалості відпочинку в усі сезони:

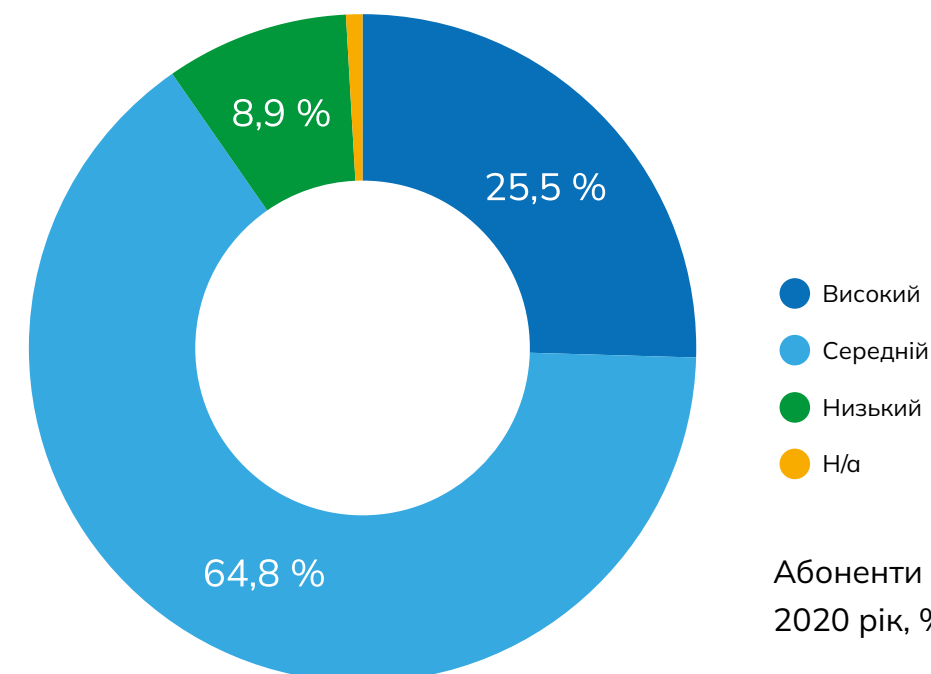
- **Літо:** з 6,3 до 6,1 дня
- **Весна:** з 6,6 до 5,7 дня (найбільше скорочення –15 %)
- **Осінь:** з 7,1 до 6,7 дня
- **Зима:** з 6,5 до 5,9 дня
- Найпопулярнішими днями відвідування є період з четверга по неділю.
- **Найбільш популярний термін перебування в Одесі для топу областей становить від 2 до 6 діб.** На другому місці перебування протягом однієї доби. Найменш популярний термін серед туристів — 10+ днів.

2.4.2.1. Кількість туристів за статтю

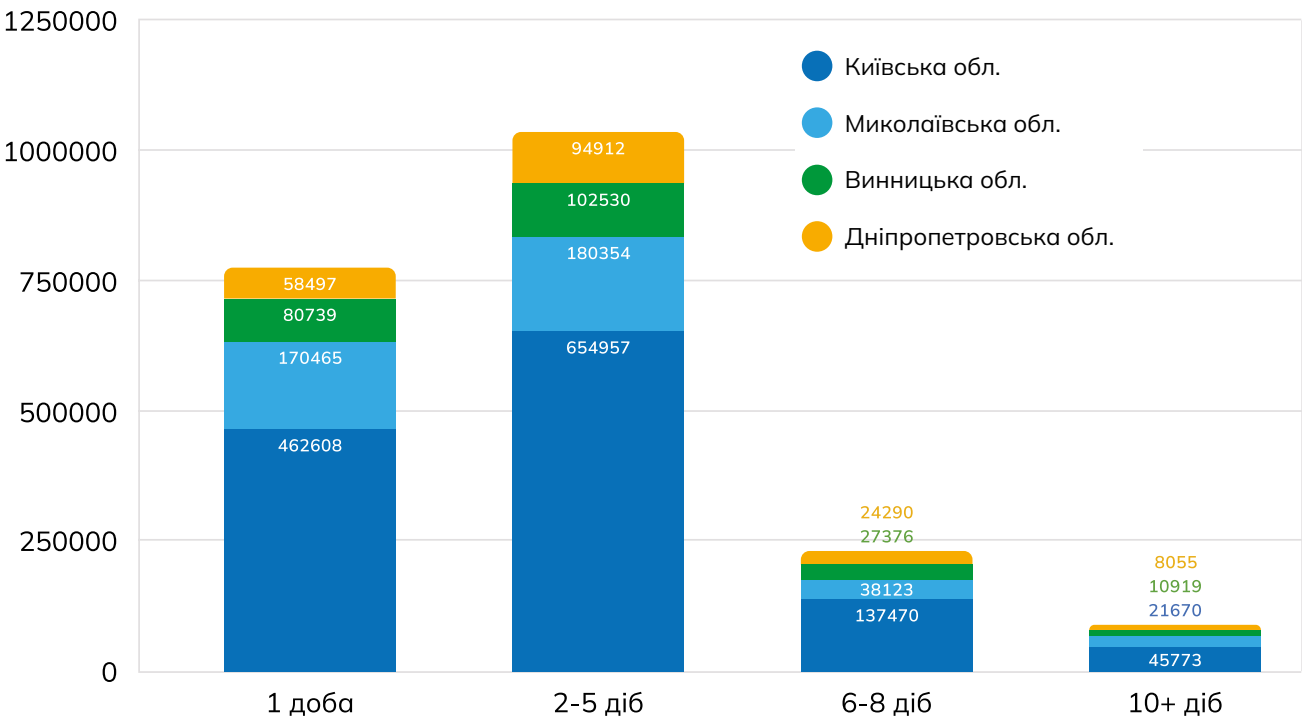
У 2021 році за даними Київстар чоловіків приїжджало в 2 рази більше жінок у порівнянні з 2020 роком (в 6 разів)

2.4.2.2. Рівень доходу туристів

Абоненти Київстар, топ-4 області, 2020 рік, %

2.4.2.3. Термін перебування туристів — абонентів Київстар, за популярністю, 2020 рік

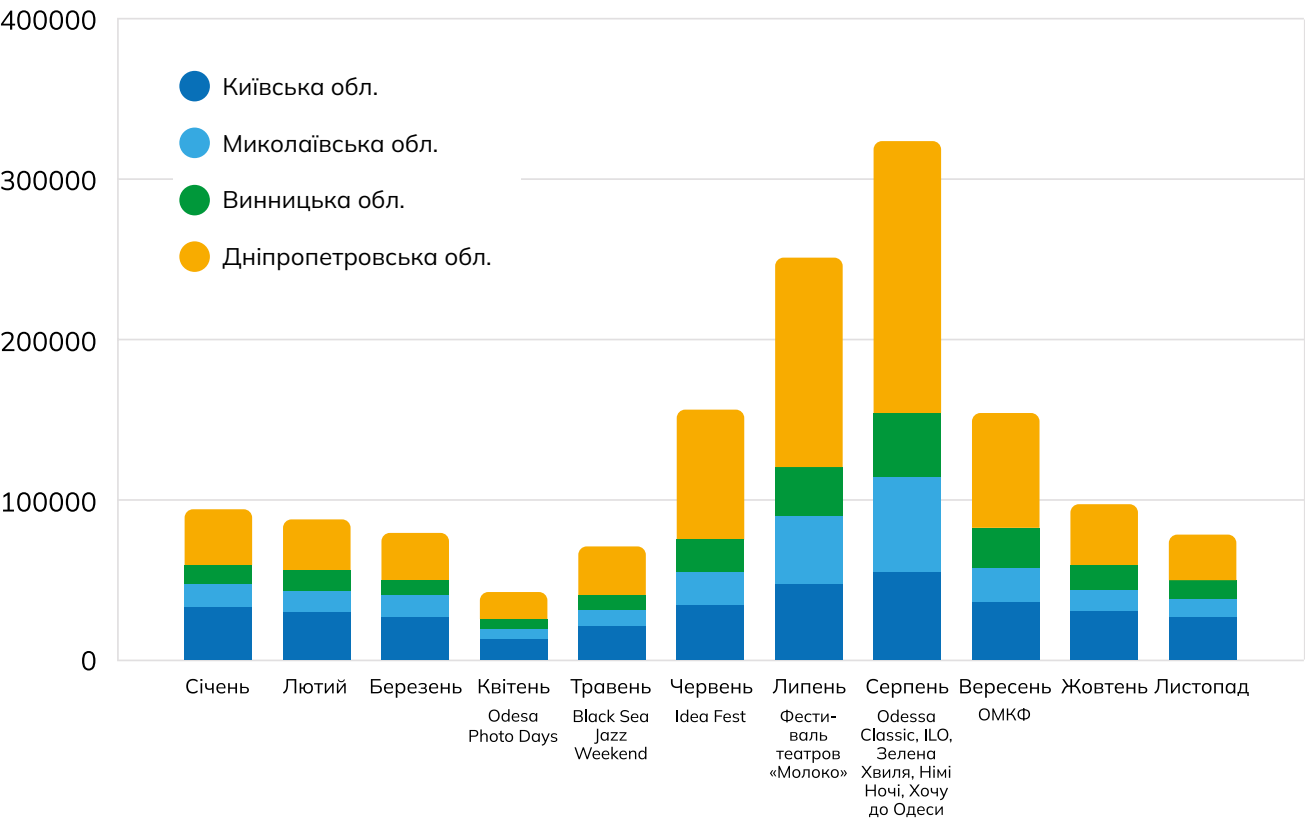
Найпопулярніші місяці з червня по вересень, традиційний високий сезон.
Близько 40 % відвідувань припадає на 8 місяців поза пляжним сезоном.

Далі наведена динаміка відвідування Одеси туристами — абонентами Київстар за одинадцять місяців 2020 року.

Великі міжнародні фестивалі, що відбувалися в місті до повномасштабного вторгнення та навіть у рік пандемії, співпадають із високим сезоном.

Оскільки ці фестивалі були проведені з дотриманням карантинних вимог, відвідувачі охоче брали в них участь.

2.4.2.4. Фестивальний сезон 2020 та динаміка туристичного потоку. Абоненти Київстар, осіб

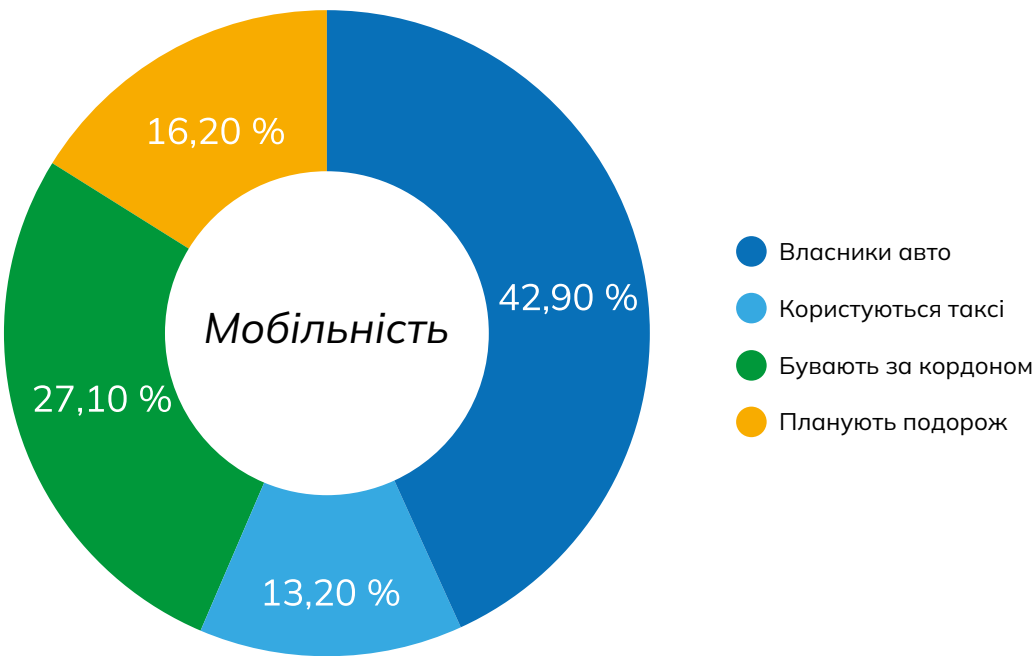
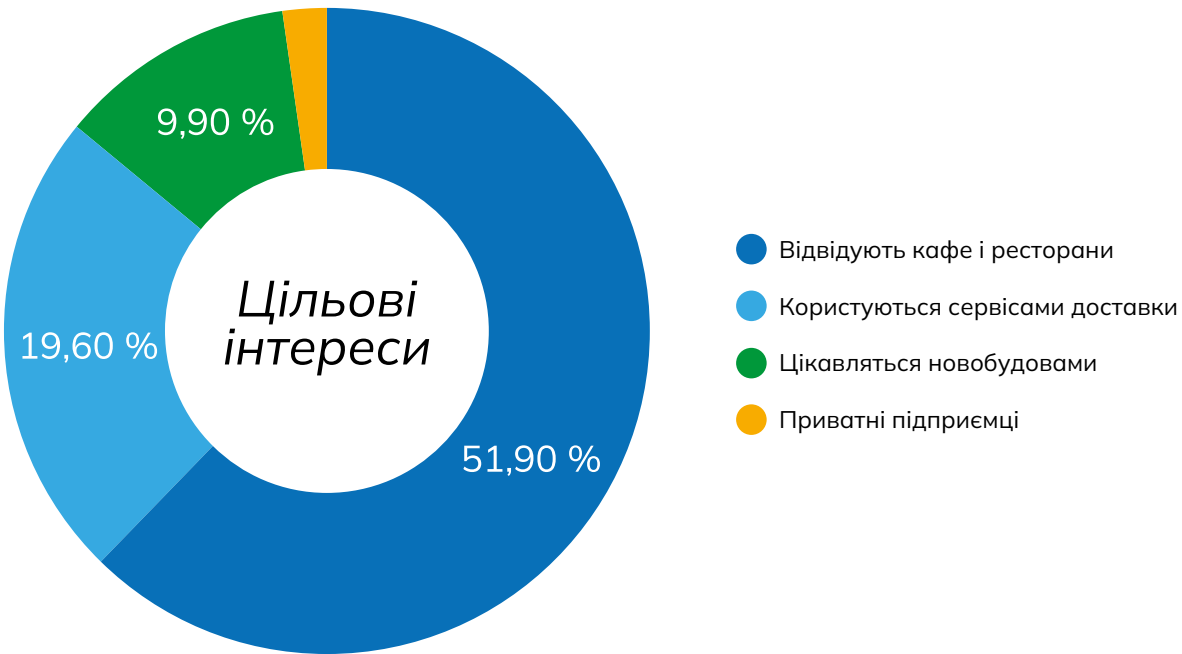

В'їзний туризм

За 9 місяців 2019 року Україну відвідало 10,7 млн іноземних туристів, які витратили в країні \$1,62 млрд, а за аналогічний період 2020 року гостей завітало у чотири рази менше — 2,7 млн людей, які витратили у 27 разів менше — усього \$244 млн. Зокрема ДАРТ за результатами опитування 2021 року зазначає, що з метою участі або відвідування культурних заходів приїжджає лише 1 % іноземців. З метою дозвілля та відпочинку подорожує більшість опитаних — 29 % гостей, для лікування тривалістю до 1 року приїжджає 7 % туристів, отримати оздоровчі та SPA-процедури — 5 %, для навчання — 1 %, участь або відвідування спортивних змагань — 1 %. Також великий відсоток тих, хто приїжджає до родичів (22 %), або по роботі (19 %).

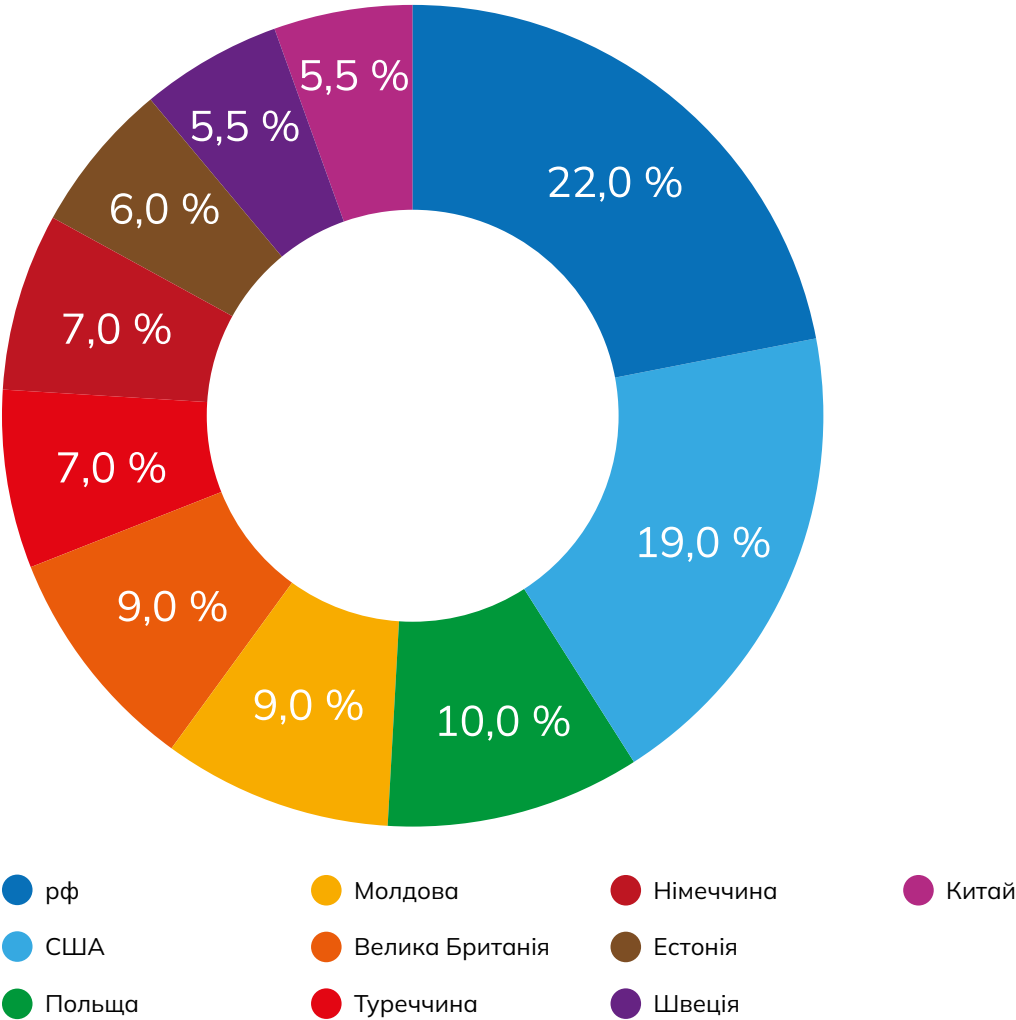
Дані оператора Vodafone підтверджують загальний висновок щодо середнього та вище середнього рівня достатку середньостатистичного внутрішнього туриста.

2.4.2.5. Стиль життя, мобільність, цільові інтереси, фінансові звички, туристи — абоненти Vodafone, 2021

Vodafone надає дані про три країни, з яких у 2020 році туристи приїжджали найчастіше — рф, Польща та Нідерланди, у 2021 — рф, Польща та Естонія. Дані Київстар дозволяють доповнити список до десяти основних джерел в'їзного туризму в Одесу у 2020 році: США, Молдова, Велика Британія, Туреччина, Німеччина, Швеція та Китай. Зі зрозумілих причин туристичний потік до Одеси з-за кордону зараз знаходиться на мінімальному рівні.

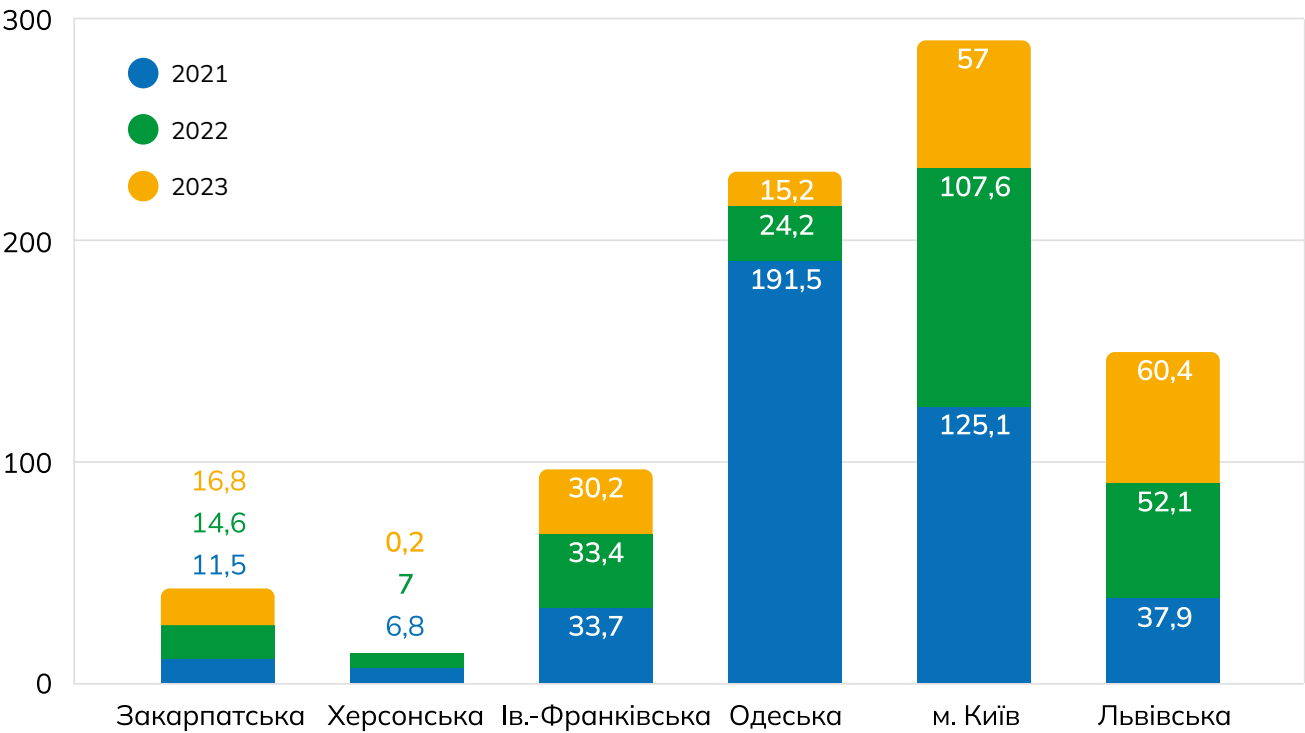
2.4.2.6. Топ-10 країн, що відвідали Одесу у 2020 році за даними Київстар

2.4.3. Заклади розміщення та туристичний збір

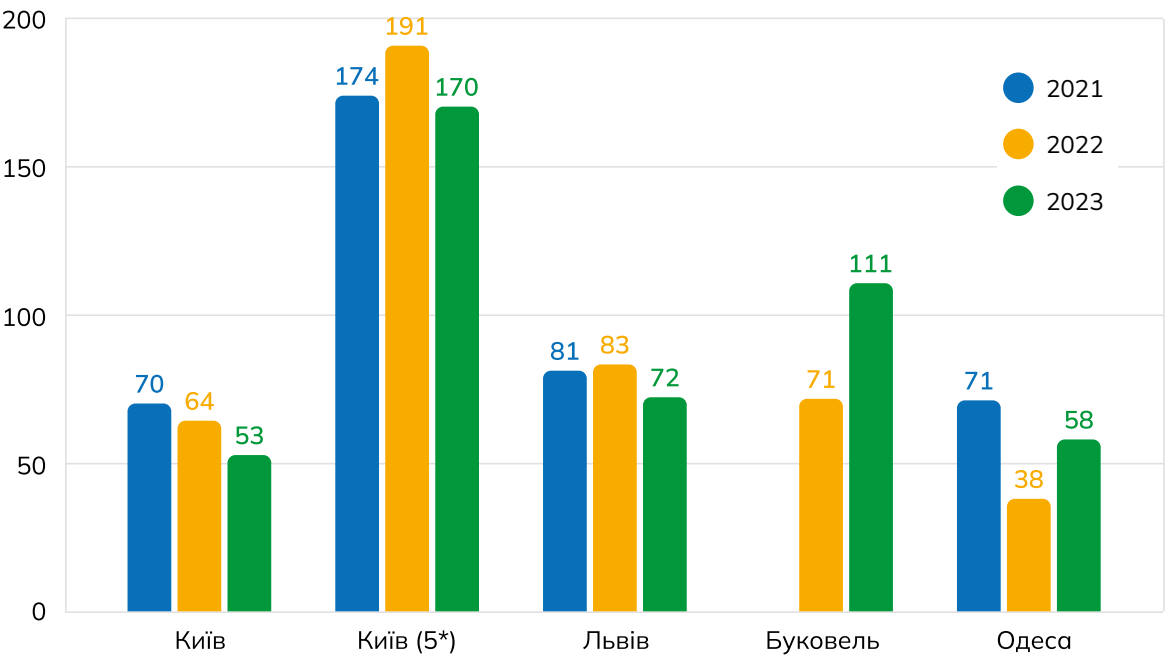
На стан туристичної галузі Одеси за період з початку 2020 року вплинув ланцюжок негативних факторів, дія яких або не подолана, або продовжується. Серед них пандемія COVID-19, повномасштабна російська агресія, тривалий період блекаутів, обстріли історичного центру міста та курортних активів Затоки та Кароліно Бугазу, мінна небезпека морської частини пляжів, підрив греблі Каховської ГЕС 6 червня 2023 року та наративи російської пропаганди.

2.4.3.1. Аналіз динаміки податкових надходжень від закладів розміщення, млн грн

У 2023 році податкові надходження від туристичної галузі **Одеської області** у порівнянні із 2021 роком впали загалом на 92 %. З 2022 на 2023 зниження склало 37 %.
За даними Державної агенції розвитку туризму

2.4.3.2. Середня вартість номера: Київ, Львів, Буковель, Одеса

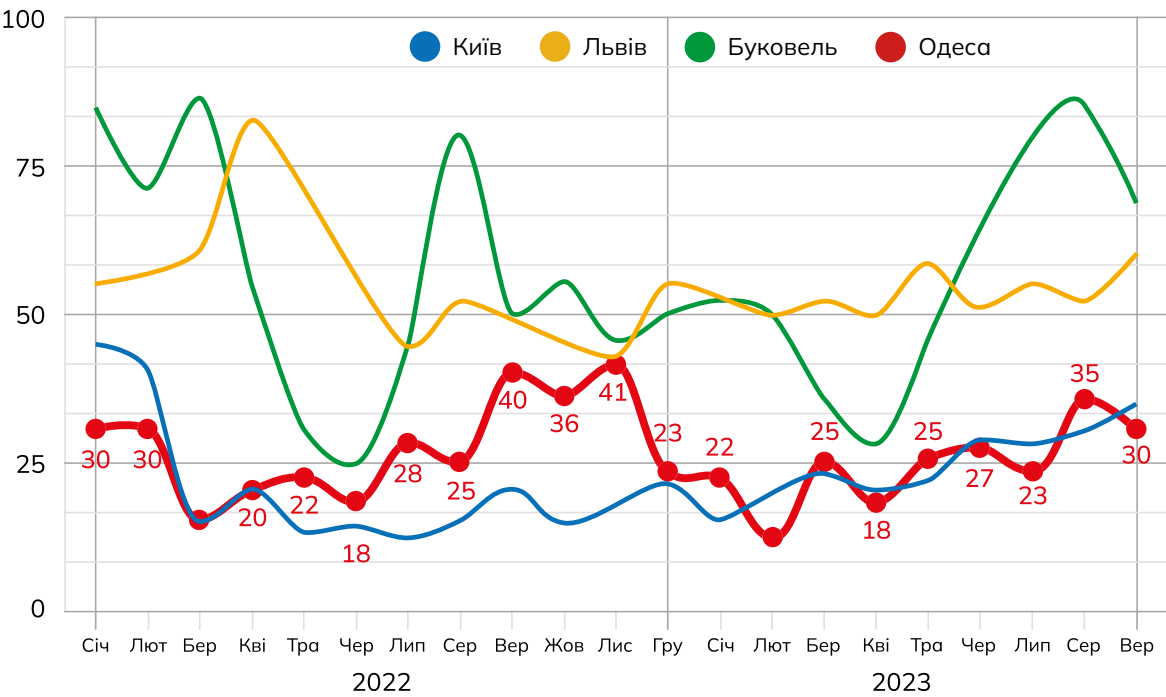

*Hotel Matrix, аналітика Ribas Hotel

У 2023 році середня вартість номеру одеських готелів знизилася до \$58 (проти \$71 в аналогічному періоді 2021 р.), а середня прибутковість номера до \$14 (проти \$38 у перших трьох кварталах 2021 р.).

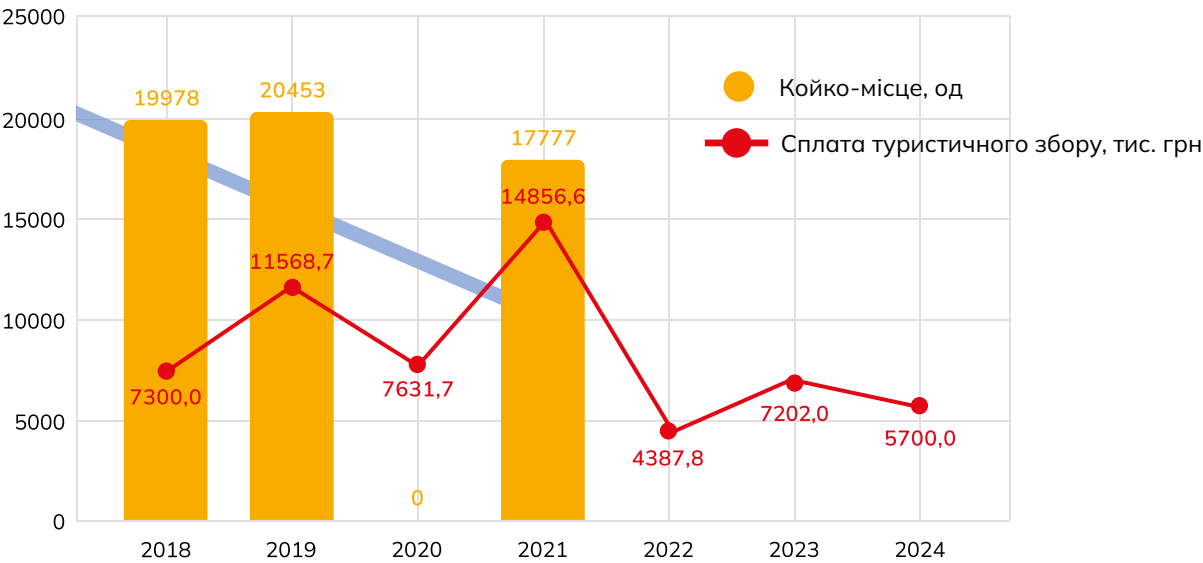
Відповідно до наведеного нижче графіку у період з січня 2022 по вересень 2023 заповнюваність готельного ринку Одеси коливалася від 10 % до 40 %, і на вересень 2023 року складала близько 30 %.

2.4.3.3. Динаміка середнього рівня заповнюваності на готельному ринку Києва, Львова, Буковеля та Одеси, %

В літній сезон 2023 року відносно безпечна Одеса могла прийняти велику кількість туристів, але внаслідок Каховської трагедії пляжі Одеси були визнані непридатними для купання. Курортний сезон був відкритий лише в серпні. Це допомогло підвищити туристичний збір.

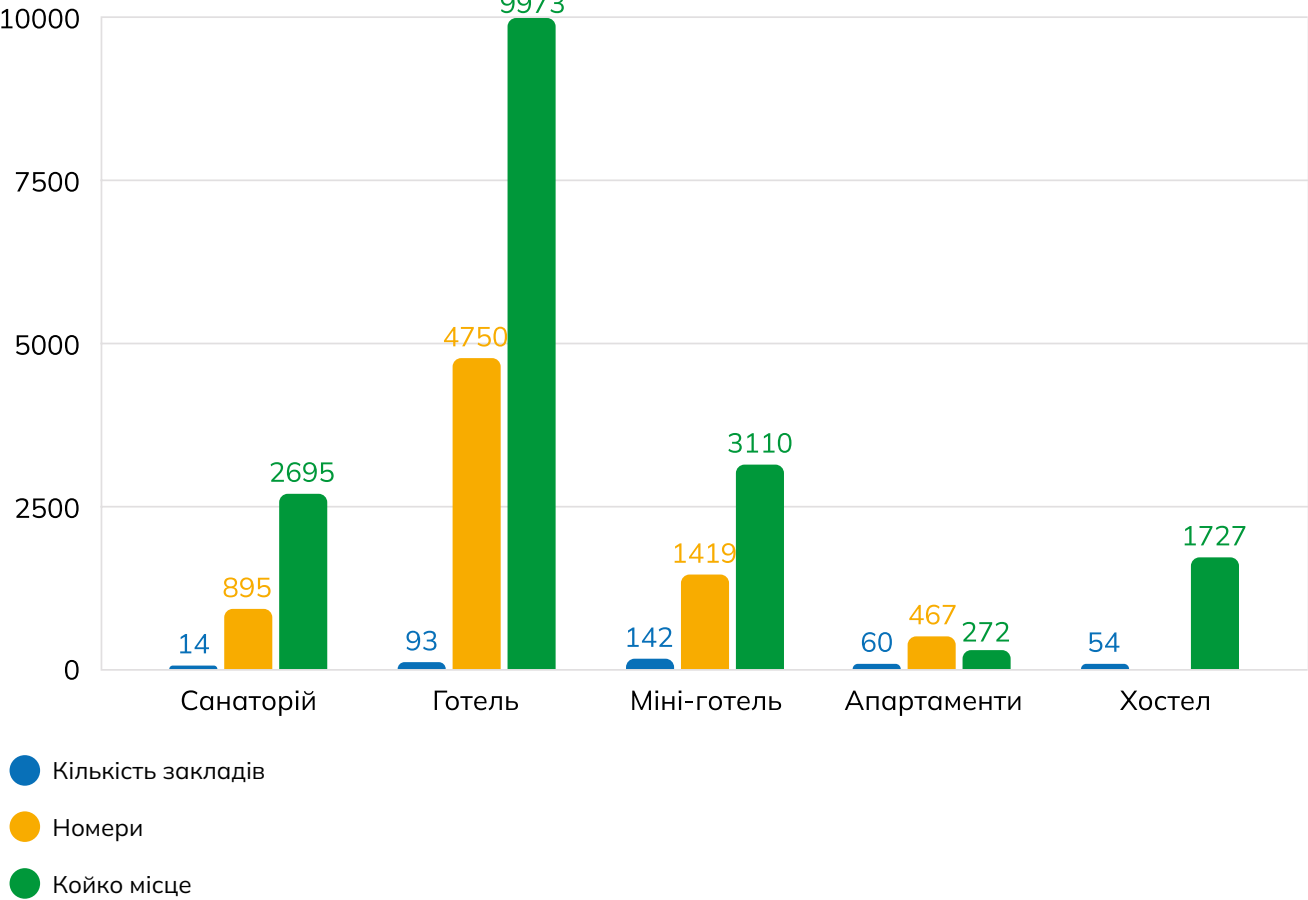
2.4.3.4. Номерний фонд закладів тимчасового розміщення. Туристичний збір

У 2022 році у порівнянні до 2021 сума туристичного збору в Одесі зменшилася на 70,5 % і склала 4,39 млн грн. У 2023 туристичний збір зріс на 64 % — до 7,2 млн грн, але не зміг досягти навіть показників року пандемії. На 2024 рік плановий туристичний збір становить 5,7 млн грн.

Номерний фонд закладів тимчасового розміщення в Одесі складається із санаторіїв, готелів, міні-готелів, апартаментів та хостелів, загальна кількість яких у 2021 році складала 363 заклади з 7531 номером на 17777 койко-місць. З 2019 по 2021 рік відбулося скорочення загального номерного фонду на 4 заклади, 1760 номерів та 2676 койко-місць. Одинадцять готелів обладнанні для прийому гостей з особливими потребами.

2.4.3.5. Структура закладів розміщення, Одеса 2021

За даними [сайту санаторіїв України](#), ціна номерів у закладах курортно-лікувального типу Одеси коливається від 410 до 2200 грн за добу. Мінімальний термін путівки для санаторію Куяльник (від 1200 грн/доба) становить 12 діб, рекомендований — 24 доби.

Людині із середньою зарплатою та рівнем щомісячних заощаджень 13 % (2400 грн) треба заощаджувати півроку для мінімального (14400 грн) терміну оздоровлення у санаторії Куяльник. Така пропозиція є доступною з огляду на відпустку один раз на рік.

2.4.4. Висновки

Туристи розглядають Одесу в першу чергу як курортне місто (більше 55 % опитуваних).

В умовах виняткового положення Одеси на ринку вітчизняного морського відпочинку місто має потенціал збільшення внутрішнього туристичного потоку. Інші пропозиції культурного відпочинку в Одесі або слабко промотуються назовні, або слабко цікавлять потенційного туриста.

В уявленні жителів України місто має імідж дорогого та «лакшері» відпочинку, що не відповідає дійсності. В результаті впливу російської військової агресії прибутковість туристичного бізнесу регіонів була переформатована, а потоки перенаправлені у більш безпечні, хоча і більш дорогі локації.

Номерний фонд в Одесі останні роки мав тенденцію до скорочення через тривалий період низької заповнюваності. Туристичний збір в місті не збирається в повній мірі.

З моменту введення безвізового режиму з країнами ЄС, Одеса конкурує із пляжними напрямками країн Східної Європи як найбільш близькими та доступними для жителів західних регіонів.

З огляду на потужний потенціал культурної та рекреаційної складових Одеського регіону, місто має переваги в тому, щоб засвоїти напрямок надання послуг з фізичної та психологічної реабілітації українців постраждалих від російської агресії. До участі в реабілітаційному процесі та для співпраці з закладами тимчасового розміщення на постійній основі можуть бути залучені заклади культури міста, окремі підприємці та представники культури і мистецтв.

Місто має можливості та спеціалістів для створення привабливих пакетних пропозицій, цікавих туристичних маршрутів та послуг, цільовими аудиторіями яких є жінки з дітьми (з огляду на гендерний дисбаланс), внутрішні туристи з високим рівнем доходів та іноземні гості.

Існують всі передумови для посилення використання унікальної ніші Одеси в сферах культурного та рекреаційного туризму через активну комунікацію про туристичні переваги міста, дисциплінарного розвитку сфери туризму та стимулювання кроссекторальної співпраці між міською владою, закладами тимчасового розміщення, підприємствами, діями культури та туризму.

Примітка: в місті існує один туристичний інформаційний центр (ТІЦ Одеса), що розташований в нетуристичному, віддаленому від центру місці. Гість міста не має шансів натрапити на інфоцентр на центральних вулицях Одеси. Центр має сайт, на якому можна знайти багато корисної інформації, але він не індексується навіть при введенні запитів, що містять слово «турист». На привітальній сторінці сайту Одеської міської ради немає посилання на сайт ТІЦ.

З огляду на виклики сьогодення необхідна проактивна позиція міської влади щодо промоції туристичних переваг Одеси, оскільки відома теза «В нас все є, до нас і так приїдуть» вже не працює, як раніше.

Розділ 3

Аналіз стану сфери культури

3.1. Переваги

стор. 55

3.3. Потреби

стор. 57

3.5. Стейкхолдери Стратегії

стор. 62

3.2. Настрої

стор. 56

3.4. Проблеми

стор. 58

3.6. SWOT-аналіз

стор. 62

В аналізі враховані думки як дієвців культурно-креативних індустрій, так і споживачів культурних продуктів — мешканців Одеси та інших міст України.

Зібрані нами якісні показники розподіляються умовно на три категорії за способом їх отримання:

- авторизовані (опитування, обговорення, опубліковані дослідження);
- неавторизовані (за принципом Chatham House на Стратегічній сесії);
- неформальні бесіди, регулярні зустрічі стейкхолдерів проєкту.

Також використовуємо тут результати тривалих спостережень за процесами у громаді.

3.1. Переваги

Бачення споживачів культурних продуктів, мешканців Одеси та інших міст України

Унікальність та колорит як основа для розвитку

Згідно з результатами опитувань, мешканці Одеси та інших міст України в цілому високо цінують унікальну атмосферу Одеси, яка, на їх думку, складається з культурного різноманіття, традиційного гумору та особливого менталітету жителів міста. Ці характеристики не тільки виділяють Одесу серед інших українських міст, але й формують основні очікування від її культурного майбутнього.

Учасники фокус-груп часто звертають увагу на необхідність збереження та розвитку матеріальної та нематеріальної культурної спадщини.

Зокрема, історичні локації, такі як Потьомкінські сходи, Привоз, Дерибасівська вулиця та Оперний театр вважаються важливими символами міста, що мають бути підтримані та відновлені.

Одеська кухня, гумор і говірка також сприймаються як невід'ємні частини міського культурного ландшафту.

Мультикультурність та український контекст

Одеса історично відома своєю мультикультурністю, що знаходить відображення у визнанні міфу про мультинаціональне й відкрите до різних етносів місто.

Однак, попри підтримку цього наративу, опитування показують, що сьогодні більшість українців бачать майбутнє Одеси в українському контексті. Це означає, що, хоча мультикультурність і залишається важливим елементом міського життя, розвиток Одеси як українського міста є пріоритетом для більшості респондентів.

Така позиція не суперечить ідеї мультикультурного розвитку міста, але вказує на необхідність інтеграції різних культурних впливів у загальноукраїнський контекст. Зокрема, розвиток культурної сфери має враховувати історичні особливості Одеси, але водночас сприяти утвердженню її як невіддільної частини української культурної спадщини.

Міфи та реальність: ролі Одеси в українському культурному просторі

Сприйняття Одеси як міста міфів є важливою складовою її культурного майбутнього. Опитування показують, що міфи про Одесу як морське, курортне та культурне місто залишаються домінантними у свідомості українців. Ці міфи не тільки формують уявлення про місто, але й відіграють важливу роль у його туристичному та культурному розвитку.

Проте, щоб ці міфи не перетворилися на порожні стереотипи, необхідно реалістично оцінювати можливості та виклики, що стоять перед містом. Це означає, що розвиток культурної сфери Одеси має базуватися не тільки на підтримці її унікального колориту, але й на розв'язанні реальних проблем, таких як інфраструктурні недоліки та соціальні виклики.

Майбутнє культурної сфери Одеси очима українців — це поєднання традиційного і сучасного, національного та мультикультурного.

Переваги культурної сфери Одеси

3.1.1. Людський та інституційний капітал

- Потужні заклади культури та успадкована інфраструктура.
- Академічні традиції та школи.
- Система мистецької освіти, особливо дитячої.
- Творчий потенціал, креативний дух мешканців міста.
- Розвинутість краєзнавства: великий корпус досліджень, видань, публікацій, екскурсійних програм.
- Одеська область один з топ п'яти регіонів, що обирають ВПО. Близько 65 % з них не планують більше переселятися. З Донецької області, з Півдня України, особливо з Херсону та Миколаєва переїхали до Одеси дієвці культури, культурні організації та креативні бізнеси.
- Завдяки недавній реорганізації Департамент культури об'єднує всі необхідні функції для підтримки спадщини, культури, туризму та процесів євроінтеграції. Помітна тенденція до оновлення врядування культури в місті.

3.1.2. Матеріальна та нематеріальна спадщина

- Привабливе географічне розташування, сформований туристичний бренд морського міста.
- Дух міста, одна з найпотужніших в Україні матеріальна та нематеріальна культурна спадщина.
- Статус креативного міста ЮНЕСКО (Одеса — місто літератури ЮНЕСКО).

Наявність у місті об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (історичний центр Одеси), що внесений в перелік об'єктів Всесвітньої спадщини під загрозою.

- Проведене у 2023 та 2024 роках дослідження міського міфу, наративів та структури, якого немає в жодному місті України.

« Це аналіз власного буття за останні кілька століть та вступ до щільного осмислення історії міста »
 зазначив директор Інституту національної пам'яті Антон Дробович

3.1.3. Подієва активність

- Фестивальний рух; існування потужних регулярних подій та заходів, в тому числі багаторічних. Протягом останніх п'яти років у місті проходив щонайменше 41 фестиваль.
- Різноманітність цілорічних культурних подій — просвітницьких, пізнавальних, мистецьких.

3.1.4. Аудиторія та попит

- Унікальність туристичної пропозиції, особливо під час військової агресії при недоступності інших рекреаційних зон через бойові дії та окупацію.
- Просування культурними менеджерами та митцями української культури.
- Рівень споживання культурних послуг містянами відповідає середньому рівню в Україні. Щонайменше 58,2 % одеситів відвідували культурні заклади та заходи хоча б раз на рік.
- Зростання зацікавленості споживачів у локальному культурному продукті в контексті української ідентичності.
- Суспільний запит на оновлення та якісний розвиток культурної сфери.

3.1.5. Економічна складова

- Одеса — одне з найбільш розвинутих економічно міст; має власний ресурс для інвестицій в культуру. Зокрема, місто щорічно вкладає в середньому 3,16 % бюджету у сферу культури, близько 3,92 % бюджету в культуру, медіа та реставрацію, що є високим показником в Україні ([див. 1.2. Видатки на культуру, туризм, медіа та реставрацію](#)).
- Внаслідок стратегічного положення та значення для країни на місто регулярно спрямовуються міжнародна допомога та донорські програми.

3.2. Настрої

Показовими виявилися реакції в фаховому середовищі на заклики до участі у розробці стратегії. Значна частина професійної культурної спільноти поставилася до ідеї брати участь у розробці стратегії без зацікавленості та відсторонилася від цього на етапах опитування та Стратегічної сесії.

Кількісно можна оцінювати цю частку у 50–60 % від загального числа запрошених до участі.

Чим пояснюється це відсторонення? Мотиви різні.

Більшість нижченаведених думок отримані від дієвців за принципом Chatham House, інші — відкриті висловлювання:

- « Говорити зараз про перспективу на 10 років — не на часі, йде війна »
- « Не вірю, що з цього щось вийде. Не бачу політичної волі »
- « Скептично ставлюся до грантових проєктів, це звичайно формальний папірець для звітування »
- « Якщо Міська рада навіть і прийме цю Стратегію, то виконувати її не буде, тож навіщо витрачати на це час »
- « Небезпечно для кар'єри робити відкриті висловлювання на гострі теми. Брехати не хочу, а правду казати побоююсь »
- « Навіщо сто перший раз говорити про проблеми? Хто їх буде вирішувати? Це просто випуск пару »
- « Ми нічого не вирішуємо за існуючої системи врядування, все це пусті балачки »
- « Зберегти хоча б те, що є, а думати про майбутнє будемо потім »
- « Ваш проєкт не буде мати відношення до практики. Вже було стільки стратегій, і де результати? Ніхто ці стратегії і не намагався реалізовувати »
- « Все одно рішення приймаємо не ми »
- « Не маю часу занурюватись в такі складні питання, які ви пропонуєте »
- « Розраховую тільки на себе, нічого не від кого не чекаю »
- « Не вірю, що мій голос буде почутим, а думку враховано »
- « Хіба це ми повинні забезпечувати умови для розвитку? Хай дають те, що потрібно культурі ті, хто зобов'язаний, а ми — фахівці суто у своїй галузі, виконавці »
- « Без державної волі тут нічого не змінити, а державі зараз не до культури »

В опитуванні брали участь також одесити, що знаходяться за кордоном на даний час, але збираються повернутися після Перемоги. Втім, один з дієвців у телефонній розмові просив його не турбувати, бо він поїхав з країни і не збирається повертатися, тому Одеса його більше не цікавить.

Наведені реакції певною мірою свідчать про стан та настрої, що мають глибокі коріння. Узагальнюючи, помітну частину з них можна схарактеризувати так:

- Глибинна зневіра у позитивних змінах в державі стосовно культури.
- Недовіра до міської влади.
- Невіра в реальну можливість впливати на процеси «знизу».
- Неповага до колег, ейджизм, зверхність, відокремленість.
- Інертність, вивчена пасивність.
- Надмірна обережність; страх прийняття рішень та покарань за них.
- Вичікувальна позиція.
- Відсутність власного комплексного мислення та стратегічного бачення; відсутність навички мислити в заданих рамках та категоріях.
- Відсутність звички й досвіду участі у громадських обговореннях та стратегічних проєктах.
- Розгубленість перед викликами часу.
- Сфокусованість на поточних справах, виживання.

Такі настрої та риси притаманні як керівникам бюджетних установ та іншим топменеджерам, так і окремим фахівцям, митцям, в тому числі незалежним. І невірно було б казати, що це люди виключно старшої вікової групи. Це дієвці різних вікових категорій та різних світоглядів, серед яких є люди як консервативної складки (їх більше), так і пасіонарної (їх менше).

Позначені вище риси є реальними проблемами, які потрібно осмислювати, враховувати та шукати способи вирішення.

Разом з цим, у місті існують інші ставлення та настрої — попри сумніви, люди з надією дивляться в майбутнє, діляться думками, намагаються використати існуючі можливості, осмислити проблеми та зробити свій внесок в очікувані зміни. **Саме на ці настрої, наміри та думки спільноти ми спиралися при створенні Стратегії.**

3.3. Потреби

3.3.1. Мир, справедливість та безпека

Найгострішою є потреба в мирі та стабільності, що є передумовами для розвитку культури та мистецтва в Україні. В короткостроковому розрізі це виражається у потребі в наявності безпечних локацій та бомбосховищ в Одесі.

3.3.2. Фінансування

Більшість учасників обговорень висловили значну потребу в фінансовій підтримці для сталої роботи інституцій, реалізації мистецьких проєктів, зокрема, для організації концертів, фестивалів та інших культурних заходів, для запрошення іноземних та українських артистів, для придбання обладнання та розвитку культурної інфраструктури.

3.3.3. Кадрові ресурси

Відзначається гостра потреба у кваліфікованих фахівцях — музейниках, реставраторах, культурних менеджерах по спеціалізаціях, творчого персоналу, технічного персоналу.

Відчувається потреба у зміні лідерства та стилю керівництва, у зміні поколінь у сфері культури.

3.3.4. Культурна політика та децентралізація

Відчувається необхідність у сучасному підході до культурної політики на державному рівні з урахуванням потреб дієвців та у децентралізації управління культурою.

3.3.5. Простори для діяльності

Вказується на велику потребу адекватних просторів для проведення культурних заходів. Понад усе потрібні:

- великий мультифункціональний майданчик для проведення міжнародних та масових заходів;
- камерні та мікроподієві майданчики, доступні мікрорайони по всіх районах міста.

3.3.6. Розширення професійних зв'язків, посилення соціалізації

Не вистачає різноманітних форм мережування, обміну досвідом, регулярних обговорень проблем, неформальної освіти.

Потрібно посилення міжнародної співпраці: залучення іноземних фахівців до спільних проєктів; участь українських дієвців у міжнародних консорціумах.

Слабко розвинута міжрегіональна співпраця: потрібні спільні виставкові, видавничі, дослідницькі проєкти, гастрольні програми.

3.3.7. Інформаційна підтримка та культурна журналістика

Є потреба в більшій видимості культурних ініціатив. Висловлюється необхідність у системному інформуванні про культурні події, зокрема через ЗМІ.

Відзначається необхідність розвитку арткритики, культурної журналістики, а також освітніх установ для підготовки кваліфікованих фахівців.

3.3.8. Популяризація культурних продуктів та послуг

Потрібно збільшувати зусилля для залучення нових аудиторій та шукати для цього нові форми.

Є потреба у збільшенні культурних обговорень у громаді.

3.4. Проблеми

Проблеми сфери культури на думку мешканців Одеси

Мешканці Одеси стикаються з низкою проблем, пов'язаних із культурним життям міста. Однією з проблем є низька якість та обмежений вибір культурних заходів, а також застарілі формати подій, які не відповідають сучасним очікуванням.

До того ж, багато одеситів зазначають серед перешкод, через які вони не користуються культурними послугами, брак фінансів і часові обмеження, що особливо актуально для сімей з неповнолітніми дітьми.

Серед інших значних перешкод виділяється фактор безпеки. У зв'язку з ризиками скасування або переривання заходів через повітряну тривогу багато мешканців витрачають час на очікування завершення небезпеки, що робить участь у культурних заходах менш привабливою.

Важливими проблемами також є віддаленість місць проведення заходів від місць проживання та психологічний фактор, який проявляється у відсутності настрою та бажання розважатися через поточну соціальну ситуацію.

Крім того, мешканці Одеси відзначають брак культурних та рекреаційних локацій у різних районах міста. Наприклад, не вистачає театрів, музеїв, танцювальних центрів, коворкінгів, сучасних бібліотек, кав'ярень, парків і скверів, місць для прогулянок вздовж моря тощо.

Мешканцями відзначається нестача центру сучасного мистецтва та молодіжного центру.

Тематика інклюзії та створення безбар'єрного середовища також є важливою для мешканців міста. Вони неодноразово порушували питання щодо відсутності належних умов для відпочинку людей похилого віку, що є особливо гострою проблемою в Одесі.

Проблеми визначені мешканцями інших міст України

Національне репрезентативне опитування громадської думки виявило низку проблем пов'язаних з відвідуванням Одеси.

Місто часто асоціюється з високими витратами, що підкреслює вплив соціального статусу та економічних можливостей на вибір місця для відпочинку. Наприклад, жителі Дніпра зазначають, що Одеса сприймається як «лакшері відпочинок», порівнюють її з популярними курортами на кшталт Туреччини, згадуючи, зокрема, такі райони як Аркадія та Ланжерон.

Водночас респонденти вказують на відсутність зручностей для туристів, таких як інформаційні центри або зручні транспортні маршрути; висловлюють бажання бачити більш зручну інфраструктуру, наприклад, інтерактивні карти та екрани з інформацією про транспорт.

Деякі респонденти висловлюють сподівання, що місцева влада або громадські організації можуть поліпшити ситуацію навколо вокзалу, зробивши його більш приємним і безпечним для туристів.

Інфраструктурні проблеми, зокрема, доступність об'єктів для туристів в ранні години, також викликають занепокоєння. Більшість закладів відкривається пізно, що може ускладнити переміщення та перебування у місті.

Проблеми з інфраструктурою на пляжах, зокрема, відсутність туалетів та забудова прибережних територій також викликають незадоволення. Забруднення моря є ще однією гострою проблемою, що відзначають жителі Києва, Львова та Дніпра.

Жителі Києва висловили розчарування станом історичного центру Одеси, вказуючи на його занедбаність та бруд. Проблема збереження культурної спадщини міста викликає занепокоєння. Одеса має численні архітектурні пам'ятки та історичні будівлі, які, на жаль, часто перебувають у занедбаному стані. Мешканці

інших міст України, особливо ті, хто цінує історію та культуру, відзначають необхідність більш активної охорони та реставрації цих об'єктів. Відсутність належної уваги до цих питань з боку місцевої влади може призвести до втрати важливих культурних надбань, що негативно позначиться на репутації Одеси як культурного центру України.

Таким чином, результати опитування показують, що, попри всі привабливі риси, Одеса має низку проблем, які впливають на її сприйняття як туристичного та культурного центру України.

Проблеми культурної сфери Одеси на думку стейкхолдерів культури міста

3.4.1. Військова агресія рф проти України

- Стосується як безпосередньої загрози безпеці, так і впливу військової агресії рф проти України на фінансування, доступ до локацій, скасування заходів та мобілізацію кадрів.
- Військова агресія рф проти України — головний деструктивний фактор, основна перешкода, яка гальмує розвиток культурних ініціатив.
- Впливає на роботу також важкий емоційний стан населення. Додатковим психологічним навантаженням для одеситів є постійне потужне ІПСО рф.
- Використання Одеси в інформаційній війні рф та її продуктах пропаганди. Між Помаранчевою революцією 2004 та повномасштабним вторгненням рф в Україну у 2022 російський кінематограф звертався до одеської теми 17 разів. В цей період було створено 6 повнометражних фільмів та принаймні 11 багатосерійних серіалів — від 12 до 16 серій кожен. Всі вони так чи інакше експлуатували теми, сюжети або підходи одеського літературного міфу, детально опрацьованого на екрані в 1960–1970-х роках. Жодна інша тема, крім кримінальної, не висвітлювалась так активно в російському кіно. Жоден інший регіон України або росії не ставав предметом такої прискіпливої уваги російського телебачення як Одеса.

3.4.2. Недовіра до влади та неефективність врядування

- Високий рівень недовіри до державних органів та органів міської влади з боку дієвців культури.
- Порушена або відсутня комунікація між державними та недержавними інституціями різного підпорядкування.

- Мерія міста у багатьох випадках позбавлена важелів впливу на розвиток та підвищення якості культурних послуг для мешканців міста. Співпрацює та впливає виключно на діяльність інституцій міського підпорядкування, тоді як у місті працює багато установ культури різних підпорядкувань.
- Відсутня єдина міська система обліку та аналітики даних про установи різних видів, статусу, підпорядкування, форм власності та організаційно-правової форми, що розташовані у місті. Звідси, зокрема, нерозуміння реальної ситуації в секторах культурно-креативних індустрій.
- Недосконала правова база, бюрократія, відсутність електронного документообігу і зростання обігу паперового.
- Окремі департаменти міста, від яких залежить узгодження дозволів для культурних проєктів, неефективно комунікують між собою, що гальмує своєчасну реалізацію проєктів та заважає співпраці.
- Недостатньо усвідомлена цінність локальних культурних практик на державному та місцевому рівнях. Розмаїття регіональних культурних практик та ідентичностей як таких, що притаманні українській політичній нації залишається у сліпій зоні державних та регіональних політик.

3.4.3. Роз'єднаність у культурному середовищі

- Відсутність спільних цінностей та візій на рівні всієї міської культурної спільноти.
- Роз'єднаність людей всередині сфери культури — по секторах, по смаках, по поглядах.
- Неоприятий конфлікт цінностей між консерваторами та пасіонаріями, базований, зокрема, на нерівному доступі до можливостей та впливу на сферу.
- Розбіжності в розумінні різними групами поняття мультикультурності.
- Співпраця між культурними організаціями в місті нерозвинута, не вистачає кроссекторальних та міждисциплінарних проєктів. Не розвинута внутрішньосекторальна співпраця.
- Слабка синхронізація культурних подій.

3.4.4. Перегрітий запит на зміни

- Люди відчувають загрозу втрати ідентичності та локальної історичної пам'яті через радикальні, швидкі зміни.

- Запит на відкритий суспільний діалог не задовольняється роками.
- Основні стейкхолдери та міська влада займають вичікувальну позицію замість комунікацій з містянами та створення концепцій, що осмислюють зміни та пропонують дії.

Необхідність відокремлення від старих російських та радянських наративів дієвцями культури та в цілому громадою визнається. Але на цей час немає чіткого уявлення та консолідованої думки про деколонізацію, починаючи з її дефініцій та закінчуючи інструментами реалізації.

Наразі обговорюються закони про декомунізацію та деколонізацію, а різноманітні конотації поняття деколонізації Одеси та осмислення теми пропонує проєкт Odesa Decolonization.

Змістовний діалог про це лише розпочатий.

3.4.5. Брак фінансування та підтримки

- Непріоритетність фінансування культури з боку влади та бізнесу вважається учасниками обговорень значним бар'єром.
- Хронічне недофінансування роками призводить до системної кризи інфраструктури, до погіршення умов роботи, до неможливості покриття витрат на матеріали та обладнання.

3.4.6. Криза лідерства

- Загострюється проблема зміни поколінь та браку фахових кандидатів на керівні посади.
- Негативно впливають на стан культури та систему відносин між людьми збереження пострадянських авторитарних рис врядування та керівництва, непотизм, косність, дрібна корупція.
- Управлінські посади не приваблюють фахівців через надвисоку відповідальність, низьку оплату праці, бюрократію, відсутність стимулів до впровадження інновацій (фінансуються процеси, а не результати).
- Слабка підзвітність громаді призводить до нерозуміння суспільством цінності культури та діяльності інституцій у місті (непрозорі конкурси на керівні посади; наглядові ради, що не функціонують).

3.4.7. Ерозія людських ресурсів

- Низькі заробітні плати, неконкурентна оплата в державному секторі, нерегулярна в недержавному секторі, вразливість креативних індустрій до криз та військової агресії РФ впливають на здатність організацій та дієвців культури отримувати прибуток.
- Відплив талановитої молоді, сімей в інші міста та країни.
- Низький рівень освіченості та професійності серед культурних менеджерів та спеціалістів.
- Низька якість освіти через дистанційну систему, малу кількість можливостей неформальної освіти.
- Недостатнє фінансування, відсутність адекватних умов для навчання.
- Руїнація системних напрацювань в освіті. Занепад викладацької кваліфікації.

3.4.8. Інфраструктурні обмеження та брак інновацій

- Відмічається нестача просторів для роботи, поганий стан приміщень, відсутність необхідної техніки та обладнання.
- Не вистачає локацій з укриттями, немає просторів для проведення масових подій на понад 100–150 людей в умовах повітряної тривоги.
- Майже немає укриттів на вулицях, в парках, поблизу моря та інших рекреаційних зон.
- Більшість культурних інституцій знаходяться у просторах, недоступних для людей з маломобільних груп населення.
- Кількість креативних хабів та просторів скоротилась протягом останніх 5 років.
- Відмічається низька пропозиція доступних локацій для оренди, коворкінгів, майстерень.
- Впровадження інновацій спорадичне. Бракує інвестицій та сталості рішень.
- При оновленні інфраструктури не враховується контекст зміни клімату та переходу до Кліматичної нейтральності, енергонезалежності.

3.4.9. Занепад культурної журналістики та промоції культури

- Відсутність впливових видань про культуру обмежує поширення та популяризацію культурних подій.
- Культуру професійної арткритики можна вважати втраченою. Дуже низька видимість мистецтвознавства.

- Стан культурної журналістики вкрай незадовільний та навіть кризовий. Скоротилась кількість видань та журналістів, що пишуть про культуру. Немає зацікавленості з боку редакцій у розвитку культурного напрямку. Помітна недостатня кваліфікація журналістів, відсутність креативності.
- Бракує якісної інформаційної підтримки культурних подій в ЗМІ.
- Не розширюються аудиторії споживачів культурних продуктів.
- Суспільна участь та інтерес до культури вважаються досить низькими в масштабі міста.

3.4.10. Неконкурентність культурних продуктів

- Знизилась кількість культурних пропозицій.
- Не вистачає яскравих художніх висловлювань.
- Культурній продукції часто надаються такі оцінки: Провінційність як ознака світоглядної обмеженості помітної частини подій та продуктів. Несмак, низький естетичний та інтелектуальний рівень, несучасність певної частини подій та продуктів.
- Разом з поступовим падінням рівня продуктів та просвітництва знижується вимогливість споживачів. Розмиваються критерії якості при створенні та оцінюванні художньої та креативної продукції.
- У занепаді перебуває видавнича індустрія. У 2022 році кількість друкованих видань склала всього 39,6 % від об'єму 2019 року. Попри те що Одеса вважається південною культурною столицею, в місті відсутні книжкові видавництва, що друкують світову, вітчизняну, а не тільки місцеву літературу.
- В місті працює лише 15 книгарень. Слабко розвивається книгорозповсюдження, у місті рік від року знижується кількість книжкових магазинів.
- Колекції, вистави, книги тощо малодоступні в онлайн форматі в результаті низьких темпів цифровізації та обмеженості ресурсів.
- Низький пріоритет віддається провадженню продуктів та програм для людей з усіх соціокультурних груп, включаючи людей з вадами слуху та зору, людей з особливими освітніми потребами тощо.

3.4.11. Світова спадщина під загрозою

- Військова агресія РФ та очевидний вибір Одеси як важливої військової цілі, постійні обстріли призвели до пошкоджень та суттєвих руйнувань спадщини під захистом ЮНЕСКО, пам'яток національного та місцевого значення, рядової, цінної історичної забудови.
- Нерозуміння цінності матеріальної спадщини, атмосфери місця в першу чергу жителями та локальним бізнесом призводить до пошкоджень пам'яток культурної спадщини, самовільної реконструкції, знищення цінної історичної забудови та окремих декоративних елементів.
- Тривала відсутність інвестицій у збереження, реставрацію, дослідження призвела до відчутного погіршення стану історичної забудови у місті.
- Відсутні стратегії держави, міста та області щодо фізичного та цифрового захисту та збереження культурної спадщини.
- Після 24 лютого 2022 року бюджетне фінансування інституцій, що могли б опікуватися спадщиною переважно скоротилось до трьох статей: заробітна плата, охорона офісних приміщень та часткове відшкодування комунальних послуг.
- Немає нових досліджень та єдиної наукової концепції реставрації історичної забудови Одеси з огляду на особливості будівельних матеріалів та технологій (переважно черепашник, тинькування з дерев'яними обрешітками, гіпсовий декор), кліматичних умов (вологість, перепади температур, море) та специфіки місця розташування (схили та високий берег, катакомби під всім історичним центром).
- Облікова документація на пам'ятки почасти відсутня, первісні плани будівель та важливі креслення в значній кількості зберігаються в архівах РФ через практику ухвалення містобудівних проєктів у центрах Російської імперії та Радянського союзу.
- Повільний та неузгоджений процес цифровізації та зацифрування спадщини. До державного реєстру нерухомих пам'яток України не занесена значна частина об'єктів культурної спадщини міста. Відсутність професійної та технічної спроможності управляти процесом зацифрування.
- Заборона ЗСУ на проведення обстежень та оприлюднення цифрових даних з геоприв'язкою через «воєнні загрози». В місті можна використовувати лише військові дрони, з пілотом, що не має потрібної кваліфікації для проведення обстежень об'єктів архітектури. Таким чином збір нових даних та аналіз після «прильотів» недоступний, що унеможливорює якісне відновлення пам'яток у разі руйнування або знищення.

3.5. Стейкхолдери Стратегії

Спільноти та мікроспільноти розглядаються через фільтри їх можливостей впливу на культуру та проявлення активності у створенні Стратегії культурного розвитку Одеси 2025–2035.

Високий вплив/низький інтерес	Високий вплив/високий інтерес
- Більшість керівників державних закладів культури - Більшість керівників заходів (фестивалі, інші проекти) - Більшість керівників профільних освітніх установ - Бізнес-спільнота - Індустрія гостинності, туризм - ЗМІ - Лідери думок - Міська влада - Обласна влада Зацікавити, активізувати, стати партнерами	- Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції ОМР - Керівники та топ-менеджери ряду закладів культури та творчих колективів - Громадські організації - Активні та вмотивовані представники профільної (мистецької) освіти - Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини ОВА
Низький вплив/низький інтерес	Низький вплив/високий інтерес
- Більшість митців (художники, музиканти, письменники, актори, танцівники) - Рядові менеджери культури державних та недержавних установ - Рядові освітяни Стимулювати	- Активні та вмотивовані митці (художники, музиканти, письменники) - Активні та вмотивовані дієвці культури - Активні та вмотивовані дієвці освіти - Жителі Одеси Залучати, стимулювати, акселерувати

За секторами

Найбільше представлені в активностях проєкту: музика, література, бібліотечна справа, ІТ, креативні послуги. **Найменше представлені в активностях проєкту:** кіно, медіа, архітектура, видавнича справа.

Реалізація Стратегії залежить від тих, хто має або високий вплив, або високий інтерес, або одне й друге одночасно.

Як міська влада має залучати до більшої активності спільноти та дієвців?
Рекомендується активніше залучати дієвців з розділу **Низький вплив/високий інтерес** та глибше зацікавлювати дієвців з розділу **Високий вплив/низький інтерес**. Людей з розділу **Низький вплив/низький інтерес** потрібно тримати в курсі подій, інформувати, стимулювати.

В цілому, рекомендується розвивати партисипацію як стратегічний напрям — посилювати зворотний зв'язок між владою та дієвцями, залучати спільноти до участі у прийнятті рішень, забезпечувати регулярне мережування.

3.6. SWOT-аналіз

Аналіз стану сфери культури виявив, поряд з перевагами та позитивними рисами, великий масив гострих потреб та проблем в культурній сфері Одеси. Деталізувати це дозволило суспільне обговорення.

Слід підкреслити, що на тенденцію до зростання проблем в останні 5 років вплинули такі фактори як пандемія COVID-19 та повномасштабна військова агресія РФ проти України, яка продовжується третій рік поспіль.

Але основною причиною є невирішеність кореневих проблем культурної сфери як на рівні країни, так і на рівні міста.

Втім є аспекти, на які міська влада може впливати вже зараз. Усвідомлюючи, що можна розв'язувати проблеми міста засобами культури, міська влада може стати рушійною силою змін, в яких громада відчуває таку гостру потребу.

Важелі впливу потрібно створювати за допомогою інституцій, міського бізнесу, міжнародних партнерів завдяки об'єднанню стейкхолдерів навколо ідей, планів, програм, які визначені спільнотою стратегічно важливими для безпеки та розвитку міста.

SWOT-аналіз допомагає виділити сильні та слабкі сторони, зрозуміти ризики та потенціальні рішення, сформувані основу для стратегічного планування та дій, що враховують ресурси та загрози.

Переваги	Проблеми
• Людський та інституційний капітал • Матеріальна та нематеріальна спадщина • Подієва активність • Аудиторія та попит • Економічна складова • Культурні інституції, державні та недержавні стейкхолдери, дієвці культурно-креативних індустрій завдяки проєкту вели активну комунікацію та обмін баченням.	• Військова агресія РФ проти України • Недовіра до влади та неефективність врядування • Роз'єднаність у культурному середовищі • Перегрітий запит на зміни • Брак фінансування та підтримки • Криза лідерства • Ерозія людських ресурсів • Інфраструктурні обмеження та брак інновацій • Занепад культурної журналістики та промоції культури • Неконкурентність культурних продуктів • Світова спадщина під загрозою
Можливості	Ризики
• Суспільні зміни можливі завдяки співпраці в трикутнику громадськість — влада — бізнес. • Стратегія культурного розвитку міста може стати міською політикою, що впровадить необхідні зміни та задасть напрямки розвитку. Бюджетні програми фінансування культури мають плануватися відповідно до цього документу. • Статус ЮНЕСКО дозволяє впровадити ефективну систему захисту матеріальної спадщини та залучити ресурси для реставрації історичних будівель. • Існує запит споживачів на продукти, що відображатимуть локальну проблематику, одеську та українську. • Консолідована візія синхронізує стейкхолдерів та створить ефект об'єднання, синергії культурних активностей в громаді.	• Переважання створеного російською пропагандою образу Одеси над реальним містом. • Радикалізація, перехід до гострих суспільних конфліктів через брак довіри та роз'єднаність. • Консервація як захисний механізм, деградація та подальша провінціалізація. • Подальший вплив людей та недофінансування призведе до подальшого занепаду та закриття частини державних та недержавних культурних інституцій та проєктів у місті. • Затирання унікального образу міста, створення типового обласного центру (повторення радянського сценарію).

Стратегія

Розділ 4

Бачення майбутнього

4.1. Місія

стор. 66

4.2. Візія

стор. 67

4.3. Цінності

стор. 68

4.4. Імпакт

стор. 69

В ході проєкту проведені дослідження та аналіз бачення майбутнього стейкхолдерами культури, мешканцями Одеси та інших міст України.

Це дозволило сформуванати комплексний підхід до розвитку культури міста на 10 наступних років.

4.1. Місія культурної політики Одеси

Через розвинуту культуру люди обирають Одесу як місто для життя та праці

- Міські проблеми розв'язують засобами культури.
- Місто розглядає культуру як безпекову та репутаційну складову.
- В Одесі сприяють розвитку української ідентичності.
- В Одесі підтримують поліетнічне культурне розмаїття як принцип євроінтеграції.
- Одеса розвивається як толерантне, динамічне, відкрите для нових ідей місто.

4.2. Візія

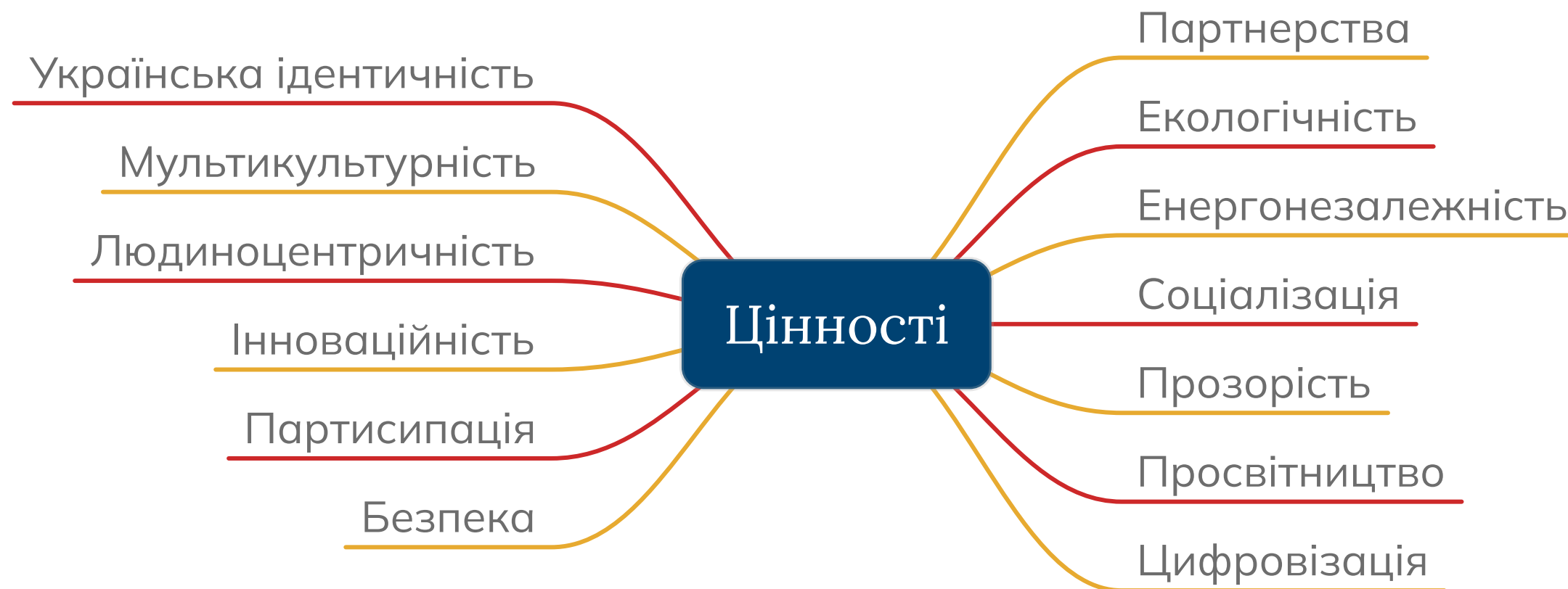
Бачення стейкхолдерами стану сфери культури Одеси через 10 років

Одеса — інтегроване в європейський простір мультикультурне українське місто. Місто свободи та культурного розмаїття. Зберігає матеріальну та нематеріальну культурну спадщину, а разом з нею свій дух, стиль та атмосферу.

- 1 Українська культурна історія Одеси добре досліджена та популяризується;** створений справедливий, науково обґрунтований канон, який покладено в основу нової культурної політики та практики.
В Одесі не викривляють історію, не знищують культурні пам'ятки, але вивчають та переосмислюють минуле, відкривають в ньому нові сторінки, імена, події.
Міфи старої Одеси стали історією, хоча деякі з них отримали нове звучання та акценти. Виникли нові наративи, які відображають сучасну рефлексію.
- 2 Місцева влада приділяє культурним та креативним індустріям велику увагу,** створила умови для системного розвитку культури.
Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради працює задля підтримки та розвитку культури, її дієвців; сприяє якісному та сучасному наданню культурних послуг населенню.
Культурне середовище міста згуртовано навколо спільних ідей та програм розвитку.
- 3 Одеса — місто митців, інтелектуалів та підприємців, місто вільної творчості та плюралізму думок.**
В Одесі цінують сучасників. Одеса — місто, відкрите для кожного нового мешканця.
Розвиваються креативні індустрії та інноваційні форми культурної діяльності. Відкриваються нові музеї, театри, кінотеатри.
Культурні продукти виконують просвітницькі, естетичні, виховні, пізнавальні та розважальні функції.

- 4 Одеса — хаб культурних та академічних середовищ.**
У місті відбуваються конференції, проходять наукові заходи музейників, театральних дієвців, бібліотекарів, дослідників зі всієї України та світу.
Культурні локації та кластери існують не лише в історичному центрі, по всіх районах міста діють мережі концертних майданчиків, клубів, майстерень, книжкових магазинів.
- 5 Одеса — місто меценатства.**
Одеські бізнесмени стали взірцем відношення до культури свого міста. Підприємці опікуються культурними закладами, системно підтримують культуру та мистецтво.
Культурні індустрії є помітним економічним драйвером, створюють нові робочі місця та розвивають таланти.
- 6 Одеса — туристичний центр з високою культурною привабливістю.**
Одеса — місто цілорічних фестивалів, свят, виставок, концертів та театральних прем'єр. Має комфортне та естетичне міське середовище.
Історія міста інтегрована в різноманітні освітні та культурні продукти, в креативні сервіси.
Гастрономічна культура відображає все розмаїття Одеського регіону та Півдня України.

4.3. Цінності

4.4. Імпакт

Реалізація вищезазначених візій має створити такі позитивні соціокультурні ефекти:

- Відродження міського середовища та покращення якості життя мешканців під час та після війни. Створення балансу між культурним розвитком та соціальним добробутом.
- Відновлення міської інфраструктури та економіки: зміни в культурному середовищі призведуть до створення нових підприємств, проєктів, робочих місць, до збільшення туристичного потоку.
- Забезпечення яскравого культурного життя, розмаїття форм культурного самовираження та підвищення культурної привабливості міста.
- Зростання культурного рівня, національної свідомості, освіченості містян, здатності до спротиву в інформаційній війні.
- Утвердження належного врядування у сфері культури (прозорість, верховенство права, підзвітність, плюралізм, рівні можливості для дієвців у конкурентному полі).
- Розвиток практики використання різноманітних джерел фінансування культури (приватне, грантове, міжнародне тощо) та ефективного культурного менеджменту.
- Зростання культурного і творчого експорту.
- Збереження, відновлення та популяризація культурної спадщини призведе до зростання зацікавленості містом у світі, до зміцнення міжнародних професійних зв'язків, до розвитку туризму та індустрії гостинності.
- Полегшення доступу до культури для всіх верств суспільства: інклюзивність та доступність покращать моральний стан людей, зменшать соціальне та психологічне напруження.
- Підвищення привабливості освіти у сфері культури. Збільшення освітнього та культурного потенціалу громади.
- Культура стане сполучною ланкою у мультидисциплінарних напрямках, зв'язуватиме різні сфери життя, включаючи екологію.
- Одеська культурна спільнота активно включиться в формування загальнонаціональної політики. Досвід Одеси мультиплікуватимуть в інших містах України та світу.

Розділ 5

Інструменти культурної політики

5.1. Інструменти культурної політики та потенціал розвитку

стор. 71

5.2. Система культурних індикаторів для міста

стор. 72

Для більш ефективного впровадження культурних політик важливо використовувати систему інструментів та показників. Ця система допомагає:

- оцінити потенційний вплив політики перед її впровадженням;
- виміряти ефективність політики після її реалізації.

Міська влада та зацікавлені сторони у сфері культури (наприклад, культурні установи, митці, громадські організації) можуть використовувати цю систему на етапі розробки своїх програм.

5.1. Інструменти культурної політики та потенціал розвитку

Виявивши проблеми в культурній сфері Одеси, потреби організацій та дієвців, їх бачення майбутнього розвитку культури міста та очікуваний вплив, ми сконцентрувалися на визначенні інструментів культурної політики та потенціалу розвитку.

Інструменти культурної політики	Потенціал розвитку
Інформування	- Інформування місцевої спільноти про історію та сучасну культуру. - Міську культурну політику підтримує громадськість завдяки прозорій комунікації та регулярному інформуванню. - Підтримка незалежних медіа, що створюють контент про культуру. - Використання міжнародної інформаційної співпраці для інтеграції Одеси в глобальний культурний простір. - Розвиток культурної дипломатії. - Участь у національних обговореннях та комунікація позиції одеських культурних стейкхолдерів для захисту інтересів громади.
Фінансування	- Забезпечення сталого фінансування культурних проєктів, сприяння розвитку меценатства. - Прозорі конкурси та відкрита звітність за всіма витратами на програмну діяльність для підвищення конкурентоспроможності, самозарадності та довіри. - Інвестиції у проєктування та дослідження як допомога інституціям надалі шукати стороннє співфінансування.

Регулювання	- Партисипація, залучення громадськості до впливу на культурне життя міста, розвиток громадських ініціатив. - Розвиток інституту субвенцій для співфінансування культурних установ різного підпорядкування. - Впровадження системи пільгової оренди для дієвців культури.
Інфраструктура	- Інвестиції в культурну інфраструктуру. - Залучення партнерств та спонсорів для оновлення обладнання. - Використання інновацій та сучасних технологій. - Інклюзія та доступність культурних послуг. Сприяння ментальному здоров'ю. - Впровадження практик енергоефективності. - Створення альтернативних майданчиків для навчання та творчості.
Людський капітал	- Підвищення кваліфікації та підготовка культурних менеджерів і спеціалістів. - Розвиток культурної освіти та просвітництва. - Впровадження новітніх освітніх методологій.
Партнерства	- Співпраця між органами державної влади та місцевого самоврядування та іншими інституціями. - Формування міждисциплінарних партнерств державного, недержавного сектору, які цілеспрямовано довгостроково працюють над втіленням візійних програм, продукують нові проєкти, досліджують їх результати, оцінюють нові запити від аудиторії та постійно еволюціонують. - Стимулювання внутрішньосекторальної, кроссекторальної, міжрегіональної співпраці культурних інституцій.

5.2. Система культурних індикаторів для міста

Для розуміння ефективності міської політики необхідно регулярно збирати статистику та аналізувати її через систему культурних індикаторів. В рамках програми EU4Culture для Одеси була розроблена відповідна система, яку можна застосовувати також для заміру ефективності роботи інституцій, проєктів та окремих заходів на рівні всіх дієвців культури.

5.2.1. Освіта, пов'язана з культурою

- Кількість закладів освіти пов'язаних з культурою (вища, спеціалізована, професійна, неформальна тощо)
- Кількість програм, пов'язаних з культурою (образотворче мистецтво, інші культурні сфери)
- Загальна кількість зарахованих студентів / випускників
- Відповідність програм потребам культурного сектору, відгуки студентів та випускників про якість програм, відповідність потребам та прогалинам індустрії (ринку праці)

5.2.2. Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (ККІ)

- Кількість робочих місць у ККІ
- Частка робочої сили, зайнятої в ККІ
- Середній вік працівників ККІ
- Частка чоловіків / жінок у робочій силі, зайнятій у ККІ
- Середній рівень заробітної плати / доходу для робочої сили в ККІ
- Частка сектора ККІ в економіці міста
- Задоволеність роботою серед працівників ККІ
- Потреби ринку ККІ у робочій силі

5.2.3. Культурні підприємства та організації

- Кількість державних культурних установ
- Кількість персоналу в державних культурних установах
- Кількість приватних культурних установ / підприємств
- Середня кількість персоналу в приватних культурних установах / підприємствах
- Частка (%) культурних підприємств у загальній кількості підприємств у місті
- Галузевий розподіл культурних підприємств
- Кількість НУО у секторі ККІ
- Середня кількість членів / персоналу в НУО у секторі ККІ
- Внесок у місцеву культуру та ідентичність, соціальний вплив та залучення громади

5.2.4. Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою

- Муніципальний бюджет на культуру
- Частка культурного бюджету у загальному муніципальному бюджеті, %
- Фінансування культури на основі муніципальних програм
- Частка бюджету інвестована в управління, освіту, оновлення обладнання, %
- Кількість підтриманих культурних ініціатив
- Зовнішнє фінансування для сектора ККІ
- Доходи, пов'язані з культурою, до муніципального бюджету
- Доходи, пов'язані з туризмом, до муніципального бюджету
- Сприйняття громадськістю муніципальних культурних пріоритетів
- Ефективність використання муніципальних ресурсів для досягнення культурних цілей

5.2.5. Культурна інфраструктура та пропозиція	• Кількість театрів та культурних центрів • Кількість музеїв та художніх галерей • Кількість бібліотек • Кількість пам'яток • Кількість об'єктів нематеріальної культурної спадщини • Кількість парків та громадських садів • Кількість курортів та рекреаційних зон • Кількість фестивалів • Доступність та інклюзивність місць та заходів • Культурна значущість та відповідність заходів місцевим громадам • Культурне різноманіття та представництво у програмах та культурній пропозиції
5.2.6. Культурна участь (споживання та залучення)	• Кількість проданих квитків у музеї • Кількість виставок у музеях та художніх галереях • Кількість проданих квитків у театри • Кількість заходів у культурних центрах • Кількість відвідувачів у бібліотеках • Кількість проданих квитків / вхідних квитків на фестивалі • Кількість гостей на курортах та рекреаційних зонах • Інтеграція культурної інфраструктури у культурну пропозицію / заходи • Причини участі або неучасті • Особистий досвід та сприйняття культурних заходів • Вплив на індивідуальний добробут та соціальну згуртованість

5.2.7. Туризм	• Кількість туристів внутрішніх та зовнішніх, Одеса, млн • Кількість туристів внутрішніх та зовнішніх, область, млн • Туристичний збір, млн грн, область • Туристичний збір, млн грн, Одеса • Кількість перебувань у готелях, осіб, область • Кількість відправлень залізницею, область, млн • Кількість автобусних пасажирів, область, млн • Кількість автобусних пасажирів міжнародного сполучення, область, млн • Задоволеність туристів наданням послуг, пов'язаних з культурою
5.2.8. Цифровізація та відкриті дані	• Кількість зібраних та проаналізованих даних • Частка документів в електронному вигляді • Час обробки документів • Кількість інформаційних кампаній • Рівень обізнаності громадськості • Частота публічних звітів • Кількість проведених досліджень • Вплив результатів досліджень на політики • Частка зацифрованих колекцій, архівів, пам'яток • Кількість днів на рік, коли заклади не могли працювати на рік

Розділ 6

Стратегічні напрями та дії

6.1. Стратегічні напрями міської культурної політики

стор. 75

6.2. Дії в рамках стратегічних напрямів

стор. 76

За результатами досліджень та взаємодії зі стейкхолдерами визначені стратегічні напрями культурного розвитку та підтримки громади для розв'язання виявлених проблем і реалізації візій.

6.1. Стратегічні напрями міської культурної політики

- 1 Тотальна реставрація та ревіталізація об'єкту Всесвітньої спадщини.
- 2 Реформування міської системи врядування культури.
- 3 Партисипація, соціалізація та згуртованість культурної спільноти.
- 4 Муніципальна підтримка та диверсифікація фінансування.
- 5 Інфраструктура безпеки, мобільності, інклюзії та енергонезалежності.
- 6 Розвиток людського капіталу, акселерація культурних ініціатив, просвітництво, промоція культури.
- 7 Культурні послуги ходять за споживачем. Децентралізація. Рівний доступ до культурних послуг.
- 8 Політика пам'яті, створення меморіалів та музеїв.
- 9 Культурна дипломатія та стимулювання культурного експорту.
- 10 Одеса 365: створення великих та малих туристичних цілорічних магнітів.

6.2. Дії в рамках стратегічних напрямів

* Пропоновані терміни старту активності
** Див. розділ 5.2 Система культурних індикаторів для міста

Терміни *	Дії	Вимірювані результати **
1. Тотальна реставрація та ревіталізація об'єкту Всесвітньої спадщини		
2025	1.1. Запуск офісу ЮНЕСКО в структурі Департаменту культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради з метою комплексної реставрації та ревіталізації історичного центру Одеси — об'єкту ЮНЕСКО та інших історичних районів.	- Культурна інфраструктура та пропозиція - Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою - Туризм - Цифровізація та відкриті дані
	1.2. Регулярне інформування громадськості щодо правил захисту та досягнень у сфері реставрації з метою популяризації культурної спадщини міста.	
	1.3. Запуск окремої команди з юридичного опрацювання проблемних випадків забудови, реконструкції в межах історичного центру, а також з метою переведення у власність міста занедбаної спадщини, що не отримує належного догляду від власників.	
	1.4. Дослідження та розробка проєкту зі створення сучасної реставраційної лабораторії на базі одного з освітніх закладів в Одесі.	
	1.5. Збільшення міського бюджету на щорічну розробку облікової документації будівель.	
	1.6. Розробка механізмів утворення державно-приватних партнерств з містом з метою надання нових функцій пам'яткам та підтримки їх реставрації приватними інвесторами.	
	1.7. Впровадження міської політики проведення архітектурних конкурсів як прозорого та демократичного інструмента міського планування, зокрема і для проєктів меморіалізації.	
2026	1.8. Проведення сканування та мапування катакомб, в тому числі методами геологічної розвідки.	
	1.9. Створення Стратегії збереження культурної спадщини міста, що ґрунтується на європейських принципах збереження спадщини задля комфортного та сталого міського середовища. Перетворення завдяки ревіталізації та переосмисленню функцій будівель та приміщень історичного центру на драйвер економічного розвитку.	

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2027	1.10. Адаптація усіх видів діяльності в межах об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та його буферних зон відповідно до вимог ЮНЕСКО та національного законодавства. Розробка та коригування необхідної науково-проектної, містобудівної документації та нормативних актів міста відповідно до таких вимог. 1.11. Розробка Плану охорони та Плану управління об'єктом спадщини ЮНЕСКО відповідно до рекомендацій Довідника зі збереження архітектурної спадщини міста (ГО «Архітектура Одеси», 2024). 1.12. Сприяти розширенню можливостей Одеської філії реставраційного центру НАНУ та залучення її спеціалістів до реставрації архітектурних елементів в місті, зокрема розписів, дерев'яних та металевих елементів.	

2. Реформування міської системи врядування культури

2025	2.1. Рухатися в Департаменті культури від логіки управління та контролю до системної підтримки та стимулювання культури. 2.2. Налагодити у Департаменті систему збору та аналітики статистичних даних стосовно сфери культури в масштабах усього міста, від установ усіх форм підпорядкування, що діють в місті. Вести регулярну статистику культурних індикаторів, публічно звітувати перед громадою щодо досягнутих результатів та змін. Сформувати розуміння культурних послуг з погляду на користь, якість та популярність у споживачів. 2.3. Щорічно проводити соціологічні дослідження у сфері культури. Результати враховувати для коригування політик. 2.4. Перейти до електронного документообігу в Департаменті та з його підопічними. 2.5. Розширити співпрацю з Департаментом інформації та виділити додаткового спеціаліста для комунікацій про культуру. 2.6. Створити дорадчий орган при Департаменті культури для моніторингу втілення Стратегії. Орган має просувати плани, обговорювати зміни, ініціювати заходи, надавати запити. Склад: зацікавлені у реалізації Стратегії дієвці культури міста державної та недержавної сфери, яких запрошує до участі Департамент.	• Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою • Цифровізація та відкриті дані • Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (KKI) • Культурні підприємства та організації • Культурна інфраструктура та пропозиція
------	---	--

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	2.7. Проводити публічні закупівлі на виконання культурних програм, на надання культурних послуг, оренди культурної інфраструктури з комунікаціями у форматі відкритого конкурсу. Залучати до подання заявок інші регіони, національні, міжнародні агенції та інституції для стимулювання конкуренції та підвищення якості послуг для споживача. 2.8. Створити у місті дорадчі ради з дизайну, мистецтва тощо, що мають регулярно збиратись для прийняття рішень та складатись з місцевих, національних та міжнародних стейкхолдерів культури. 2.9. Створити Раду з сучасного мистецтва Усі нові меморіали, скульптура, інсталяції мають відповідати сучасним тенденціям і не наслідувати історизм. Визначити потенційні локації для постійних та тимчасових інсталяцій у форматі партисипативного дослідження з митцями та жителями міста.	

3. Партисипація, соціалізація та згуртованість культурної спільноти

2025	3.1. Забезпечення регулярного мережування через створення Інституту культурної спільноти. Інститут культурної спільноти має підтримувати діалог, дискусії та пошук стратегічних рішень для найбільш ефективної реалізації культурних політик. Проводити регулярні обговорення культурної політики та практичних проблем між секторами культури, установами різного підпорядкування (національними, обласними, місцевими, приватними), місцевою владою, підприємствами, ГО, університетами, неформальними групами, іншими стейкхолдерами та різними зацікавленими сторонами. Створити посаду менеджера Інституту, що відповідає за партисипацію у громаді. 3.2. Створення інформаційної біржі (сайту) митців та культурних дієвців. Систематизація та оприлюднення даних (контакти, портфоліо тощо). 3.3. Проєкти, що передбачають достатньо суттєві зміни мають відбуватися за участю громади та стейкхолдерів. Проводити локальні обговорення пошуку кращих рішень з розвитку та впровадження змін з містянами, з мікроспільнотами. За потреби залучати громадські організації та бізнес для реалізації обговорень щодо великих змін. Зокрема, при впровадженні ревіталізації, створенні культурних центрів, вуличних просторів, бібліотек тощо створювати тільки такі проєкти, які мають запит від жителів.	• Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (KKI) • Культурні підприємства та організації • Цифровізація та відкриті дані • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою
------	---	--

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	3.4. Підтримка та розвиток Школи культури сусідства для одеських дворів через надання мікрогрантів або інфраструктурної підтримки учасникам, що пройшли програму.	

4. Муніципальна підтримка та диверсифікація фінансування

2025	4.1. Розробка проєкту міського Фонду культури, спрямованого на підтримку місцевих дієвців, інфраструктурне оновлення, реставрацію. Залучити партнерів від бізнесу, області, держави, міжнародних донорів для наповнення фонду. Зібрати, найняти або призначити команду. Залучити Наглядову раду, яка гарантуватиме прозорість, підзвітність та довіру до установи. Запустити перші конкурси. 4.2. Стале залучення державних та міжнародних донорів до відкриття представництв та цільових програм фінансування в Одесі. 4.3. Проведення щорічного «Ярмарку грантів та меценатів». Залучати фонди до проведення публічних презентацій програм в місті та надавати точкові консультації дієвцям культури.	• Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (KKI) • Культурні підприємства та організації • Цифровізація та відкриті дані • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою
------	---	--

5. Інфраструктура безпеки, мобільності, інклюзії та енергонезалежності

2025	5.1. Створення системи нових та оновлених укриттів для проведення подій, для безпеки в популярних туристичних локаціях. 5.2. Створення комісії для обстеження доступності комунальних установ у сфері культури, в тому числі їх продуктів та послуг. Системна та послідовна підтримка впровадження доступності для ветеранів, маломобільних груп населення, для людей з різними типами інвалідності. 5.3. Сприяння втіленню проєктів енергоефективності для міських культурних установ. Зокрема, в рамках програм, таких як Ukraine Facility. Впровадження на рівні культурних інституцій міста заходів з досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року.	• Культурні підприємства та організації • Культурна інфраструктура та пропозиція • Культурна інфраструктура та пропозиція • Культурна участь (споживання та залучення) • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою.
------	--	---

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	5.4. Субвенції на проектування та кошторисні роботи інклюзивних та доступних локацій, енергонезалежності, екологічності, безпеки для всіх культурних установ міста.	
2025–2029	5.5. Дослідження та розробка проєктів ревіталізації занедбаних просторів. Визначення п'яти потенційних локацій в місті для малих та середніх проєктів; для першого великого проєкту у 2025 році. Перетворення їх на центри суспільного та культурного життя громади протягом 2026–2029 років.	

6. Розвиток людського капіталу, акселерація культурних ініціатив, просвітництво, промоція культури

2025	6.1. Підтримка нових проєктів, що пропонують дієвці культури (фінансування через Фонд, підтримка альтернативними ресурсами — допомога з організацією, промоцією, технікою, сценою, надання корисних відкритих матеріалів про Одесу).	• Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою; • Освіта, пов'язана з культурою; • Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (ККІ); • Культурні підприємства та організації; • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою; • Культурна інфраструктура та пропозиція. • Цифровізація та відкриті дані
	6.2. Нові премії та конкурси. Перезапуск та ревізія старих премій та конкурсів з погляду актуальності, концепції політики пам'яті міста, необхідності підтримки нових категорій дієвців культури. Умовами має бути прозора подача на конкурси з публікацією заявників та їх анкет без персональних даних, з публікацією оцінок журі. Грошові премії лауреатам.	
	6.3. Запуск літературних резиденцій щодо пропрацювання одеського міфу за підтримки міської влади.	
	6.4. Освітні програми на базі офісу «Одеса — місто літератури» щодо реального змісту включення Одеси в список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.	
	6.5. Подальший розвиток художніх резиденцій в колаборації з вже наявними ініціативами (Інша Освіта, Асортиментна кімната, Піксельовані реальності, МСМО тощо).	
	6.6. Створення освітнього центру для локальних ініціатив на базі Одеського муніципального музею особистих колекцій імені О. В. Блещунова з філіалами в «спальних» районах міста. Інша неформальна освіта для розвитку талантів та аудиторії під запит у сферах мистецтвознавства, журналістики, роботи редакторів, музейної справи, управління подіями тощо.	

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	6.7. Сприяння модернізації просторів публічних бібліотек міста , що є актуальною потребою часу та суспільного розвитку відповідно до запитів та потреб користувачів.	
2025–2026	6.8. Стимулювання культурної журналістики та медіа Спецпроекти спільно з містом в місцевих медіа. Нове міське видання про культуру та культурний туризм. Підтримка локальних медіа, що створюють культурний контент через залучення грантів на закупівлю обладнання.	
2026	6.9. Дослідження та розробка проєктів створення креативних центрів у місті , націлених на допомогу дієвцям, що розвивали б такі функції: • Цифровізація та цифрове виробництво для збереження та реставрації матеріальної спадщини • Комунікації та дизайн • Студії звукозапису, репетиційні бази, фотостудії відкритого доступу • Підвищення кваліфікації дієвців культури (Міська школа менеджменту культури, фандрейзинг, спеціалізована англійська, сталий розвиток) • Сувенірна майстерня • Точки продажу сувенірів про місто від локальних виробників	

7. Культурні послуги ходять за споживачем. Децентралізація. Рівний доступ до культурних послуг

2025	7.1. Стимулювання попиту на культурні послуги серед нових аудиторій через розробку та запуск проєкту «Культурна карта одесита»: картки або додатку, що дозволяє оплатити послуги міських та обласних культурних установ з цільових грошей, виділених на банківську картку (задіяти, наприклад, механізм карти «Підтримка»). Просувати перш за все в школах та інших навчальних закладах в креативних формах, що стимулюють бажання отримати таку карту. Звернути увагу на аудиторії сімей з дітьми, молодь, ВПО.	• Культурна інфраструктура та пропозиція • Культурна участь (споживання та залучення) • Цифровізація та відкриті дані • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою
------	---	---

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	7.2. Реорганізація приміщень, здавання в цільову оренду (наприклад за КВЕД), оперативне управління. Приміщення, що знаходяться у комунальній власності (міста та районних адміністрацій) для надання культурних послуг, особливо в «спальних» районах: • книгарні, книгарні-кафе; • модернізовані простори публічних бібліотек; • коворкінги, подієві майданчики, галерейні простори на невеликі аудиторії; • дитячі центри для позашкільного дозвілля; • треті місця на різноманітні прикладні та освітні тематики для різних категорій аудиторій (DIY, настільні ігри, клуби за інтересами).	
2026	7.3. Дослідження промислових будівель радянської спадщини, що не використовуються, культурних центрів (колишні Палади піонерів). Мета — пошук приміщень для культурних та креативних послуг.	
2026	7.4. Сприяння оновленню вуличної культурної інфраструктури, особливо у «спальних» районах для демократизації та співтворення: • відкриті сцени; • інтерактивні простори для дітей на відкритому повітрі; • сучасне мистецтво у публічному просторі (в тому числі тимчасові інсталяції).	

8. Політика пам'яті, створення меморіалів та музеїв

2025	8.1. Створення та оприлюднення концепції локальної політики пам'яті.	• Цифровізація та відкриті дані
	8.2. Дослідження потенціалу створення управління, офісу або призначення окремого дієвця, що буде займатися питаннями пам'яті: • збільшувати кількість дослідників пам'яті; • стимулювати академічні дослідження на цю тему; • розвиток програм сенсової деколонізації на базі вже наявних ініціатив (ОНХМ, УІНП, Odesa. Decolonization).	• Туризм • Культурна участь (споживання та залучення) • Культурна інфраструктура та пропозиція
	8.3. Музеєфікація об'єктів та явищ історії Одеси часів Незалежності (знакові події та постаті).	

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2025	8.4. Нові музеї в Одесі: запуск публічних обговорень щодо їх потреби та можливості створення: - Музей міста Одеси (що може охоплювати частину запропонованих нижче тематик) - Музей гастрономії + гастрокластер (Одеський гастрономічний музей) - Музей музики (Одеський музичний музей) - Музей/освітній центр одеського підприємництва (ініціатива Одеського бізнес-клубу) - Морський музей з переосмисленням експозиції - Музей-дослідницький центр прав людини та толерантності (вивчення травм і дій імперських та тоталітарних режимів в Одесі) - Музеї та галереї сучасного мистецтва	
2025–2029	8.5. Втілення в Одесі до 2029 року щонайменше одного знакового меморіалу, присвяченого подіям сучасної України. Запуск публічних обговорень щодо їх потреби та можливості створення.	

9. Культурна дипломатія та стимулювання культурного експорту

2025	9.1. Залучення мережі міст-побратимів, мережі креативних міст ЮНЕСКО та інших міжнародних партнерів до розвитку культури в Одесі, для допомоги у розробці проєктів, наданні обладнання, розвитку інфраструктури, обміну досвідом та для підтримки міжнародної мобільності дієвців культури.	- Цифровізація та відкриті дані - Туризм - Культурна зайнятість / робочі місця в культурних та креативних індустріях (ККІ)
	9.2. Запуск регулярного англomовного дайджесту з культурними новинами та можливостями від міст-побратимів.	
	9.3. Промоція одеських митців, дієвців культури, креативних бізнесів на міжнародних подіях, виставках, бієнале, фестивалях.	

Терміни Дії

Вимірювані результати

10. Одеса 365: створення великих та малих туристичних цілорічних магнітів

2025	10.1. Консолідація різних акторів у сфері туризму та проведення подій задля розробки ряду знакових туристичних атракцій в осінній, зимовий, весняний період: - Осінні фестивалі в Одесі (Фестиваль одеських дворів) - Різдво та Новий рік в Одесі - Пасхальні свята та весняні канікули в Одесі 10.2. Розвиток напрямку «Відпочинок вихідного дня», де буде проаналізовано шлях туриста від вокзалу до місць розваг з популярних та нових напрямків (Київ, Львів, Харків, Дніпро). Врахування раннього приїзду, закритих закладів, промоція популярних маршрутів для різних аудиторій. Врахування безпекового складника в комунікації. 10.3. Розвиток секторів туризму, що цілорічно приваблюють аудиторію, таких як: - Культурно-пізнавальний - Рекреаційний, зокрема з акцентом на роботу з ветеранами та постраждалими від війни; посилення напрямку ментального здоров'я - Подієвий; конференц-туризм, зокрема і профільний для культури та туризму - Сімейний туризм, промоція локацій та маршрутів для дітей. Створення атракцій у культурних інституціях та стимули для закладів комунікувати з сім'ями з дітьми. 10.4. Робота над поверненням фестивалів, що перестали проводитись в місті з 2022 року. Розробка в умовах обмежених безпекових можливостей.	- Туризм - Цифровізація та відкриті дані - Культурна участь (споживання та залучення) - Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою - Культурна інфраструктура та пропозиція
2026	10.5. Створення атракцій культурно-пізнавального туризму, в тому числі адаптовані іноземними мовами для іноземних гостей. Робити окрему промоцію сезонних програм, що стимулюватиме повторні візити. Залучення до промоції мережі міжнародних партнерств з містами. 10.6. Запуск нової знакової мистецької події національного та міжнародного рівня (фестиваль сучасного мистецтва, книжковий ярмарок).	

Терміни	Дії	Вимірювані результати
2026	10.7. Сприяння створенню знакового паблік-арту, постійних та тимчасових інсталяцій, що залучатимуть туристів цілорічно. 10.8. Одеський міжнародний Гастрономічний тиждень: вивчити можливості проведення. 10.9. «Заповідник Молдаванка» (район Старокінного базару): дослідити потенціал створення як туристично-освітньої принади. 10.10. Створення туристичних програм для Півдня України, які б давали можливість скласти цілісне уявлення про місце регіону у російсько-українській війні. 10.11. Радикальне переформатування понять «Одеського гумору» і «Міста — столиці гумору». Цей культурний феномен, безумовно, залишається комерційно перспективним і позитивним. Важливо зробити його більш інтелегентним, одночасно зі збереженням карнавального духу. 1 квітня має перетворитися з дня інтелектуально слабкої «Гуморини» на день фестивалів високого гумору: «Політичної карикатури», «Театрів пантоміми», «Сатиричної реклами», «Гумористичної анімації», «Чемпіонату стендапів». Далі подібні формати можна розтягнути на весь рік.	• Туризм • Цифровізація та відкриті дані • Культурна участь (споживання та залучення) • Видатки та доходи муніципалітету, пов'язані з культурою • Культурна інфраструктура та пропозиція

Розділ 7

Фінансова та фандрейзингова стратегія

7.1. Спроможність. Портфоліо.
Документація.

стор. 87

7.3. Програми

стор. 88

7.2. Диверсифікація фінансування

стор. 88

Для виконання Стратегії недостатньо розраховувати тільки на фінансування міського бюджету та тільки на стейкхолдерів прямого міського підпорядкування. Задля якісних та сталих змін ми маємо дивитися на всю систему культури в комплексі.

7.1. Спроможність. Портфоліо. Документація.

В рамках тренінгів EU4Culture Володимир Воробей, член Наглядової ради Українського культурного фонду рекомендував містам користуватись інструментом СПД задля впровадження змін у громадах.

Давайте оцінімо!

Спроможність

Досвід	Експерти
Менеджери	Підрядники
Партнери	Власні ресурси

В рамках роботи над проєктом «Підтримка реалізації Стратегії культурного розвитку» Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради спільно з громадською організацією «Піксельовані Реальності» виконав за підтримки ЄС та проєкту EU4Culture:

- 2 дослідження, соціологічне та історичне
- 3 документи міських політик: Стратегію культурного розвитку, Посібник з вивісок, Довідник зі спадщини
- 3 цифрових каталоги місцевої матеріальної спадщини
- 2 курси неформальної освіти, офлайн та онлайн

Завдяки цьому була зібрана управлінська команда, напрацьована мережа стейкхолдерів, партнерів та підрядників. В рамках курсів та подій були залучені експерти та дослідники, що можуть надавати консультації з різних тематик. Важливим партнером проєкту став Odesa Business Club, що об'єднує понад 50 великих бізнесів міста.

В рамках Стратегії був проведений ґрунтовний аналіз культурних ресурсів, фінансування, талантів, команд, закладів. З іншого боку, були виявлені можливі сфе-

ри для додаткового аналізу: зелені простори, мистецька та неформальна освіта, туризм, креативні індустрії та ІТ, простори для доступної оренди, потенційні локації для ревіталізації.

Портфоліо

Стратегія

Розвиткові ініціативи

Проєкти

В документі були виділені 10 стратегічних напрямів та розроблені рекомендовані дії для міської влади в рамках цих напрямів. Задля досягнення сталих змін необхідно залучати стейкхолдерів у трикутнику влада-бізнес-громадянське суспільство до розробки власних пропозицій та стратегій в рамках напрямів. Для цього в документі наданий шаблон проєктної заявки для зацікавлених сторін.

Упорядковані таким чином матеріали можна буде розділити на окремі проєкти, розробити спільну Дорожню карту з термінами втілення.

Документація

Передпроєктні дослідження

Техніко-економічне обґрунтування

Проєктно-кошторисна документація

Після концептуалізації проєктів настане час для залучення фінансування. Співпраця з великими фондами, міжнародною технічною допомогою, містами-партнерами задля втілення проєктів потребує обґрунтованих пропозицій розроблених професійними виконавцями.

Розглянемо для прикладу **напрямок ревіталізації закинутого індустріального**

простору. На цьому етапі місто має провести урбаністичне дослідження, що покаже, які потенційні локації підходять за параметрами пошуку: втратили доцільність та свою функцію; мають помірно юридичне оформлення при передачі чи викупі; мають вигідні позиції для розвитку нових функцій для громади тощо.

Обрану локацію необхідно глибше вивчити, порахувати потенційний економічний ефект від змін та приблизні витрати на впровадження нових функцій.

На наступному етапі можна оголосити конкурс на розробку детальної калькуляції, планування часу та ресурсів, необхідних для виконання проєкту.

Тільки після цього місто зможе працювати з великими бізнесами, державними та міжнародними партнерами задля залучення спонсорських та меценатських коштів, грантів, співфінансування, інвестицій або імпакт-інвестицій у проєкт.

7.2. Диверсифікація фінансування

Серед дій рекомендованих у стратегічних напрямках ми називали, серед іншого, **диверсифікацію фінансування** як один із способів підтримки розвитку культури за умов обмежених ресурсів.

Як ми з'ясували при аналізі, Одеський регіон відноситься до таких, що інвестують у культуру достатньо високу частку міського та обласного бюджету. Попри це, видатки міста можуть бути направлені тільки на міські установи. При цьому основні туристичні принади та найвідоміші інституції знаходяться в обласному та національному підпорядкуванні, що унеможливорює прямий вплив на їх розвиток зі сторони міста.

Також у тіні знаходиться недержавний сектор культури, що має високу ступінь інноваційності та гнучкості, проте найбільше страждає від криз та воєнної агресії рф.

З огляду на ці обставини важливо додатково дослідити юридичні та фінансові спроможності міста в рамках законодавства України та розглянути можливість таких кроків:

- Запуск міського Фонду культури, що міг би фінансувати як державних, так і недержавних дієвців культури, фізичних осіб за подібністю до Українського культурного фонду.

- Впровадження механізму субвенцій до обласного бюджету для фінансування цільових програм розвитку в інституціях немуніципального підпорядкування задля впливу на досягнення стратегічних напрямів та розвиток конкуренції міста за туриста 365 днів на рік.
- Розробити механізм роботи Департаменту культури з цільовими коштами, що дозволить: отримувати та опрацьовувати гранти на рахунках ОМР; співфінансувати заходи в рамках проєктів самого Департаменту та в рамках проєктів стейкхолдерів.
- Розвиток партнерської мережі з культурними фондами та інституціями: відкриття локальних офісів та представництв, залучення на постійній основі для проведення консультацій, презентацій програм, участь в міському «Ярмарку грантів та меценатства» тощо.
- Розвиток системи взаємодії між стейкхолдерами стратегії, де за певні напрями може відповідати окремий стейкхолдер, незалежно від міської влади залучати кошти та засоби впровадження запланованих програм та проєктів задля досягнення спільної місії та імпаку.
- Стимулювати диверсифікацію фінансування установ та інституцій міського підпорядкування та проактивно залучати партнерів, меценатів, спонсорів, фонди долучатися до програм розвитку міських культурних установ.

7.3. Програми

Програми, на які варто звернути увагу Департаменту культури, ОМР, стейкхолдерам культури:

Український культурний фонд, Український інститут книг, Український інститут, Інститути культури країн ЄС, Гранти ЄС та Єврокомісії, Дім Європи, Креативна Європа, Цифрова Європа, Горизонт, UCBI Usaid, GIZ, SIDA, Відродження, Європейський культурний фонд, NDD, EDD, Транскордонна співпраця, UNESCO, UNICEF, World Heritage Fund, Aliph, ООН, НАТО, Світовий банк, ЄБРР.

Для кожного напрямку варто розробити потенційні стратегії фінансування та портрет цільових партнерів, які будуть зацікавлені у досягненні відповідного імпаку.

Висновки та наступні кроки

Розроблена стратегія дозволить направити ресурси державних та недержавних стейкхолдерів на розв’язання найважливіших проблем, залучати в Одесу довгострокові грантові програми фінансування, оновлювати інфраструктуру, проводити навчання та обмін досвідом.

Вже зараз в Україну надходить багато пропозицій від міжнародних фондів та структур для розвитку міст, зокрема, їх культурної інфраструктури. Після Перемоги очікується збільшення таких пропозицій, і перевага за тими, хто має обґрунтовані фактами та дослідженнями стратегічні концепти, що офіційно прийняті міською владою.

У міста є потужний потенціал, навколо якого потрібно створити гідну інфраструктуру, що дозволить культурним магнітам працювати в повну силу. Наявність конкурентоспроможних видів культурного відпочинку викличе зацікавленість у знайомстві з пам’ятками культури, з історією, мистецтвом та духом міста, забезпечить іноземним гостям європейський комфорт, задовольнить гастрономічні потреби. Завдяки цьому Одеса відповідатиме заявленій меті стати містом, куди хочеться повертатися. Містом, де цікаво та комфортно 365 днів на рік.

Від початку роботи над цим документом ми розуміли, що неможливо досягти місії Стратегії без консолідованих дій в трикутнику громадськість-влада-бізнес. Саме тому частиною заходів, що будуть входити в бюджетну програму та щорічну Дорожню карту мають бути запропоновані дієвцями культури активності та проєкти.

Департамент має в межах своїх можливостей співпрацювати в партнерстві з дієвцями, надавати їм підтримку та вносити в щорічні бюджетні програми заходи зі співфінансування проєктів, що є найважливішими для досягнення стратегічних напрямів.

Наступними кроками після публікації даного документу мають стати:

- Прийняття документа восени 2024 року на сесії Одеської Міської Ради як Стратегію культурного розвитку.
- Після цього Департамент культури має використати визначені у цій Стратегії напрями під час розробки міських цільових програм на 2025–2026 рік.
- Починаючи з 2025 року Департамент має щорічно розробляти та оновлювати Дорожню карту культурного розвитку, що буде описувати короткострокові заходи та програми, індикатори їх ефективності, терміни та виконавців, а також слугувати інструментом реагування на актуальні проблеми сьогодення засобами культури.

Подання проєктів від організацій та дієвців культури на підтримку стратегічних напрямів

[Шаблон та приклад заповнення заявки](#)

Команда

Проєкт «Підтримка реалізації Стратегії культурного розвитку Одеси» реалізовано у 2023–2024 роках ГО «Піксельовані Реальності» у партнерстві з Департаментом культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради, фінансується Європейським Союзом в рамках проєкту EU4Culture, що реалізується Goethe-Institut у партнерстві з Данським інститутом культури, Чеськими Центрами та Французьким Інститутом у Грузії.

Документ «Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035» розроблений ГО «Зацікавлені» на замовлення координаторів проєкту.

Замовник стратегії

 [Департамент культури, міжнародного співробітництва та європейської інтеграції Одеської міської ради](#) в особі [Івана Ліптуги](#), директора Департаменту
Людмила Крижалко — заступниця директора, начальниця Управління культури
Тетяна Мельникова — начальниця юридичного відділу

Головна координаторка, менторка

[Яна Бойцова](#), співзасновниця ГО «[Піксельовані Реальності](#)»,
культурна менеджерка та експертка з фандрейзингу

Керівниця робочої групи

[Лала Алескерова](#), культурна менеджерка та авторка проєктів

Дослідниця

[Майя Дімерлі](#), культурна менеджерка,
керівниця офісу «[Одеса — місто літератури ЮНЕСКО](#)», письменниця

Упорядники документа

Яна Бойцова
Лала Алескерова

Тексти

Лала Алескерова, Яна Бойцова, Майя Дімерлі

Дизайн

[Олександр Левицький](#), дизайнер та метранпаж
[Федір Гонца](#), мапар, спеціаліст з просторового аналізу
Валерія Троянович, графічна дизайнерка
[Федір Бойцов](#), 3D художник
[Іван Воїн](#), дизайнер шаблонів

Менеджери проєкту

Сергій Петренко, веброзробник
[Галина Петренко](#), менеджерка з комунікацій та PR

Дослідники та дослідниці

[Олександр Бабіч](#), історик-дослідник, письменник, гід, воїн ЗСУ
[Оксана Довгополова](#), докторка філософських наук, дослідниця пам'яті
[Тетяна Кривошея](#), кандидатка соціологічних наук, голова соціологічних проєктів
[Вікторія Баласанян](#), старша експертка з проведення соціальних досліджень

Стратегічну сесію «Культурний розвиток Одеси» 19 квітня 2024 року фасилітувала
[Інна Терещенко](#), керівниця ГО «Одеська обласна група медіації».

Висловлюємо подяку адміністрації та колективу Одеської обласної філармонії
ім. Д. Ойстраха за надання приміщень для проведення Стратегічної сесії
та партнерську підтримку.

Вихідні дані

Назва документу

Стратегія культурного розвитку Одеси 2025–2035

Видання

2024 рік, Одеса

Редакція

Видання перше, 28 вересня 2024

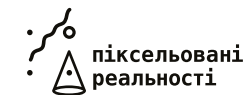

Фінансується
Європейським Союзом

EU4Culture

Департамент культури, міжнародного
співробітництва та європейської інтеграції
Одеської міської ради

Архітектура
Одеси

Фінансується
Європейським Союзом

EU4Culture